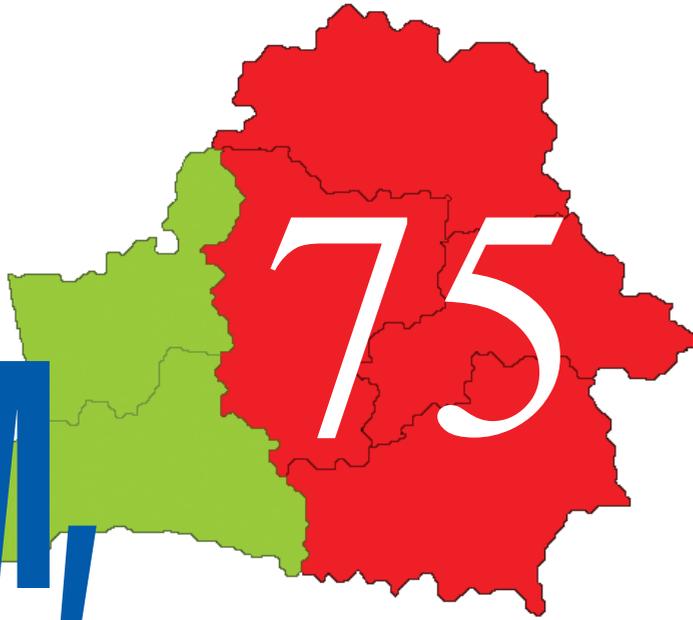

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

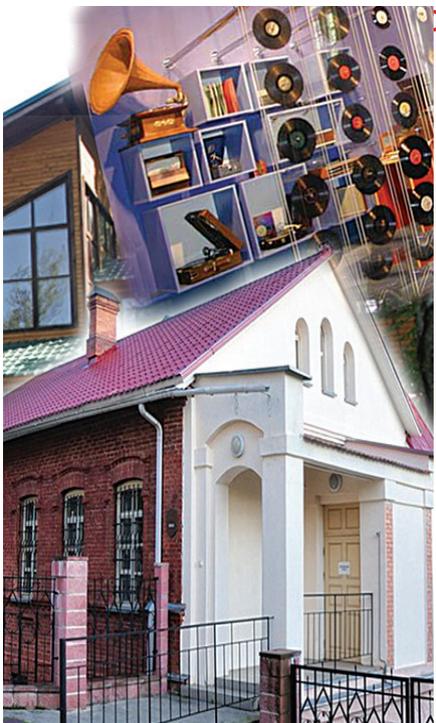
ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

**"ТАМ,
ДЗЕ СІНЯЯ ПРЫПЯЦЬ
ЛАСКАВА ВІЕЦЦА,
ДЗЕ САФІЯ ПЛЫВЕ
НАД ДЗВІНОЮ,
НІБЫ КАРАБЕЛЬ..."**

Адразу чатыры вобласці Беларусі гэтымі днямі адзначаюць 75-ю гадавіну свайго ўтварэння.

С. 2

С. 13

НЕФАРМАТ / КРЭАТЫВ

С. 8

А ШТО "АСОЛЬ"?

**Арт-праект
"Мастакі
Парыжскай
школы
з Беларусі"
пачынае турне
па рэспубліцы!**

С. 3, 14

**ЯКІМ СТАНЕ
РАГАЧОЎСКІ
ЗАПАВЕДНІК?** С. 5

**ІНТЭРНЭТ-ТОП:
5 ІДЭЙ ДЛЯ БІБЛІЯТЭКІ** С. 7

Аляксандр ЛУКАШЭНКА:

"Корань маёй палітыкі — гэта сумленнасць, шчырасць у забеспячэнні спакойнага жыцця людзей"

За час прэс-канферэнцыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі прадстаўнікамі айчынных і замежных сродкаў масавай інфармацыі былі атрыманы адказы больш як на 60 пытанняў, датычных як перспектывы развіцця нашай дзяржавы ў 2013 годзе, так і больш далёкіх праектаў.

"Сустрэкаючыся з вамі сам-насам, я стараюся шчыра адказаць на пытанні. Корань маёй палітыкі — гэта сумленнасць, шчырасць у забеспячэнні спакойнага жыцця людзей", — сказаў Аляксандр Лукашэнка, звяртаючыся да прысутных.

Паводле слоў беларускага Лідара, падтрымліваць мір і спакой у краіне — не значыць не бачыць дрэннае. Трэба крытыкаваць, і канструктыўная, карэктная крытыка ёсць у прэсе.

Сярод пытанняў, датычных палітыкі і эканомікі, міжнародных адносін ды жыцця рэгіёнаў, былі агучаны некаторыя тэмы, прысвечаныя развіццю культуры.

Адно з пытанняў ад прэсы датычылася бачання Кіраўніком дзяржавы стратэгіі развіцця Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску". Прэзідэнт Беларусі лічыць неабходным прыўнесці навізну ў форум.

Адказваючы на пытанне наконт свайго бачання будучага фестывалю, Аляксандр Лукашэнка адзначыў, што Беларусь і жыхары Віцебска ня мала зрабілі для песеннага форуму. "Эпіцэнтр фестывалю — гэта вялікі Амфітэатр. Хацелася б, і гэта маё цвёрдае перакананне, каб мы ўбачылі там нешта новае".

"Мы бачым, — сказаў, у прыватнасці, Прэзідэнт, — як дубіруюцца артысты з заезджанымі пад фанэграму музычнымі кампазіцыямі. Я, напрыклад, гэта ўспрымаю ўжо крытычна. А дзе навізна?" Пры гэтым ён адзначыў, што "Славянскі базар..." — гэта сумесны праект Беларусі, Расіі і Украіны.

Кіраўнік дзяржавы лічыць, што ў гэтых краінах дастаткова новых імён выканаўцаў, якія павінны выступаць на фестывалі. "У гэтым годзе нам трэба паспрабаваць узварушыць "Славянскі базар..." для таго, каб людзі, якія любяць яго, а ў нас іх шмат і ва Украіне, і ў Расіі, маглі сказаць, што ёсць нейкі рух. Трэба не даць застыць "Славянскаму базару...". Вось гэта мяне больш за ўсё хвалюе", — падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка.

Што да медыя-прасторы, то Кіраўнік дзяржавы падкрэсліў, што стварэнне грамадска-палітычнага холдынга на базе газеты "Советская Белоруссия" ў першую чаргу скіравана на павышэнне эфектыўнасці дзяржаўных СМІ, а не на эканомію бюджэтных сродкаў. Нагадаем, згодна з распрадажэннем "Аб некаторых пытаннях рэарганізацыі асобных рэдакцый сродкаў масавай інфармацыі" ад 10 студзеня 2013 года, падпісаным Прэм'ер-міністрам Міхаілам Мясніковічам і кіраўніком Адміністрацыі Прэзідэнта Беларусі Андрэем Кабяковым, з "Советской Белоруссией" будуць аб'яднаны чатыры рэспубліканскія газеты. Плануецца правесці рэарганізацыю рэдакцый газет "Рэспубліка", "Белорусская нива", "Знамя юности", "Народная газета".

Партнёрства і віртуалізацыя

Чарговым прыкладам плённага міжнароднага супрацоўніцтва ў сферы культуры стаў праект па стварэнні ў Гродне віртуальнага музея нашага славутага класіка — Максіма Багдановіча. Цягам бліжэйшых двух гадоў праект мае ажыццявіцца на базе гродзенскага Дома-музея пісьменніка пры рэалізацыі Праекта трансгранічнага супрацоўніцтва Літвы — Латвіі — Беларусі "Віртуальнае мінулае — залог поспеху будучыні музеяў".

Як адзначылі ў музеі, для ажыццяўлення праекта, які стартаваў колькі дзён таму, беларускаму боку быў выдзелены грант у памеры 90 тысяч еўра. Партнёрамі гродзенскага музея сталі Латгальскі культурна-гістарычны музей і Кедайняўскі краязнаўчы музей.

Інтэрактыўны музей у Гродне прадаставіць магчымасць

пазнаёміцца з жыццём і творчасцю Максіма Багдановіча праз Інтэрнэт. Асноўным спосабам падачы інфармацыі ў віртуальнай прасторы стане апісанне музейных прадметаў. Як вядома, у экспазіцыі музея прадстаўлена партрэтная галерэя вядомых людзей, матэрыялы, прысвечаныя літаратурна-грамадскаму ру-

Адказваючы на пытанне аб магчымасці рэдакцыі сродкаў масавай інфармацыі, Аляксандр Лукашэнка сказаў, што дзяржаўная прэса ёсць у любой краіне. З ідэалагічнай сферы дзяржава не выйдзе, хоць Прэзідэнт не супраць таго, каб газеты самастойна, без бюджэтнай падтрымкі, зараблялі сродкі.

Прагучала таксама інфармацыя адносна горада, які прыме "Дажынкі-2013". "Я прывык слухаць людзей на месцах. Ведаю, што гамяльчане былі б не супраць прыняцця гэтага свята. Але падняліся іншыя гарады. У прыватнасці, сёння паступіла прапанова правесці "Дажынкі" ў Жлобіне. Я не супраць, аднак канчатковай прапановы мне на подпіс не паступала. Я разгледжу гэтае пытанне", — адзначыў Прэзідэнт.

"Усе думаюць: калі "Дажынкі", то абавязкова штосьці дадуць. Вядома, дадуць, вядома, заахвоцім, вядома, пасля "Дажынак" там будзе проста іншы горад. Пры гэтым усе павінны разумець, што шалёных грошай не будзе. Мы будзем рабіць толькі тое, што трэба для людзей", — дадаў Аляксандр Лукашэнка.

Адказваючы на пытанне пра імідж краіны ў кантэксце правядзення Чэмпіянату свету па хакеі ў 2014-м Прэзідэнт сказаў наступнае: "Мы гатовы прыняць Чэмпіянат свету 2014 года. Учора Прэм'ер-міністр (ён узначальвае аргкамітэт) дакладваў мне: там, здаецца, вылучылі адзінаццаць напрамкаў пры падрыхтоўцы да чэмпіянату. Больш-менш паспяхова пытанні вырашаюцца. Але да гэтага пытання я вярнуся дзесьці ў верасні гэтага года. Там будзе ўжо больш сур'ёзны аналіз і кантроль на ўзроўні Прэзідэнта". Акрамя таго, беларускі Лідар дадаў: "Скажу вам адкрыта, што я вельмі ў гэтыя праблемы не паглыбляюся — я кантраляваў асноўнае. Нам трэба, акрамя "Мінск-Арэны", мець яшчэ адну пляцоўку для правядзення гульні — гэта "Чыжоўка". Мы яе своечасова пабудуем, я ў гэтым перакананы абсалютна".

Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў, што для Чэмпіянату ў Мінску неабходна павялічыць колькасць гасцініц: "Адрозніе гасцініц не пабудуем, але пабудуем шмат. Прыстасуем і санаторыі, таму што запыты — вялікія". Ён звярнуў увагу на тое, што будуць кантралявацца цэны: "Мы не хочам, каб нас крытыкавалі, як палякаў і ўкраінцаў пасля Чэмпіянату свету па футболе, што там завоблачныя былі цэны. Усё павінна быць прыстойна, таму што людзі прыедуць, і ад іміджа нікога не застанеца. Яны павязуць настрой: "Хапуці беларусы, і садралі з нас тут тры шкуры".

Прэзідэнт таксама адзначыў: "Чэмпіянат свету — гэта нядрэнна. Гэта ўзварушвае грамадства, прынамсі, сталіцу. Гэта ўзнімае людзей. Тонус павышаецца спартыўны, і гэтак далей. Няхай мы яго не выйграем (а хутчэй за ўсё, не выйграем і нават прызавою месца, можа, не зоймем), але ўсё ж такі карысць будзе вельмі вялікая. Лічу, што гэта, як мінімум, не на страту будзе".

ху канца XIX — пачатку XX стст., гродзенскаму перыяду жыцця сям'і Багдановічаў. Сярод каштоўных экспанатаў, якія можна будзе ўбачыць у віртуальнай прасторы, варта адзначыць асабістыя рэчы пазта, дакументы, лісты ды іншыя рэчы сям'і, прадметы побыту канца XIX — пачатку XX стст.

Таксама можна будзе здзейсніць віртуальную прагулку і па музеях-партнёрах. У перспектыве колькасць музеяў, да калекцый якіх будзе магчымы віртуальны доступ з сайта гродзенскага музея, плануецца павялічыць.

К.А.

Ордэнамі і медалямі былі ўзнагароджаны прадстаўнікі медыцыны, культуры, славы структур ды іншых сфер. Адпаведныя ўказы 16 студзеня падпісаў Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка. Пра гэта паведамліла Прэс-служба беларускага Лідара.

Адзначаны Айчынай

Сярод ўзнагароджаных медальмі "За працоўныя заслугі" — загадчык аддзела даведачна-інфармацыйнага абслугоўвання Нацыянальнай бібліятэкі Таццяна Яроха.

Медаля Францыска Скарыны, у прыватнасці, удастоены намеснік дырэктара па творчай рабоце Магілёўскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў Валянціна Кандрацьева, артыстка вышэйшай катэгорыі Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М.Горкага Вераніка Пляшкевіч.

Ганаровае званне "Заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь" прысвоена вядучаму майстру сцэны Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М.Горкага Аксане Лясной, ганаровае званне "Заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь" — выкладчыку Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Эдуарду Кучынскаму, ганаровае званне "Заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь" — дырэктару Нацыянальнай бібліятэкі Раману Матульскаму, бібліяграфу першай катэгорыі сектара абслугоўвання Нацыянальнай бібліятэкі Таццяне Рашчынай.

Новы год з планами

Маштабы і рэгулярнасць культурнага супрацоўніцтва Беларусі з суседнімі краінамі патрабуюць высылкаў па кардынацыі гэтых працэсаў, што асабліва важна на пачатку новага года дзелавой актыўнасці.

15 студзеня ў Вільнюсе па ініцыятыве беларускага боку адбылася рабочая сустрэча Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Рэспублікі Беларусь у Літоўскай Рэспубліцы Уладзіміра Дражына з міністрам культуры Літвы Шарунасам Біруцісам.

Агледзеўшы ўсе аспекты шырокафарматнага культурнага супрацоўніцтва нашых краін, удзельнікі сустрэчы звярнулі асаблівую ўвагу на тэму аховы гісторыка-культурных каштоўнасцей. Гутарка вялася пра неабходнасць сумесных намаганняў у справе іх захавання, аднаўлення і выкарыстання.

Наступным днём, 16 студзеня, адбылася сустрэча Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Рэспублікі Беларусь у Латвійскай Рэспубліцы Аляксандра Герасіменкі з міністрам культуры Латвіі Жанэтай Яўнэме-Грэндэ, пад час якой абмяркоўваўся канкрэтны план супрацоўніцтва на бягучы год.

Вобласці святкуюць 75-годдзе

Гэтымі днямі Віцебшчына, Гомельшчына, Магілёўшчына і Міншчына святкуюць 75-годдзе. Да юбілею адкрываюцца аб'екты сацыяльна-культурнага прызначэння, ладзяцца канцэрты, падсумоўваецца вынік зробленага за гэтыя гады, у тым ліку і ў кірунку развіцця культуры і мастацтва.

Віцебшчына

Канцэрты, выстаўкі, рамонты

Музей беларускага кнігадрукавання ў Полацку, па словах намесніка начальніка ўпраўлення культуры Віцебскага аблвыканкама Аляксандра Сідарэнкі, падрыхтаваў да дня нараджэння вобласці выстаўку "Край лясоў і азёр". У Абласным краязнаўчым музеі працуе

выстаўка жывапісу мастакоў пачатку пазамінулага стагоддзя. Яна таксама прымеркавана да 75-годдзя рэгіёна.

Урачыстасці з нагоды юбілею адбыліся ў мінулы аўторак. Але, як распавядае Аляксандр Сідарэнка, святочныя мерапрыемствы, у тым ліку і ў рэгіёнах вобласці, будуць доўжыцца цягам года. Да іх ліку аднесці можна не толькі культурна-масавае мерапрыемства, але і справы гаспадарчага кшталту. Вядуцца работы на інтэрнаце Наваполацкага музычнага каледжа. 12 мільярдаў рублёў выдаткавана ў бягучым годзе, каб Віцебск займеў добраўпарадкаваны інтэрнат для работнікаў культуры абласнога цэнтра. Капітальна рамонтуюцца Віцебскі дзяржаўны музычны каледж імя І.І. Сяляцінскага і Віцебскі дзяржаўны каледж культуры і мастацтваў.

Гомельшчына

Запросілі ўсіх губернатараў

Намеснік начальніка ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Вольга Антоненка паведамляе "К", што ў абласным цэнтры і ва ўсіх раёнах адбываецца сацыяльна-культурная акцыя "Гомельшчына — 75 слаўных гадоў". Да свята зладзены аб'екты сацыяльнага прызначэння ў Добрушы, Брагінскім раёне. У вёсцы Велецін Хойніцкага раёна 15 студзеня быў афіцыйна адкрыты сельскі Дом культуры. На яго рэканструкцыю выкарыстана больш за тры мільярды рублёў. Апрача танцавальнай і глядзельнай залаў тут размясцілася і бібліятэка.

А 17 студзеня на берагу Сожа ля Гомеля ўрачыста адкрыта спартыўная грабная база. Афіцыйныя святкаванні прайшлі ў Палацы чыгуначнікаў. Апрача былых губернатараў тут сабраліся дэлегацыі ды творчыя калектывы з Украіны і Расіі. Сярод запрошаных землякоў — народныя артысты Беларусі Мікалай Скорыкаў і Міхась Дрынеўскі. Выступілі і лепшыя творчыя сілы Гомельшчыны.

Урачыстыя сходы і канцэрты прайшлі і ў раённых цэнтрах.

Магілёўшчына

Урокі ў бібліятэцы

Дырэктар Магілёўскай абласной бібліятэкі Ілона Сарокіна паведамляе "К", што да юбілею супрацоўнікі ўстановы падрыхтавалі архіўныя матэрыялы па ўзнікненні і развіцці грамадскіх аб'яднанняў Магілёва і вобласці, а таксама — самую разнастайную краязнаўчую інфармацыю. На наступным тыдні распачнецца прэзентацыя гэтай экспазіцыі для навучэнцаў адукацыйных устаноў. Адбудзецца і выстаўка новых кніг магілёўскага краязнаўцы Мікалая Барысенкі. А ў раённых бібліятэках пройдуць урокі-прэзентацыі, распрацаваныя бібліятэкарамі менавіта да 75-годдзя Магілёўшчыны...

Цудоўная нагода для святочнага настрою і ў дырэктара Магілёўскага дзяржаўнага бібліятэчнага каледжа імя А.С. Пушкіна Святланы Казловай: сёлета будзе паспяхова завершаны капітальны рамонт вучэбнага корпуса. Гэтыя работы ніякім чынам не парушаюць навучальны працэс. Сёлета, як і плануецца, будзе выпушчана 120 бібліятэкараў, якія размяркуюцца па ўсёй рэспубліцы.

Міншчына

Усе раёны — у Маладзечне

Начальнік упраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Святлана Баранок распавяла, што афіцыйныя мерапрыемствы з нагоды 75-годдзя Міншчыны адбыліся ў пятніцу, 18 студзеня. Прадстаўнікі ўсіх раёнаў вобласці сабраліся ў Маладзечанскім палацы культуры.

На галоўнай абласной канцэртнай сцэне выступілі не толькі аматарскія творчыя калектывы, але і прафесійныя выканаўцы. Усяго ў святочным абласным мерапрыемстве было задзейнічана звыш за 300 твораў.

Яўген РАГІН

У Беларусі склалася сітуацыя, калі значная частка гістарычна каштоўных ды проста цікавых для турыстаў аб’ектаў знаходзіцца ў малых гарадах, мястэчках і вёсках, а больш-менш прыстойная турыстычная інфраструктура — у сталіцы ды вялікіх гарадах. Такім чынам, вандроўнік, якога вабяць гістарычная аўтэнтэка, этнаграфія і жывая прырода, мусіць выпраўляцца па іх на ўласную рызкіку. Бо цалкам верагодна, што побач з гэтай аўтэнтэкай не будзе як прыпаркавацца, падсілкавацца ды заначаваць. Я маю на ўвазе не толькі “разбэшчаных” якасным сэрвісам турыстаў з Захаду, але і сарыентаваных на “жаном-клас” расіян, а таксама беларусаў, якія маюць права ганарыцца здабыткамі сваёй гісторыі ды культуры ва ўмовах камфартабельных, а не спартанскіх або нават экстрэмальных, як часцяком адбываецца цяпер. Дарэчы, экстрым таксама можа быць таварам — ды гэта тэма для асобнага артыкула.

песнямі ды жартамі не зацягнеш. Такім чынам, фэст, які мог бы ўяўляць цікавасць для тых, хто прыехаў здалёк, збірае фактычна адно мясцовую публіку. З пералічаных паселішчаў толькі Бабруйск можа забяспечыць камфорт шматлікім гасцям свята. Але Бабруйск — вялікі горад з адпаведнымі магчымаасцямі.

Звычайна варты ўвагі аб’екты або культурныя імпрэзы, здольныя сабраць вялікую аўдыторыю, з’яўляюцца брэндамі канкрэтных мясцін і фінансуюцца з мясцовага бюджэту. А ў ім, не сакрэт, далёка не заўжды стае грошай на культурны падзеі. Ды і на тую ж турыстычную інфраструктуру. Між тым разумная, прыбытковая эксплуатацыя брэндаў патрабуе калі не агульнадзяржаўных высілкаў, дык хаця б міжраённай кааперацыі.

Скажам, чаму б пад размяшчэнне гасцей фестывалю, які ладзіцца ў нейкім раённым цэнтры, не задзейнічаць гасцініцы ды аграгаспадарствы не толькі гэтага раёна, але і навакольных (што, дарэчы, час ад часу і робіцца, але не сістэмна і ў маштабах нязначных)? Сёння пры наяўнасці наладжаных транспартных зносін (пры ўмове, што

не”. Зрэшты, усё гэта кампенсуе жанамічная выгода і новая перспектыва. Другі прыклад. Унікальныя гістарычныя і прыродныя аб’екты маюць ахоўную зону. Побач з імі нельга будаваць буйныя жылыя комплексы, гмахі-гатэлі, паркінгі, гандлёвыя цэнтры, якія будуць вонкава разбураць каштоўны ландшафт. А калі ўсё гэта ўзвесці на адлегласці ў некалькі дзясяткаў кіламетраў ды дарогу добрую пракласці?

У гэтай сітуацыі мясцовасць, багатая на гістарычныя каштоўнасці, будзе адірываць ролю “карціны”, а навакольная прастора стане для яе “рамай”. Глядзач жа ўспрымае карціну і раму ў комплексе, як адзінае цэлае. Калі за кожным вартым увагі паселішчам вызначыць ягоны культурны арэал, дык на карце Беларусі яны будуць накладвацца адно на адно. І гэтыя ўтвораныя накладак сумежныя зоны, адкуль блізка да адной, другой і трэцяй славацца, ў перспектыве самі могуць стаць цэнтрамі, прыцягальнымі для інвестыцый у турыстычны бізнес.

Я з павагай стаўлюся да мясцовага патрыятызму. Добра, што ў рэгіёнах шукваюць альбо ствараюць ўласныя брэнды. Але раскрутка і эксплуатацыя апошніх вымагае прыцягнення дадатковых рэсурсаў. Значыць, варты пагля-

Тэрыторыя кааперацыі: міжраённы арэал пад ідэю

Падзяліцца брэндам: рацыянальна або ўтапічна?

Асабісты інтарэс у агульнай справе

Вось і атрымліваецца, што замкі, палацы, храмы, іншыя манументальныя знакі гісторыі, а таксама нематэрыяльныя ды рухомыя помнікі, якія мусяць працаваць на дзяржаўную ідэалогію і пазітыўны імідж краіны, спрыяць выхаванню патрыятызму ды прыносяць у дзяржаўную казну грошы, застаюцца па-за сацыяльнай практыкай ды жанамічнай сферай. А ўсё з-за таго, што ў нас не даходзяць рукі да таго, каб наладзіць індустрыю адпачынку. Нават у Міры і Нясвіжы бракуе кавярняў, гасцініц, сувенірных крамаў. А паколькі па-за замкавымі мурамі турыстам няма чаго рабіць, няма дзе бавіць час, на што траціць грошы, вандроўнікі не затрымліваюцца тут больш як на адзін дзень. А пры наяўнасці адпаведнай інфраструктуры маглі б правесці два-тры дні, адпаведна, і грошай пакінуць у два-тры разы больш.

паміж паселішчамі рэгулярна курсіруюць аўтобусы і маршруткі) 40 — 50 кіламетраў — не адлегласць.

Вось апошняе выданне турыстычнага даведніка “Мінск і ваколіцы” ўключае ў сябе тэрыторыі аж да Лагойска і Стоўбцаў. А даведнік па рэгіёне Белавежскай пушчы ахоплівае ўсе прылеглыя да яе раёны. Зараз супрацоўнікі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору НАН Беларусі рыхтуюць даведнік па Мінскай вобласці, дзе будзе згадана ўсё, што можа зацікавіць вандроўніка, плюс паркоўкі, гасцініцы, крамы, кавярні і гэтак далей — словам, уся інфраструктура.

Калі нейкі раён не мае дастаткова сродкаў, каб выцягнуць свой культурны брэнд (скажам, музычныя фестывалі) на прыбытковы ўзровень, чаму б не наладзіць кааперацыю з суседзямі? Можна перадаць ім частку арганізацыйных функцый, скаардынаваць для гэтага бюджэты, а як прыйдзе час — падзяліць прыбытак у залежнасці ад прыкладзеных намаганняў. Пры гэтым, зразумела, давядзецца дзяліцца родным брэндам, на раскрутку якога ўладальнік працаваў не адзін год. Шкада, калі нешта ж... Ды не трэба быць “сабакам на се-

дзецц наўкол, за межы свайго раёна, — дзеля ўласнай карысці ды карысці краіны.

Возьмем да ўвагі і тое, што вандроўнік на ўрад ці выправіцца ў няблізкі край толькі дзеля аднаго, няхай сабе і разрэкламаванага, аб’екта. Чалавеку патрэбен комплекс уражанняў, каб на ўсім шляху было на чым затрымаць позірк. І каб задаволіць гэтую эмацыйную патрэбу турыста, трэба, як мне падаецца, зноў жа, забыцца пра адміністрацыйныя межы раёнаў ды абласцей і ладзіць маршруты так, як будуць тэатральныя мізансцэны. Для агульнай справы спатрэбіцца каардынацыя намаганняў спецыялістаў розных галін розных рэгіёнаў. Агульным будзе і поспех. У тым ліку — фінансавы.

Адзін з самых паспяховых прадпрыемальнікаў за ўсю гісторыю Генры Форд казаў: “Сабрацца разам — гэта пачатак, трымацца разам — гэта прагрэс, працаваць разам — гэта поспех!” Да гэтай тэмы цяжка што-небудзь дадаць...

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

P.S. Менавіта названай праблематыцы — кааперацыі намаганняў на карысць лакальнага брэндыву — і будзе прысвечана серыя артыкулаў газеты ў гэтым годзе.

У турнэ па Беларусі

На гэтым тыдні ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь завяршыла сваю працу прадстаўнічая выстаўка — арт-праект “Мастакі Парыжскай школы з Беларусі. З калекцыі “Белгазпрамбанка”, музейных і прыватных збораў”.

Выстаўка размяшчалася ў чатырох залах музея. На ёй былі прадстаўлены работы сусветна вядомых мастакоў: Марка Шагала, Хаіма Суціна, Осіпа Цадкіна. Беларусы ці не ўпершыню адкрылі для сябе творчасць васьмі добра вядомых у свеце мастакоў — нашых землякоў: Пінхуса Крэменя, Мішэля Кікоіна, Осіпа Любіча, Сэма Зарфіна, Роберта Геніна, Надзеі Хадасевіч-Лежэ, Яўгена Зака, Якава Балгалея.

Як адзначыў дырэктар музея Уладзімір Пракапцоў, гэтая выстаўка — знакавы праект апошніх гадоў для ўсёй нашай краіны. Па яго словах, менш чым за чатыры месяцы яе наведалі больш за 43 тысячы чалавек. Акрамя таго, на думку Уладзіміра Пракапцова, музей выйшаў на еўрапейскі ўзровень суправаджэння падобных мастацкіх праектаў: да выстаўкі былі выдадзены каталог і серыя паштовак, створаны і рас-

Віктар Бабарыка, Уладзімір Карачэўскі і Уладзімір Пракапцоў.

ражаваны на кампакт-дысках відэафільм. Надзвычай запатрабаванай у гасцей НММ была і адмысловая арт-кавярня, аформленая ў рамках праекта ў парыжскім стылі пачатку ХХ стагоддзя.

У сваю чаргу, як падкрэсліў старшыня Праўлення “Белгазпрамбанка” Віктар Бабарыка, вельмі важна, што ў рамках праекта атрымалася знайсці кампраміс паміж усімі зацікаўленымі бакамі: музеем, прыватнымі калекцыянерамі і ўласна банкам. Але, на думку Віктара Бабарыкі, зараз актуальны і вельмі важны далейшы працяг, паколькі выключна пракатны лёс праекта не адпавядае яго мэце.

Перакананы ў тым, што гэты праект займее слаўную будучыню, першы намеснік міністра культуры нашай краіны Уладзімір Карачэўскі, які паведаміў, што зараз распрацоўваецца пытанне па пошуку будынка для будучага Музея прыватных калекцый. Па яго словах, вернутыя ў Беларусь унікальныя скарбы мастацтва маюць асаблівае значэнне для развіцця культуры нашай краіны. Акрамя таго, гэты праект — выдатны прыклад дзяржаўна-прыватнага партнёрства.

Пасля закрыцця экспазіцыі ў сталіцы выстаўка выправіцца ў абласныя гарады Беларусі. І першым пунктам у гэтым турнэ стане Гомель. А ў далейшым карпаратыўная калекцыя стане падмуркам для Музея прыватных калекцый.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Ад Камісіі па прэміях Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі ў галіне літаратуры, мастацтва, журналістыкі і аматарскай творчасці

Камісія па прэміях Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі разгледзела матэрыялы па работах, творах і кандыдатах, якія вылучаны на саісканне прафсаюзных прэміяў 2013 года, і паведамляе, што да ўдзелу ў конкурсе на саісканне прэміяў дапушчаны:

I. За творы прозы, паэзіі і драматургіі (адна прэмія): 1. **Зіновій Прыгодзіч** — за кнігу “Роднік у лесных берэз” (Мінск: Выдавецтва “Чатыры чвэрці”, 2011. Серыя “Бібліятэка Саюза пісьменнікаў Беларусі”); 2. **Ганад Чаркасян** — за раман “Горкі пах полыні” (Мінск: ВРУП “Мастацкая літаратура”, 2012).

II. За музычныя творы, канцэртна-выканальніцкую дзейнасць (адна прэмія): 1. **П’онэш Абасава (П’онэш)** — за прапаганду беларускай песні ў краінах блізкага і далёкага замежжа і стварэнне шоу-праграмы “Дочь Востока” (2010 — 2012 гг.); 2. **Вольга Плотнікава** — за высокае выканальніцкае майстэрства і стварэнне альбома і канцэртнай праграмы “Жизнь — конфета!” (2012 г.); 3. **Фальклорная група “Купалінка”** Беларускай дзяржаўнай філармоніі — за значны ўклад у развіццё нацыянальнай музычнай культуры і стварэнне праграмы “Адвечная песня” (2012 г.); 4. **Віктар Фляцісаў** — мастак кіраўнік клуба Брэсцкага філіяла РУП электрасувязі “Белтэлекам” — за напісанне зборніка песень “Дарую песню Беларусі”, “Поют на ветру талынікі” і “Скажы, гармонь...” (2010 — 2012 гг.).

III. За работы ў галіне тэатральнага мастацтва і кінамастацтва (адна прэмія): 1. **Марына Трэціякова** (дыржор-пастаноўшчык), **Аляксандр Асіпец** (артыст-вакаліст) і **Яўгеній Ермакоў** (артыст-вакаліст) — за стварэнне яркіх вобразаў у музычнай камедыі У.Гаджыбекава “Аршын мал алан” у Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай музычным тэатры (2010 г.).

IV. За творы жывапісу, скульптуры, графікі і прыкладнага мастацтва (адна прэмія): 1. **Аляксандр Іванавіч Зіменка** — за стварэнне твораў джаратыўна-прыкладнага мастацтва ў 2008 — 2012 гг.

V. За актыўную работу па развіцці народнага мастацтва і аматарскай творчасці працоўных (адна прэмія): 1. **Пётр Лабан** — дырэктар філіяла “Лідскія электрычныя сеткі” Гродзенскага РУП электраэнергетыкі “Гроднаэнерга”.

VI. За выдатныя дасягненні аматарскіх калектываў мастацкай творчасці (адна прэмія): 1. **Заслужаны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь “Вакальна-інструментальны ансамбль “Шкляры”** ААТ “Шкло-завод “Нёман” (г. Бярозаўка); 2. **Дзіцячы музычны тэатр “Казка”** ДУА “Цэнтр мастацкай творчасці дзяцей і моладзі Фрунзенскага раёна г. Мінска”; 3. **Народны ансамбль танца “Радуга”** Рэспубліканскага Палаца культуры прафсаюзаў; 4. **Узорны ансамбль эстраднага танца “Дыямент”** Палаца культуры РУВП “Граніт” (г. Мікашэвічы).

VII. У галіне журналістыкі (адна прэмія): 1. Калектыву журналістаў у складзе **Людмілы Канапелька, Ірыны Класкоўскай і Людмілы Мінкевіч** — за цыкл матэрыялаў пад рубрыкай “Герой нашого времени” (“Наши современники”), апублікаваны ў “Народнай газеце” ў 2010 — 2012 гг.

Камісія звяртаецца да творчых саюзаў, культурна-асветніцкіх устаноў, прафсаюзных і грамадскіх арганізацый, калектываў прадпрыемстваў і навуковых устаноў, грамадзян Рэспублікі з просьбай правесці абмеркаванне кандыдатур на саісканне прэміяў Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі 2013 года ў галіне літаратуры, мастацтва, журналістыкі і аматарскай творчасці.

Вашы прапановы, водгукі, заўвагі просім накіраваць да 1 сакавіка бягучага года на адрас: Савет Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі, Камісія па прэміях ФПБ (пакой 915), пр-т Пераможцаў, 21, 220126, г. Мінск; тэл.: 203-95-83.

НАГАДВАЕМ!
ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” НА ЛЮТЫ І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2013 ГОДА!
Падпісныя індэкс: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752.

Паважаныя чытачы! Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** тэму на facebook.com/kimpressby і twitter.com/kultura_by!

28 снежня 2012 года пайшла з жыцця знаная піяністка, вядомы музычны і грамадскі дзеяч, прэзідэнт Французскай Асацыяцыі імя Станіслава Манюшкі Клара МАНЮШКА.

З’яўляючыся прапраўнучкай вядомага польскага кампазітара, заснавальніка польскай оперы, ураджэнца в. Убель Мінскага раёна Станіслава Манюшкі, Клара Манюшка абрала мэтай свайго прафесійнага жыцця папулярнае французскае славянскае музыкі ў ім’я Станіслава Манюшкі, які штогод праводзіцца ў розных гарадах Еўропы і дае магчымасць выявіць свой талент музыкантам розных узростаў. У снежні 2011 года конкурс праходзіў у Мінску. Беларускія музыканты, удзельнікі конкурсу, шырокае кола аматараў музычнага мастацтва мелі магчымасць азнаёміцца з плёнам дзейнасці гэтага светлага, натхнёнага, узнёслага і мэтанакіраванага чалавека, выдатнага арганізатара, высокага прафесіянала.

Міністэрства культуры смуткуе з прычыны смерці Клары Манюшка і выказвае стачуванне яе родным і блізкім. Найлепшай памяццю пра выдатнага музыканта і чалавека стане працяг распачатай ёю высакароднай справы па прапагандзе беларуска-польскай музычнай спадчыны.

Пад час выязной рэдакцыі "К" на Гомельшчыне, сярод іншага, адбылася сустрэча з работнікамі сферы культуры ў Рагачове. Яна запомнілася знаёмствам са спецыялістамі, якія не проста дзяжурна-фармальна выконваюць службовыя абавязкі, але і генеруюць новыя ідэі. Адна з такіх яркіх ідэй нарадзілася ў супрацоўнікаў Рагачоўскага музея народнай славы сумесна са сталічнымі гісторыкамі: іх творчыя амбіцыі скіраваны на стварэнне прыродна-археалагічнага запаведніка, аналагаў якому няма на ўсёй постсавецкай прасторы. Але наколькі актуальныя такія грандыёзныя праекты для далёка не самагэта зможнага раёна нашай краіны, які, да ўсяго іншага, знаходзіцца ўдалечыні ад цэнтральных магістралей? І самае галоўнае: ці будзе ён запатрабаваны турыстамі?

Турыстычная лінія

Цяпер — самы час разважаць пра канцэпцыю будучага маштабнага праекта. На думку старшага навуковага супрацоўніка аддзела археалогіі першабытнага грамадства Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Ігара Язэпенкі, напачатку можна стварыць запаведнік на базе трох феадальных замкаў. Ад Збароўскага да замка каралевы Боны ў Рагачове, які размяшчаўся на перасячэнні рэк Друці і Дняпра, — усяго 5 кіламетраў. Акрамя таго, побач знаходзіўся і замак у Лучыне. Атрымліваецца выцягнутая ўздоўж Дняпра лінія — практычна гатовы пешы маршрут для турыстаў, што ўключаў бы пазнаваўчую экскурсію. Безумоўна, трэба насыціць гэты маршрут інфармацыйнымі ўказальнікамі, шылдамі. А перш чым весці турыстаў на археалагічны помнік, варта стварыць невялікі павільён са стэндавай экспазіцыяй. Можна арыентавацца на экспазіцыйны падыход Мемарыяльнага комплексу "Хатынь", дзе самому аб'екту папярэднічае невялікая музейная пляцоўка, насычаная фотаздымкамі, схемамі, сучаснымі інфармацыйнымі сродкамі.

А што робіцца па стварэнні прывабнага гісторыка-культурнага аб'екта ў самім раёне? Па словах дырэктара Рагачоўскага музея народнай славы Міхаіла Ларычкова, каля кожнага з

археалагічных аб'ектаў — ахоўная дошка. Акрамя таго, на Рагачоўскім замчышчы ўстаноўлены памятны знак, указальнікі. Наступныя крокі па стварэнні запаведніка будуць, як зазначыў Міхаіл Анатольевіч, абмяркоўвацца на бліжэйшым пасяджэнні Каардынацыйнага савета па ахове гісторыка-культурнай спадчыны ў Рагачоўскім раёне.

А вось на пытанне, ці варта аднаўляць той жа Рагачоўскі замак, Ігар Язэпенка адказвае катэгарычна: "Не! Ні ў якім разе не трэба рабіць на саміх гарадзішчах ніякіх збудаванняў, і тым больш — імітацый, навадзелаў. Думаю, турыстам будзе цікава з найвышэйшай кропкі замкавага вала захапляцца маляўнічай панарамай. Тым больш, што побач з тым жа Збароўскім гарадзішчам ужо маецца гатовая інфраструктура: непадалёк размешчаны Прыдняпроўскі санаторый. На яго тэрыторыі знаходзіцца і помнік прыроды — так званая Чырвоная горка, геалагічны разрэз, вядомы ва ўсім све-

не толькі ў іпастасі "чорнага капальніка". Замежныя турысты, апантанныя гісторыяй, з задавальненнем развітваюцца са сваімі еўра і доларамі дзеля ўдзелу ў археалагічных экспедыцыях. Турыстычныя кампаніі прапануюць такія эксклюзіўныя від адпачынку ў Егіпце, Ізраілі, Грэцыі і, нарэшце, у нашай суседцы Украіне. А чым у гэтым плане горшая Беларусь, улічваючы, што кожны год у нашай краіне праводзіцца некалькі дзясяткаў археалагічных экспедыцый ва ўсіх абласцях краіны? Гэта можа быць і адным з відаў музейных паслуг мясцовых устаноў культуры.

Канцэпцыя археалагічнага запаведніка грунтуюцца на базе трох феадальных замкаў. Ад Збароўскага да замка каралевы Боны ў Рагачове, які размяшчаўся на перасячэнні Друці і Дняпра, — усяго пяць кіламетраў. Акрамя таго, побач знаходзіўся і замак у Лучыне. Атрымліваецца выцягнутая ўздоўж Дняпра лінія — практычна гатовы маршрут для турыста.

У Рагачоўскім раёне можа з'явіцца археалагічны запаведнік. Ці актуальная такая задума?

А вось менеджар праекта павінен быць мясцовым...

це. Атрымліваецца — прыродны і гісторыка-культурны комплекс разам", — з імпэтам распавядае гісторык.

Заплаці... і ўдзельнічай у раскопках

Сённяшні патрабавальны турыст ужо не абмяжоўваецца статычнымі помнікамі старажытнасці, якімі ўнікальнымі яны ні былі б. Усё часцей падарожнікі з розных куткоў свету цікавяцца так званай жывой гісторыяй. Для гэтага, да прыкладу, варта рэгулярна ўцёплы перыяд часу праводзіць археалагічныя раскопкі. У сваю чаргу, турысты змогуць убачыць як сам працэс даследаванняў, так і артэфакты.

Аказваецца, прыбытак ад правядзення археалагічных раскопак можна атрымаваць

"Да мяне прыезджалі замежнікі і з задавальненнем удзельнічалі ў раскопках. Трыццаць чалавек з Германіі, Галандыі... — адзначае Ігар Язэпенка. — Такая практыка сапраўды магла б стаць добрым дадаткам для раённага бюджэту, а таму неабходна ўключыць у "Залатое кольца" Гомельшчыны і Рагачоў, які застаецца па-за ўвагай асноўных турыстычных плыняў". Тым больш, сёлета плануецца прадоўжыць раскопкі ў самім Рагачове, на тэрыторыі якога захаваліся падмуркі царквы XVI ст. Самы ж перспектывны ўчастак для будучай работы комплексных экспедыцый — левабярэжная пойма Дняпра ад возера Камарын да возера Сасонка. Усе не-

алітычныя паселішчы на гэтай тэрыторыі не закрануты антрапагенным уздзеяннем. На некаторых з іх можна прасачыць чатыры, а то і пяць этапаў засялення.

Заповеднік пачынаецца з... фестывалю

Адказваючы на пытанне, з чаго пачынаць ствараць Рагачоўскі запаведнік, можна даць лаканічны адказ: з нуля, бо пакуль для ўвасаблення ідэі практычна нічога не зроблена. Пад час абмеркавання шляхоў увасаблення праекта з'явілася ідэя правядзення археалагічнага фестывалю. Тым больш,

нагадвае сметніцу. А ўсё таму, што людзі нават не ўяўляюць, што гэта за месца.

Факт размяшчэння асноўнай масы археалагічных помнікаў уздоўж Дняпра мусіць даць стымул для правядзення водных падарожжаў на байдарках, старт якіх можа быць каля Вішчынскага замка (пра яго "К" пісала ў адным з папярэдніх нумароў). Для гэтага патрэбна паставіць уздоўж ракі інфармацыйныя ўказальнікі, шылды, ды з удзелам мясцовых краязнаўцаў, гісторыкаў арганізаваць праект.

Што ж да інфраструктуры будучага археалагічнага запаведніка, то хочацца згадаць прыклад адной прыватнай ініцыятывы. Колькі гадоў таму энтузіястамі на Міншчыне была створана археалагічная агра-сядзіба. Там можна на ўласныя вочы убачыць побыт першабытных людзей. Акрамя таго, ставаральнікамі праекта прадугледжана тэматычная інтэрактыўная праграма для дзяцей і дарослых.

А што робіцца па стварэнні гісторыка-культурнага аб'екта ў самім раёне? Каля кожнага з археалагічных аб'ектаў — ахоўная дошка. Акрамя таго, на Рагачоўскім замчышчы ўстаноўлены памятны знак, указальнікі. Наступныя крокі па стварэнні запаведніка будуць абмяркоўвацца на бліжэйшым пасяджэнні Каардынацыйнага савета па ахове гісторыка-культурнай спадчыны ў раёне.

добра прыклад на гэты конт ужо маецца ў нашых суседзях. У прыватнасці, на тэрыторыі Познаньскага ваяводства ў Польшчы знаходзіцца Біскупінскае гарадзішча. Штогод у жніўні там праводзіцца археалагічны фестываль, дзе паказваюць, да прыкладу, як нашы продкі ляпілі кераміку, выраблялі ўпрыгожаныя, апрацоўвалі камень.

А што перашкаджае супрацоўнікам аддзела культуры пазнаёміцца з тым жа польскім досведам правядзення археалагічных фэстаў? Думаецца, пад гэта можна было б атрымаць і міжнародны грант. Ды і за кошт бюджэтных сродкаў паездка з фота- і відэафіксацыяй аднаго супрацоўніка не абцяжарыла б мясцовы бюджэт. Ды і што тут казаць; каб зарабіць, трэба спачатку нешта ўкласці.

На думку Ігара Язэпенкі, лепш за ўсё для правядзення фестывалю падыходзіць прыбярэжная пляцоўка ля возера Камарын. Праўда, і тут маецца сваё "але": з-за таго, што на тэрыторыі сярэднявечнага паселішча размешчаны гарадскі пляж, пляцоўка пасля летніх выхадных

І ўсё ж, думаецца, пачынаць піяр запаведніка варта хаця б з якасна зробленых буклетаў, сувеніраў, у тым ліку керамічных, з унікальнымі мастацкімі антрапаморфнымі выявамі, знойдзенымі на Рагачоўскай зямлі. У сувязі з гэтым застаецца адкрытым пытанне мясцовай ініцыятывы — па стварэнні дэталёвай канцэпцыі запаведніка, адпаведных ахоўных зон, прычэпленні інвестараў, вырабе тэматычных сувеніраў, арганізацыі "культурных" кемпінгаў, інфармацыйным забеспячэнні турыстаў.

Можна быць упэўненым, што ў перспектыве выкарыстанне археалагічнай спадчыны стане выдатным памагатым у справе развіцця мясцовых устаноў культуры, турыстычнага патэнцыяла раёна і вядома ж, "візітоўкай" горада.

І яшчэ. На жаль, у нас часта прынята ці выкарыстоўваць ранейшыя напрацоўкі, ці чакаць, калі "нехта здалёк" прапануе цікавы гатовы праект. А таму менеджарскія функцыі павінны быць пакінуты на мясцовым узроўні.

Будучым запаведнікам цікавіўся Кастусь АНТАНОВІЧ

"Кантэнт" — з Бонай Сфорца

Дык колькі ўсё ж археалагічных аб'ектаў знаходзіцца на тэрыторыі Рагачоўскага раёна і якія каштоўныя знаходкі там ужо выяўлены. Па кампетэнтны каментарый карэспандэнт "К" звярнуўся да старшага навуковага супрацоўніка аддзела археалогіі першабытнага грамадства Інстытута гісторыі НАН Беларусі Ігара Язэпенкі, які, да ўсяго іншага, з'яўляецца адным з ініцыятараў праекта па стварэнні запаведніка.

Па словах спецыяліста, адна з першых стаянак першабытнага чалавека была выяўлена на Рагачоўшчыне яшчэ напрыканцы XIX ст. У прыватнасці, на Задруцкім гарадзішчы ў 1893-м у гліняным гаршчку знайшлі 89 ацалелых грыўняў — зліткі XIII стагоддзя, агульнай масай 14,5 кг.

Гістарычная даведка "К"

З больш позніх знаходак варта адзначыць курганы эпохі бронзавага веку — самыя старажытныя, вядомыя на тэрыторыі Беларусі. Іх у 50-я гады выявіў археолаг Юрый Кухарэнка каля вёскі Ходасавічы. Можна згадаць і Збароўскае гарадзішча, што ўзвышаецца на 25 метраў над узроўнем Дняпра — у велічыню дваццаціпавярховага дома. Сярод тамтэйшых знаходак, на думку Ігара Язэпенкі, найбольш яркімі з'яўляюцца наканечнікі дзідаў і стрэл, сярэбраныя пярсценкі, крыж-энкаліпён, фрагменты ліцейных форм, і аскепак заходнеўрапейскай чашы пачатку XII ст., з надпісам на лаціне і выявай жанчыны.

Нельга не сказаць і пра сам Рагачоў. Да нашых дзён захавалася замкавая гара, што памятае колішнюю велічыню магутнасць мясцовай фартэцыі сярэдзіны XVI ст., якая належала адной са славетных жанчын Еўропы Новага часу — каралеве Рэчы Паспалітай Боне Сфорца. Задойга да гэтага на тэрыторыі замчышча размяшчалася гарадзішча, першыя пасяленцы на якім з'явіліся ў III тыс. да н. э.

Па словах Ігара Язэпенкі, які даследуе помнікі археалогіі каменнага веку — неаліту, у Рагачоўскім раёне, пачынаючы з 1993 года, уздоўж старычных азёр размяшчалася прыкладна трыццаць стаянак неаліту. Не так шмат раёнаў у нашай краіне з такой канцэнтрацыяй помнікаў археалогіі. Што і казаць, такімі магчымаасцямі раскідвацца нельга.

● **Нюанс па сутнасці**

Моладзь і... муміфікацыя?

Пра пакаленне NEXT за пакаленнем NEXT

Апошняя пяцігодка ў беларускім тэатры прайшла пад знакам пошуку маладых драматургаў, рэжысёраў. Толькі лянiвы не заклікаў да таго, што трэба даць дарогу новым творчым "парасткам", бо адно яны здольныя ажывіць ды амаладзіць айчыннае тэатральнае мастацтва, забяспечыць яму шанц на новы творчы росквіт. І варта прызнаць, што клопат гэты не сышоў у пясок: сёння мы можам гаварыць пра такія імёны ў айчынай рэжысуры, як Кацярына Аверкава, Яўген Карняг, Аляксандр Янушкевіч, Ігар Казакоў, а ў драматургіі — Павел Пракко, Дзмітрый Багаслаўскі...

Назіраючы за прафесійным і творчым станаўленнем гэтых маладых тэатральных твораў, важна зазначыць адну прынцыпова важную рысу, якая не можа схавацца ад пільнага погляду: пакуль іх калегі старэйшага пакалення штурхаюць адно аднаго ў плечы, здабываючы сабе месца на айчынным тэатральным Алімпе, тэатральная моладзь свядома пашырае геаграфію сваёй творчай самарэалізацыі. Пачалася гэтая тэндэнцыя з драматургаў, чья актыўнасць у асваенні рускамоўнай тэатральнай прасторы падзяліла айчынных тэатралаў на два лагеры. Адзін з іх называў гэтых драматургаў не іначай як "гастарбайтарамі", у той час як другі заклікаў падтрымліваць ды заахвочваць гэтую творчую экспансію айчынных аўтараў.

Следам за імі і маладыя рэжысёры праявілі сябе як творцы, запатрабаваныя паза прасторай беларускага тэатра: толькі ў мінулым годзе Яўген Карняг ажыццявіў паспяхова пастаноўку "Можна, я буду Моцартам?" у Таліне на сцэне Рускага тэатра Эстоніі, Кацярына Аверкава — спектакль "Пясочны чалавек" Э.Гофмана ў нямецкім тэатры "Марабу" ў Боне, Аляксандр Янушкевіч — "Эдыпа" паводле Сафокла ў Курганскім тэатры лялек "Гулівер"... Я ўжо не кажу пра актыўны ўдзел іхніх работ у міжнародных фестывалях, дзе іх творчыя памкненні таксама не застаюцца па-за ўвагай прафесіяналаў.

Тэндэнцыя гэтая не можа не радаваць: навідавоку — працэс паступовага ды, у той жа час, зусім не маруднага "прыняцця" беларускіх твораў у прастору агульнаеўрапейскага тэатральнага працэсу. Прычым не на ўзроўні сяброў-назіральнікаў, а — як раўнапраўных твораў і нават ідэолагаў.

Што гэта можа даць беларускаму тэатру? — запытаюцца ў мяне скептыкі. Маўляў, як могуць аказаць гэтыя замежныя работы які-кольвечы уплыў на тое, што ставіцца на айчынных падмостках? Адказ будзе прасты і, на першы погляд, нават банальны: прафесійнае самаўдасканаленне і дадатковае пашырэнне свайго творчага імплэту — ці ж гэтага мала?..

Але ж звышзадача майго распаведу пра апошнія работы згаданых вышэй маладых твораў зусім не зводзіцца да таго, каб заклікаць калег парадавацца за іх поспехі, — хутэй, задумацца пра тое, што... наспеў час ізноў паклапаціцца аб тэатральнай моладзі. Аб тых, хто прыйдзе на змену пакаленню трыццаці-саракагадовых, тых, хто ўжо абраў свой шлях у тэатры. І гэты заклік — не "заўчасны", як можа падацца на першы погляд. Не сакрэт, што калі працэс пошукаў, спрыяння ды стымулявання больш актыўнага ўкаранення маладых твораў у бягучы тэатральны працэс пусціцца на самацёк, наўрад ці варта спадзявацца, што надалей "усё само складзецца". А таму, радуючыся за поспехі нашых маладых рэжысёраў і драматургаў, хочацца спытаць: а дзе ж яны, "новыя" маладыя? Ці не зарана мы супакойваемся, лічачы справу "выкананай"?..

Тацяна КОМАНОВА

Навагоднія святы, памножаныя на зімовыя канікулы, — сапраўднае эльдарада дзіцячых ранішнікаў. Якімі ж атрымаліся сёлета прэм'ерныя спектаклі? Што цікавага падрыхтавалі для маленькіх глядачоў тэатры і творчыя калектывы? Леташні такі агляд (гл. "К" № 1 за 2012 г.) не прынес асаблівай радасці: праблем з дзіцячым рэпертуарам і яго ўвасабленнем было куды больш, чым мастацкіх здабыткаў. Тым больш прыемна было бачыць сёлета зрухі ў лепшы бок: і новых пастановак відавочна паболела, і якасць іх палепшылася. Але адсутнасць абсалютнага крызісу яшчэ не азначае, што можна супакоіцца канчаткова. Бо галоўнай праблемай застаецца ўсё тая ж: дзе ўзяць добрую казку?

Дарэчы, шматгадовы прыклад сталічнай філармоніі працягваюць падхопліваць у абласцях. У прыватнасці, Магілёўская абласная філармонія падрыхтавала "Куфэрак навагодніх цудаў, або Штукарствы Снежнай каралевы", дзве вакалістаў дапоўнілі нумары Тэатра танца "Тэт-а-тэт", цыркавыя выступленні дрэсіраваных жывёл. Аўтарам праекта выступіла галоўны рэжысёр

цускай казкі XIX стагоддзя. Бо паводзіны "злой" Аўгусты надта добра чытаюцца "паводле Фрэйда": ну хоча яна шлюб узяць — што ж тут дрэннага? "Стойкаму алавянаму салдаціку", пастаўленаму Святланай Навуменка ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі яшчэ на пачатку сезона, з музыкай пашанцавала менш. Бо мелодыі высокай класікі, вы-

Расла ў тэатры "ёлачка"... Грашовавая, а ці якасная?

Дубль два, тры, пяць...

Выйсцяў, вядома, некалькі. Адно з фінансава ашчадных — паўтарыць леташні спектакль. Калі ён папраўдзе цікавы, дык выгода ад такіх паўтораў — не толькі грашовавая. Беражліва ставячыся да "часовых" праектаў і аднаўляючы іх, што называецца, "у сезон", мы тым самым узводзім побытавыя, прыкладныя рэчы ў ранг мастацтва, якое, як вядома, апелюе да вечнага. Праўда, кожнае падобнае аднаўленне, у ідэале, павінна спалучацца хаця б з мінімальным "перачытаннем" і, адпаведна, некаторым рэдагаваннем ранейшай задумы.

Менавіта такога "перагледу", здаецца, не хапіла Беларускаму дзяржаўнаму акадэмічнаму музычнаму тэатру, калі праз год ён вярнуўся да леташняга спектакля "Чароўны гадзіннік, або Хто выратуе Новы год?" з музыкай Алены Атрашкевіч. Пастаноўка, безумоўна, — цікавая і крэатыўная, але за год неяк можна было, пэўна, "змікшыраваць" сюжэтныя "несупадзенні", давёўшы гэты мюзікл-фэнтэзі да абсалютнай дасканаласці. Відавочна, тэатру папросту перашкодзілі затрымкі з рамонтнымі работамі ў будынку, з-за чаго давялося карэктаваць усе планы на сезон, перасоўваючы прэм'еры на пазнейшыя тэрміны. Але ж Новы год не зрушыш!

Вельмі хацелася б прадойчыць жыццё сёлетаў філарманічнай пастаноўкі "Чароўнае заклінанне мадам Завей", надта сціпла названай "навагоднім прадстаўленнем". Бо ўсё тая ж Алена Атрашкевіч стварыла сапраўдны мюзікл, дзе героі маюць свае лейттэмы, вобразы дадзены ў развіцці, ёсць шмат цікавых інструментальных фрагментаў і што ні нумар — бясспрэчны хіт. Настолькі "хітовы", што я і дагэтуль не магу "адвязацца" ад запамінальна-прыцягальна-нязбітых мелодый, бо тыя ўсё круцяцца ў галаве. Апошняям саздзейнічаюць і такія ўласцівыя лепшым мюзіклам прыёмы, як паўтор найбольш яркіх мелодый, разнастайнасць жанравых вытокаў і музычных

Дзесьці атрымаўся "ХІТ"...

філармоніі Тамара Залешчанка, стварыўшы па матывах вядомых казак музыкальнае шоу.

Прэм'ера плюс...

У многіх жа тэатрах, наадварот, замест падобных рэвю прапановалі звычайную прэм'еру (а ў Беларускаму дзяржаўнаму тэатры лялек увогуле сабралі лепшыя дзіцячыя спектаклі розных гадоў).

а дзесьці — "ранішнік" ад слова "раней"

Галоўнай праблемай для ўсіх творчых калектываў — ад сталічнага тэатра да сельскага Дома культуры — застаецца доўгі час адна і тая ж: дзе ўзяць добрую казку? Выйсцяў, вядома, некалькі. Адно з фінансава ашчадных — паўтарыць леташні спектакль. Калі ён папраўдзе цікавы, дык выгода ад такіх паўтораў — не толькі грашовавая. Праўда, кожнае падобнае аднаўленне, у ідэале, павінна спалучацца хаця б з мінімальным "перачытаннем" і, адпаведна, некаторым рэдагаваннем ранейшай задумы.

форм, складанасць гарманічных сродкаў, нешараговая аранжыроўка Ільі Палякова з лёгкай джазавай стылізацыяй. Каб адчуць сябе руплівымі гаспадарамі, а не "раскідухамі", трэба, па-першае, загісаць музыку "Чароўнага заклінання..." на радыё. Па-другое, падумаць, як скарэктаваць казку, каб яна стала рэпертуарнай, а не "разавай". Па-трэцяе, спланаваць варыянт пастаноўкі (рэжысёр — Ганна Маторная) на малой сцэне, з мінімумам дзеючых асоб і дэкарацыі (хаця цяперашняя сцэнаграфія выхаванца Акадэміі мастацтваў Мікіты Шаршнёва — адметна філарманічная, яна быццам "працягвае" ідэю арганічных трубак, якімі "ўпрыгожана" сцэна). Такі спектакль можна будзе "пракатаваць" на розных пляцоўках, у тым ліку рэгіянальных.

дапоўніўшы гэта карагодамі вакол ёлачкі ў фае. Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя М.Горкага спыніўся на "Чароўных пярсцёнках Альманзора" Т.Габэ. Рэжысёр-пастаноўшчык Сяргей Кавальчык стварыў удалую творчую групу, і відовыча ўпрыгожылі не толькі сцэнаграфія ды фантазіяныя строі Алы Сарокінай, але і надзвычай яркая, маляўніча "партрэтная" харэаграфія Волыгі Скварцовай-Кавальскай і папраўдзе "смачная", не менш пластычна выразная музыка Цімура Каліноўскага, якая можа прэтэндаваць на самастойнасць у выглядзе сюіты. Але над фіналам спектакля хацелася б "паваражыць" пабольш — у сэнсе больш глыбіннага перасэнсавання п'есы, напісанай у савецкія часы паводле фран-

кладзеныя як эстрадныя "песенькі" герояў, зніжаюць уражанне ад добрых акцёрскіх работ. Спектакль міжволі вымушае ўзгадаць, прычым не на карысць прэм'еры, аднайменную дзіцячую оперу расійскага кампазітара Сяргея Баневіча, што неаднойчы ставілася ў нас на прафесійнай і аматарскай сцэнах.

У "Шчаўкунку", днямі ўвасобленым Паўлам Марынічам у Палескім драматычным тэатры паводле ўласнай інсцэніроўкі, тэкст казкі Гофмана спалучаны з музыкай Чайкоўскага. Пастаноўшчыкі імкнуліся стварыць светлую казку-ідэю для дзяцей і бацькоў, дзе гармонія сямейных стасункаў дазваляе гераіні не балансаваць на мяжы мары ды рэальнасці, а папросту верыць у цуды, якія збываюцца, асабліва — на Каляды...

Ад скокаў адмаўляліся...

"Вакол-ёлачныя" скокі з Дзедам Марозам — асобная тэма. Часцей яны ставяцца зусім іншай групай і ніяк не звязаны з самім спектаклем. Але ўвагі заслугоўваюць іншыя прыклады — своеасаблівых "пралогаў" і "эпілогаў". Сталічны ТЮГ далучыў да прэм'еры "Вясёлага Роджара" адпаведны "ўступ" з пірацкай тэмай, які ўдала настройвае на будучае дзеянне (праўда, спектакль аказваецца не столькі пра піратаў, колькі пра... каханне). У філармоніі ж, на жаль, адмовіліся ад ранейшых карагодаў з героямі прагледжанай пастаноўкі: у фае дзятву чакаюць зусім іншыя персанажы, што часам выклікае непаразуменне. А чаму б не сумяшчаць абодва варыянты? Да пачатку — настройваць на спектакль, дазваляючы сабрацца ўсім, хто спазняецца (бацькам — аддыхацца, гарэзам — "выпусціць пару"). Пасля — працягнуць знаёмства з акцёрамі на яшчэ больш блізкай адлегласці, што раўназначна запрашэнню за кулісы і звычайна ўраджае юных глядачоў не менш за спектакль. Такая "трохчасткаваць" (фае — зала — фае) дапаможа і стварэнню ўласна тэатральнай атмасферы, пабудаванай не на крыку, што ідзе са сцэны і "патанае" ў зале, дзе таксама пачынаюць шумець, а — на інтанацыях душы...

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымку: сцэна са спектакля "Чароўныя пярсцёнкі Альманзора".
Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

— Спадар Пасол, якім чынам можа на сённяшні дзень ахарактарызаваць двухбаковыя кантакты паміж дзвюма краінамі?

— Вядома ж, беларуска-сербскія адносіны — даўнія, сягаюць у глыбіню стагоддзяў і будуцца на моцным фундаменце духоўных і культурных сувязей. Напрыклад, Беларусь і Сербію збліжаюць славянскае пісьменства, праваслаўе, гістарычныя карані ды многае іншае. Да слова, вядомы гістарычны дзеяч Сямён Зорыч, які напрыканцы XVIII стагоддзя валодаў беларускім горадам Шклоў, нарадзіўся ў Сербіі. А не так даўно адна з яго нашчадкаў — Вольга Зорыч, якая з'яўляецца намеснікам старшыні райсавета Земуна (горада-пабраціма Нясвіжа), — наведла Беларусь.

Кантакты нашы на сённяшні дзень развіваюцца даволі плённа. А пачатак узаемаадносін у сферы культуры на сучасным этапе быў пакладзены яшчэ ў 1996-м, калі Беларусь і тагачасная Югаславія падпісалі пагадненне аб супрацоўніцтве ў галіне адукацыі, культуры і спорту. У 2005-м у Сербіі прайшлі Дні культуры Беларусі. Прынамсі, і сербскі бок заяўляў аб планах правесці Дні культуры ў Беларусі, але пакуль што гэтая ідэя не рэалізавана. Разам з тым, у рамках нядаўна падпісанай Праграмы плануецца правядзенне Тьдняя культуры Сербіі ў Беларусі ў 2013 годзе ды Тьдняя культуры Беларусі ў Сербіі ў 2014-м.

— Мяркую, не памылюся, калі скажу, што адным з падмуркаў для кантак-

15 студзеня Прэзідэнт Рэспублікі Сербія Таміслаў Ніколіч прыняў Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Рэспублікі Беларусь у гэтай балканскай краіне — Уладзіміра Чушава. Сярод іншага, пад час сустрэчы абмяркоўваліся і пытанні развіцця культуры.

Нагадаем, напрыканцы мінулага года з афіцыйнымі візітамі нашу краіну наведаў міністр культуры і інфармацыі Рэспублікі Сербія. У рамках візіту адбылося падпісанне Праграмы супрацоўніцтва ў галіне культуры і мастацтва паміж Міністэрствам культуры Беларусі і Міністэрствам культуры і інфармацыі Сербіі на 2012 — 2017 гады. Пра тое, якім чынам развіваецца супрацоўніцтва ў галіне культуры паміж Сербіяй і Беларуссю, а таксама аб далейшых планах па актывізацыі гэтых кантактаў карэспандэнт "К" распавёў Надзвычайнаму і Паўнамоцнаму Паслу Беларусі ў Сербіі Уладзімір ЧУШАЎ.

Уладзімір Чушаў.

і аб'ектыўную інфармацыю аб нашым народзе ды тых культурных падзеях, якія адбываюцца ў краіне і маглі б аказацца цікавымі сербам.

Дарэчы, некаторыя праекты ў гэтым кірунку ўжо ажыццяўляюцца. Напрыклад, у кастрычніку два беларускія выдавецтвы прынялі ўдзел у 57-й Міжнароднай кніжнай выстаўцы ў Бялградзе — найбуйнейшай у рэгіёне. Зараз разглядаецца магчымасць публікацыі сербскіх кніг у нашай краіне, а таксама, натуральна, — і беларускіх кніг у Сербіі. Як, дарэчы, і ўдзел сербскіх выдавецтваў у Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы ў Мінску ў лютым.

Да таго ж, мы правялі выстаўку сучаснай беларускай графікі ў Бялградзе, зладзілі прэзентацыю творчасці пяці беларускіх мастакоў у рэгіёнах, а таксама фотавыстаўку "Чароўная Беларусь". Пасольства накіравала ў МЗС і Мінкультуры Сербіі спіс галоўных культурных падзей і мерапрыемстваў Беларусі на наступны год, а таксама размясціла гэтую інфармацыю на сваім сайце.

— Мо варта наладзіць вывучэнне беларускай і сербскай моў ва ўніверсітэтах дзвюх краін?

— Цалкам згодны. Дарэчы, мы плануем, што ў хуткім часе адбудзецца акрэдытацыя курса "Беларуская літаратура" на філалагічным факультэце Бялградскага ўніверсітэта і павышэнне статуса вывучэння беларускай мовы ў гэтай ВНУ да "Другой славянскай мовы". Папярэднія перамовы на гэты конт з кіраўніцтвам

вядома, на апошнім беларускім кінафоруме сербскі дакументальны фільм "Вёскі без жанчын" атрымаў Гран-пры па сваёй катэгорыі. Таксама сёлета сербскі этнаграфічны ансамбль "Святы Сава" прыняў удзел у "Дняпроўскіх галасах у Дуброўне", што ладзіцца на Віцебшчыне... Так што спектр нашага культурнага ўзаемадзеяння — даволі шырокі, і Пасольства пастаянна працуе над тым, каб актывізаваць гэтую дзейнасць.

— Магчыма, супрацоўніцтва паміж рэгіёнамі Беларусі і Сербіі можна было б вывесці на больш высокі ўзровень? Актывізаваць сувязі гарадоў-пабрацімаў, узаемадзеянне паміж прадстаўнікамі выканаўчых улад у Беларусі і Сербіі...

— Сапраўды, такое ўзаемадзеянне — вельмі важны канал для камунікацыі двух народаў. Я назваў бы гэта "народнай дыпламатыяй". І мы пастаянна працуем у гэтым кірунку. Цяпер, напрыклад, актыўна пачынае развівацца супрацоўніцтва паміж Гомельскай вобласцю і Аўтаномным краем Ваяводзіна ў Сербіі. Дэлегацыі Гомельшчыны ўдзельнічаюць ў міжнародных сельскагаспадарчых выстаўках ў горадзе Нови-Сад, а прадстаўнікі Ваяводзіны — у мерапрыемствах, эканамічных форумах ды іншых праектах, якія арганізуюцца ў Беларусі. Дарэчы, пагадненні аб супрацоўніцтве падпісаны таксама і паміж Гомельскім дзяржаўным ўніверсітэтам імя Ф.Скарыны ды ўніверсітэтам Нови-Сада.

Віншуем!

Галасы

і "Сюжэт..."

Даўняму сябру "Культуры" Навуму Гальпяровічу — 65 гадоў. Ён не толькі паэт, празаік і публіцыст. З не меншай творчай натхнёнасцю кіруе радыёстанцыяй "Беларусь", што вяшчае на замежна. І голас літаратурны ў яго гэтакі ж адметны і непаўторны, як голас дыктарскі.

Навум Гальпяровіч гатовы распавядаць пра "Беларусь" бясконца. Вяшчанне наладжана кругласутачна. "Беларусь" можна пачуць у Інтэрнэце, у FM-дыяпазоне ды на іншых хвалях. Заслуга дырэктара радыё і ў тым, што слова пра Беларусь гучыць на васьмі мовах: беларускай, кітайскай, англійскай, нямецкай, французскай, іспанскай, польскай, рускай.

Справы радыёйніа не замінаюць літаратурнай самарэалізацыі. Дзве апошнія кніжкі Навума Гальпяровіча — "На шляху да сябе" і "На трапяткім агні" — яшчэ раз пацвердзілі: ён не толькі добры паэт, але і празаік.

22 студзеня ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі пройдзе святочны вечар з нагоды дня нараджэння творцы. Будучы гучаць не толькі віншаванні, але і вершы, песні на словы Навума Гальпяровіча. А днямі ў выдавецтве "Мастацкая літаратура" ўбачыць свет кніга "Сюжэт для вечнасці" ягоных выбраных твораў, у тым ліку і вершаў.

"Культура" далучаецца да віншаванняў на адрас творцы!

У музей — на Вячанне

У экспазіцыі Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту знаходзяцца тры царквы і адна капліца. Усе — XVIII стагоддзя. Зараз супрацоўнікі ўстановы працуюць над тым, каб вярнуць гэтым аб'ектам, што маюць статус гісторыка-культурнай каштоўнасці і афіцыйна лічацца экспанатамі, іх першасную функцыю.

Экспанаты з шэрагу культурных будоўляў маюць зноў стаць храмамі. Для гэтага аднаўляюцца іх інтэр'еры і сакральнае начынне. Для дадзенага музея гэта справа новая, бо раней тут аднаўлялася ўнутраная прастора толькі гаспадарчых пабудоў і жылля. Пасля завяршэння рэстаўрацыйных работ ды стварэння экспазіцыі інтэр'ераў царквы будуць асвечаны, і святары пачнуць праводзіць тут набажэнствы. Праўда, пытанне гэта не простае: для яго вырашэння трэба выканаць шэраг юрыдычных працэдур. Зараз яно — на стадыі рэалізацыі.

Рэстаўрацыя царкваў яшчэ ідзе, а ахвотных вячанняў у музеі ўжо процьма. Дырэктар музея Святлана Лакотка кажа, што гэтакі інтэрактыў вымагае перагляду звыклых поглядаў на музейную справу, але, безумоўна, надаць скансену большую прыцягальнасць.

Асвечэнне храмаў пройдзе ў адпаведнасці з канонам, і тыя, хто будучы тут вячанняца ці хрысціць дзяцей, могуць быць упэўнены, што ўсё адбываецца ў сапраўднай святыні.

П.В.

Эканоміка пачынаецца з "народнай дыпламатыі"

Дыяпазон кантактаў: ад "Песняроў" да Эміра Кустурыцы

таў паміж краінамі з'яўляюцца ўзаемаадносінны паміж Праваслаўнымі Цэрквамі Беларусі і Сербіі?

— Так, безумоўна, сяброўскія адносіны традыцыйна існуюць паміж Беларускай і Сербскай Праваслаўнымі Цэрквамі. Прыкладам, Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Філарэт быў з візітамі ў Сербіі ў лістападзе 2009 года. Беларускія паломнікі часта наведваюць манастыры ў Сербіі, а сербскія вернікі, у сваю чаргу, — беларускія святыні. У 2008-м беларускія грамадскія арганізацыі сумесна з Беларускай і Сербскай Праваслаўнымі Цэрквамі ініцыявалі праект дапамогі аднаўленню царквы Святой Петкі (Параскевы Пятніцы) ў вёсцы Дрснік Клінскага раёна ў Косава і Мятох. А яшчэ Свята-Елізавецкі манастыр з Мінска разам са Срэцінскім манастыром Масквы дапамагае аднаўленню косаўскага манастыра ў Дэчанах, арганізаваў пераклад беларускай праваслаўнай літаратуры на сербскую мову і яе распаўсюджванне.

— А ці ведаюць сербы нашы нацыянальныя беларускія брэндзі: музыку "Песняроў", кнігі Васіля

Быкава ды Уладзіміра Караткевіча, стужкі "Беларусьфільма"? І, з іншага боку, якія брэндавыя імёны сербскіх пісьменнікаў, рэжысёраў, мастакоў, а таксама кінафільмы або музыкальныя творы, на ваш погляд, маглі б быць цікавыя жыхарам Беларусі?

— У Сербіі добра ведаюць і "Песняроў", і творы нашых выбітных майстроў слова, як і ваенныя стужкі "Беларусьфільма". Да прыкладу, нядаўна на кінафестывалях у Бялградзе прымалі чынны ўдзел беларускія карціны "Брэсцкая крэпасць" і "У тумане". Яшчэ ў 2007 годзе на сербскай мове выйшла кніга Уладзіміра Караткевіча "Дзікае паляванне караля Стаха", якая была цёпла сустрэта сербскімі чытачамі. А яшчэ раней, у 1993-м, у Бялградзе была надрукавана "Анталогія беларускай паззіі" на сербскай мове, складзеная прафесарам БДУ Іванам Чаротам. Другое, перапрацаванае, выданне кнігі падрыхтавана і выйшла ў свет летась пры садзейнічанні Пасольства ў Сербіі. Выданне гэтае, дарэчы, прысвечана Году кнігі ў Беларусі і 130-годдзю з дня нараджэння Янкі Купа-

лы і Якуба Коласа. Урачыстая прэзентацыя кнігі праведзена ў Нацыянальнай бібліятэцы Сербіі, а першыя асобнікі падараны названай установе культуры, Прэзідэнту Сербіі, а таксама паслам шэрагу славянскіх краін.

Што да сербскіх майстроў культуры, дык у Беларусі вельмі добра вядома кінатворчасць Эміра Кустурыцы, музыка Горана Брэгавіча, проза Міларода Павіча, Горана Петравіча. Таму цікаваць да Сербіі і яе выбітных асоб у Беларусі маецца, і ў гэтым таксама ёсць патэнцыял для ўмацавання нашых культурных сувязей.

— Але што, на вашу думку, варта зрабіць, каб прыцягнуць увагу сербаў да Беларусі, каб зацікавіць іх тым культурным патэнцыялам, якім так багата наша краіна?

— На маю думку, тут варта, прыкладам, выдаткоўваць сродкі на фінансавую падтрымку дзейнасці замежных перакладчыкаў, папулярызатараў, крытыкаў, выдавецтваў. Менавіта праз папулярызацыю беларускай культуры, у тым ліку літаратуры, можна данесці поўную

Міністэрства адукацыі Сербіі і названага ўніверсітэта ўжо праведзены.

— Ці часта беларускія калектывы, выканаўцы, дзеячы мастацтва прымаюць удзел у культурных падзеях на тэрыторыі Сербіі?

— Даволі часта! Напрыклад, у верасні 2012-га адбылося турнэ беларускага камернага хору "Салютарыс" па Сербіі. А ўвогуле, цягам мінулага года прайшлі шматлікія мерапрыемствы і ў тэатральнай, і ў музычнай сферах, звязаліся кантакты паміж дзеячамі сферы культуры нашых краін. Скажам, пад час Першага Мінскага трыенале сучаснага мастацтва выстаўляліся і сербскія творцы. А яшчэ раней, у кастрычніку, ужо ў Бялградзе, прайшла Міжнародная выстаўка каліграфіі "Культура кірыліцы", дзе паўдзельнічалі студэнты і выкладчыкі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

У сваю чаргу, сербы традыцыйна ўдзельнічаюць у Міжнародным фестывалі мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску", а таксама ў Мінскім міжнародным кінафестывалі "Лістапад". Дарэчы, як

Таксама вельмі шчыльныя пабрацімскія адносіны ўстаноўлены паміж Магілёвам і Крагуевацам. Так, 27 лістапада 2012 года наша Пасольства сумесна з уладамі і грамадскасцю Крагуеваца арганізавалі ў гэтым горадзе Дзень культуры Беларусі.

Таксама добра развіваецца супрацоўніцтва паміж гарадамі Нясвіж і Земуна, а нядаўна былі падпісаны пагадненні аб супрацоўніцтве Гродна ды Кралева, Заслаўя ды Таполы, а таксама плануецца да падпісання пагаднення і з іншымі гарадамі. Так што патэнцыял і ў гэтым кірунку дзейнасці — досыць вялікі, і я цалкам перакананы, што падобнае ўзаемадзеянне на рэгіянальным узроўні абавязкова актывізуе эканамічныя ды сацыякультурныя сувязі паміж нашымі краінамі...

Карыстаючыся нагодай, хацеў бы напрыканцы падзякаваць Міністэрству культуры Беларусі за дапамогу і падтрымку, а таксама павіншаваць чытачоў "Культуры" з надышоўшым Новым годам і Раджаством Хрыстовым!..

Пытанні задаваў
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Абульфаз БАБАЗАДЭ — культуролог, загадчык аддзела статыстыкі і сацыялогіі і вучоны сакратар Навукова-метадычнага цэнтру культурных даследаванняў Міністэрства культуры і спорту Азербайджана. Гэтымі днямі ён знаёміўся з сеткай устаноў культуры Магілёўшчыны і вопытам дзейнасці Абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы. Мы пагутарылі са спадаром Абульфазам пра асаблівасці азербайджанскай культурнай галіны і пра творчае ўзаемадзеянне дзвюх краін і пэўных іх рэгіёнаў.

дазволіць зрабіць больш эфектыўнымі кантроль і дапамогу нашым калегам з рэгіёнаў. Мы праводзім сацыялагічныя даследаванні. Патрэбы насельніцтва і становяцца падставой для распрацоўкі праграм па ўдасканаленні галіны.

— **Якім чынам збіраецца выкарыстаць досвед Магілёва па захаванні і развіцці народнага традыцыйнага мастацтва?**

— Мы даўно плануем пераўтварыць наш Цэнтр у Інстытут культуралогіі і абавязкова надаць пры гэтым належную ўвагу народнай творчасці, як гэта і робіцца ў Магілёве.

— **Дамы рамёстваў у вас ёсць?**

— Ёсць, але не паўсюдна, як у Беларусі. Кожны рэгіён славіцца сваёй традыцыйнай мастацкай асаблівасцю. У нас ёсць раёны, дзе пражывае насельніцтва са сваёй мовай, з ашчадна за-

спорту дазваляе нам іншым разам дапаўняць цягам года рабочы план, і гэта робіцца менавіта для актывізацыі творчай ініцыятывы на месцах.

— **Як фінансуюцца сельскія ўстановы культуры?**

— З рэспубліканскага і мясцовага бюджэтаў. Усё залежыць ад маштабаў творчых праектаў. Існуе і Фонд Гейдара Аліева, за кошт якога па краіне спансоруецца культурныя праграмы, скіраваныя на адраджэнне нацыянальнай спадчыны, помнікаў культуры і гісторыі.

— **Ці займаюцца ўстановы камерцыйнай дзейнасцю?**

— Хоць і ёсць тут пэўныя нюансы, але збольшага пазабюджэтная дзейнасць у нас дазволена.

— **Колькі работнікі культуры вашых раёнаў атрымліваюць за месяц у доларавым эквіваленце?**

— На Міжнародным форуме этнасаў народаў свету ў Бішкеку я пазнаёміўся з дырэктарам Інстытута культуры Беларусі Іванам Крукам. З гэтага пачаліся мае кантакты з Беларуссю. У красавіку мінулага года ў Магілёве праходзіў Форум традыцыйнай культуры. Дырэктар Магілёўскага абласнога метацэнтру Алег Хмялькоў запрасіў мяне да ўдзелу ў мерапрыемстве. Я атрымаў тады шмат інфармацыі, упершыню пазнаёміўся з галіной культуры абласнога цэнтру і Мсціслаўскага раёна. У ліпені я прыку-

"Да комплекснага захавання традыцый мы яшчэ не прыйшлі"

Як у Азербайджане рэарганізуюць сетку клубных устаноў

нічаў на 20-годдзі Інбелкульту. А ў снежні ў Баку адбылася канферэнцыя, прысвечаная культурна-адукацыйнаму развіццю. 19 снежня ў нашым Цэнтры было прынята пагадненне, падпісанае Івана Крукам, Алегам Хмяльковым, аб сумесных беларуска-азербайджанскіх мерапрыемствах і даследаваннях у сферы культуры. Разам з прадстаўнікамі Кыргызстана, Украіны, Расіі прыняты і мемарандум аб калектыўных стасунках...

— **Якія мэты перад сабой паставілі, якія ўражанні атрымалі?**

— Цягам чатырох дзён пабываў ва ўстановах культуры Магілёва і Бабруйска. Станоўчыя эмоцыі — вельмі шмат... Наш Цэнтр у Баку па структуры і задачах — амаль такі ж, як і Метадычны цэнтр у Магілёве. Толькі наш мае статус не абласной, а рэспубліканскай установы. Але ў Магілёве займаюцца не адно навуковымі абагульненнямі, але і комплексным захаваннем традыцыйнага народнага мастацтва. У нас гэтага пакуль няма...

— **Раскажыце пра асаблівасці азербайджанскай сеткі культурных устаноў. Як метадычная служба супрацоўнічае з рэгіёнамі?**

— У нашай краіне няма абласцей. У кожным з 72 раёнаў дзейнічаюць раённыя ўпраўленні культуры і турызму. Менавіта яны — каардынатары рэгіянальнай культурна-асветніцкай работы і турыстычнай дзейнасці. Наш Цэнтр аказвае навукова-метадычную падтрымку раённым упраўленням, якім падпарадкаваны самыя розныя ўстановы культуры: тэатры, музеі, клубы. У нас цяпер дзейнічае новая праграма па рэарганізацыі сельскіх клубаў: усе яны будуць пераўтварацца ў раённыя дамы ці цэнтры культуры з філіяламі ў паселішчах, што размешчаны ў цяжкадаступнай горнай мясцовасці. Такая цэнтралізацыя

хаванымі першароднымі традыцыямі. Там і ствараюцца цэнтры рамёстваў, што прыцягваюць турыстаў.

— **Якім чынам стымулюецца творчы ініцыятыву "знізу"? Наколькі актыўна развіваецца ў рэгіёнах праектная дзейнасць?**

— Паўтаруся, што і я, і мае падначаленыя пастаянна ладзім маніторынгі. Выбіраем для гэтага шэраг раёнаў, працуем з насельніцтвам. Вынікі даследаванняў становяцца грунтам нашых рабочых планаў. Прапануюем іх нашаму Міністэрству. Пасля зацвярджэння пачынаем сумесную рэалізацыю планаў... Я летась, да прыкладу, пабываў у трынаццаці раёнах, працаваў у клубах, бібліятэках, ва ўпраўленнях культуры і турызму. Быў сабраны вялізны матэрыял для плана работы на бягучы год, натуральна, у ім улічана і стымуляцыя творчых ініцыятыў. А іх шмат. У Баку пастаянна прыязджаюць мастакі, аматары традыцыйнай культуры, якія просяць арганізацыйнай падтрымкі ў ажыццяўленні самых розных творчых ідэй. Кожнае пажаданне мы ўлічваем. Міністэрства культуры і

Заробкі нашы — прыкладна такія ж, як і ў беларускіх калег.

— **Дык якія ж назіранні і праекты вынеслі з візіта на Беларусь?**

— Канешне ж, пэўны кантраст паміж установамі культуры аграгарадкаў і звычайных вёсак назіраецца, але я бачу пераканаўчую тэндэнцыю да сістэмнай ліквідацыі гэтай розніцы. У вашых раёнах, у сельскіх установах культуры вядзецца карпатлівая работа і па умацаванні матэрыяльнай базы, і па тэхнічным забеспячэнні бібліятэк і клубаў.

Планую прыехаць яшчэ ў маі. Сустракаўся з начальнікам упраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама, і Анатоль Сінкавец прапанаваў паўдзельнічаць у самых розных культурных праектах вобласці: у якасці члена журы міжнародных фестываляў "Залатая пчолка", "Залаты шлягер", а яшчэ — у Другім Магілёўскім форуме традыцыйнай культуры, які таксама запланаваны на май бягучага года. Я — абедзвюма рукамі "за" і гатовы ўсяляк дапамагчы сваім беларускім сябрам!..

Гутарыў Яўген РАГІН

Раёны Дом культуры ў горадзе Габала.

Экспэр'ер Музея дывана ў Баку выкананы ў выглядзе згорнутага дывана. Уявіце, як мог бы выглядаць музей нашай вясцінкі альбо традыцыйнага ручніка!

Рэйтынг ідэй з інтэрнэт-прасторы

У гэтай рубрыцы плануем звяртацца да работнікаў культуры з розных куткоў краіны з просьбай падзяліцца асабістым рэйтыנגам — топ-5 — ідэй для іх сферы, адшуканых у Інтэрнэце. Распачынаем пляцёркай бібліятэчных праектаў. І, вядома ж, чакаем вашых прапаноў!

Юрый МАКСІМЕНКА, вучоны сакратар Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі

"На свеце шмат ёсць, мой сябра Гарыца, чаго і не снілася нашым мудрацам..." — мне прыгадваюцца гэтыя шэкспіраўскія радкі, калі чытаю пра цікавыя ідэі, што ўвасобіліся ў розных бібліятэках свету. Мой цяперашні топ-5 выглядае наступным чынам.

1. Літаратура і фізкультура

Самы час бібліятэкарам ад традыцыйных кніжных выставак і гутарак пра здаровы лад жыцця перайсці да больш актыўных форм работы. Трыццацігадовы пісьменнік і трэнер па стральбе з лука ў адным з каледжаў Паўднёвай Дакоты (ЗША) здолеў аб'яднаць два, здавалася б, несумяшчальныя хобі з дапамогай аўдыякнігі. Ён вельмі любіць мастацкую літаратуру і бег на доўгія дыстанцыі, а праслухоўванне пад час бегу тэкстаў знакамітых класікаў або сучасных аўтараў на сваім мабільным тэлефоне дапамагае яму пераадолець кожны раз яшчэ адну дадатковую мілю.

У цяперашні час колькасць амерыканскіх аматараў літаратуры і фізкультуры "ў адным флаконе" ўвесь час павялічваецца. Паводле даных даследавання амерыканскай Асацыяцыі аўдыявыдаўцоў, прыблізна чвэрць пакупнікоў аўдыякніг праслухоўваюць іх пад час розных трэніровак або фізічных практыкаванняў. За апошні год продаж аўдыякніг узрос на 13%, а насельніцтва выдаткавала на іх набыццё больш за 1 мільярд долараў. Пампаванне аўдыякніг на мабільныя гаджэты павялічылася на 30%, склаўшы 54% ад усяго продажу.

Па разліках спецыялістаў, праслухоўванне тэкстаў лепш за ўсё засвойваецца пры павольным бегу: міля (роўная прыкладна 1,609 км) — за 6,5-7 хвілін.

У табліцы прыводзяцца даныя аб працягласці аўдыязапісу пяці выбраных аўдыякніг ("Анна Карэніна", "50 адценняў шэрага", "Код Да Вінчы", "Галодныя гульні", "Вялікі Гэтсбі"), працягласць дыстанцыі і колькасць спаленых калорый пад час бегу з хуткасцю 1 міля — за 10 хвілін.

А ў вас ёсць экспрэс-торбы з кнігамі?

Колькі старонак "Вялікага Гэтсбі" прагучыць за адну мілю?

2. Рэкамендацыйныя сумкі

Час кіравання чытаннем нікуды не сышоў, наадварт — цяпер, у эпоху глабальнага "нечытання", яно асабліва актуальнае. Таму з цягам часу ў замежных бібліятэках крыху змяніліся формы падачы...

Скажам, у Фінляндыі і Украіне выкарыстоўваецца такая арыгінальная форма кіравання чытаннем, як фарміраванне падборак літаратуры ў прывабных торбах з прывабнымі слоганамі тыпу: "Кніжкова торбіна для ўсёй сям'і" ("Кніжная сумачка для ўсёй сям'і"). Чытач, які спяшаецца, можа без чаргі хапіць торбачку з падборкай кніг і часопісаў для ўсёй сям'і, а калі запоўніць анкету ды пазначыць, што чытаюць члены яго сям'і, тады здолее атрымаць кнігі і па індывідуальных заказах у далейшым. Чым не падтрымка сямейнага чытання?

3. Старытэлінг

Усё большую папулярнасць у бібліятэках свету набірае старытэлінг — спосаб перадачы інфармацыі праз распавяданне гісторыі. Гэтая цікавая форма можа быць выкарыстана ў першую чаргу ў дзіцячых бібліятэках.

4. Краўдсорсінг

Яшчэ адно з распаўсюджаных на Захадзе паняццяў, якое тлумачыцца вельмі проста: гэта дэлегаванне вырашэння сваіх задач або вытворчых функцый неабмежаванай групе асоб, напрыклад, выкарыстанне творчага патэнцыялу валанцёраў. Для бібліятэкі такая з'ява, прынамсі, у нашых умовах, не вельмі распаўсюджана.

5. Буктрэйлер

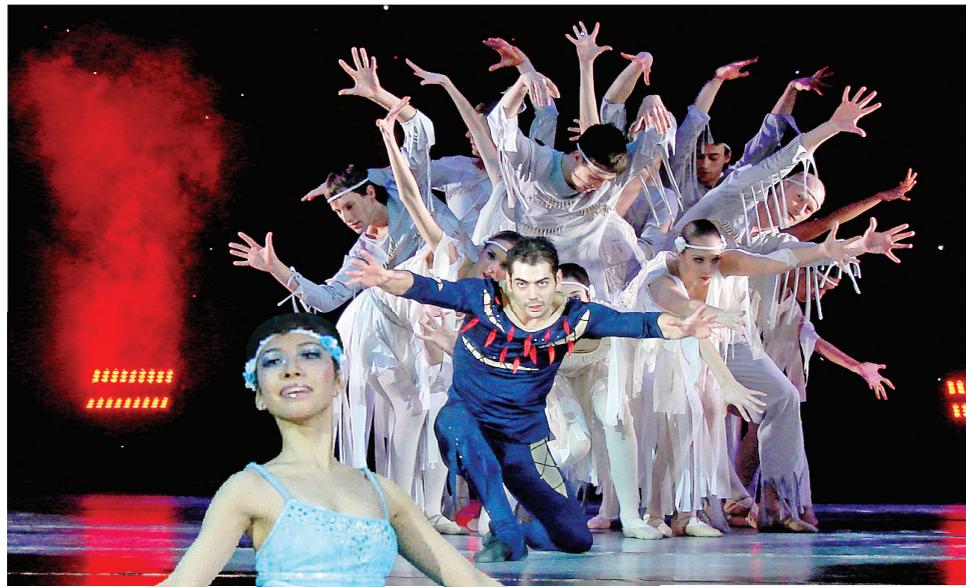
Гэта кароткі відэаролік, створаны па матывах кнігі, відэарэклама кнігі, у якой працуюць метады, аналагічныя рэклама фільмаў. Асноўная яе задача — раскажаць пра кнігу, зацікавіць, заінтрыгаваць чытача. У суседзяў, дарэчы, аб'яўлены Усерасійскі конкурс-парад буктрэйлераў.

Прапануйце ваш топ-5 ідэй з блізкай вам галіны культурнай сферы!
Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by,
тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** тэму на facebook.com/kimpressby і twitter.com/kultura_by!

Беларускага кампазітара Уладзіміра Саўчыка і галоўнага балетмайстра Музычнага тэатра, народнага артыста Беларусі Уладзіміра Іванова калісьці "ўсватаў" мастацкі кіраўнік балета нашага Вялікага тэатра Юрый Траян. Менавіта да яго кампазітар прыйшоў са сваёй музыкай, і той, што называецца, здзейсніў "пераадрасацыю", пажартаваўшы: "Я пазнаёмлю вас з чалавекам, які мае надзвычай рэдкае прозвішча". Але больш важным аказалася іншае: абодва Уладзіміры, стаміўшыся ад складанасцей сучаснага мастацтва, імкнуцца да светлых, адухоўленых вобразаў, даходлівых, дэмакратычных сродкаў выразнасці. Невыпадкава кампазітар атрымаў вядомасць праз свае дзіцячыя оперы і навагоднія казкі, што неаднаразова ставіліся ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі, прытым, што

ніцтва тэатра не ацаніла такі піяр на эстрадных манер, і за штурвал устала Марына Трацяцкава, якая ўпэўнена, па-мужчынку, прывяла музычны карабэль да прэм'ернай гавані і фінальнай бурны аглядываюцца.

Адзінства музыкі з харэаграфіяй грунтуецца на тым жа прынцыпе запазычвання. Затое лібрэта — без асаблівых паралелей з хрэстаматычна вядомым сюжэтам. Пастаноўшчык прывітаўся, што імкнўся адыхілі ад харэаграфіі, калі ў многіх балетах мінулых дзесяцігоддзяў старанна "перааказвалася" літаратурная крыніца. Але ў выніку жанр спектакля стаў нагадваць... даволі працяглы агляд экспазіцыі выстаўкі (Вы заўважалі, што экскурсіі ідуць павольна там, дзе глядзець амаль няма чаго?).

на ягоным рахунку — ажно 14 тысяч рыфмаваных санетаў, некалькі сімфоній ды іншых буйных аркестравых твораў.

Гадоў дваццаць таму балет "Асоль" таксама быў аднайменнай чатырохчасткавай сімфоніяй, натхнёнай аповесцю А.Грына "Пунсовыя ветразі". Потым з'явілася другая рэдакцыя музычнага твора, дзе, па словах аўтара, змяніліся аркестроўка

Адразу пасля ўверцюры з зачыненнай заслонай — дзячыты ды хлопцы ў светлых палатняных строях, быццам з масоўкі пра беларускую даўніну. А вось і Асоль (Міку Сузкі) — у Падводным царстве. Вось яна — на тамтэйшым баляванні з чатырма "марскімі" кавалерамі (ейныя "фантазіі" — са "Спячай прыгажуні" П.Чайкоўскага М.Пеціпа). А вось і Грэй (Дзмітрый Лазовік) — у нейкім барыкаліно з сучасным інтэр'ерам класічных аперэт і фрагментам "бязмоўнага" драмспектакля: сядзячы артысты за сталом ды карты адно аднаму штурляюць.

У Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай музычнай тэатры — доўгачаканая нацыянальная прэм'ера: два вечары запар, 12 і 13 студзеня, тут прэзентавалі балет "Асоль", пастаноўка якога была ажыццёўлена пры садзейнічанні спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва.

Адно глядзець?..

"Асоль": "пераадрасацыя" да Елізар'ева і "Deep Purple"

і фінал. Але ў час непазрэданай працы над балетам драматургія сімфоніі, зразумела, была цалкам перапрацавана. Па жаданні балетмайстра з'явіўся нават "устаўны" музычны нумар — запіс гурта "Deep Purple". Назва ж "Асоль" была для кампазітара прынцыповай, бо імя гераніі "расшыфроўваецца", як спалучэнне дзвюх нот: "As", што азначае "ля-бемоль", і "оль".

Праўда, акрэсленую лейтэнтанцыю глядач можа і не заўважыць: надта "прыхваў" яе кампазітар, вылучыўшы на першы план традыцыйны меладызм, што часта мае самыя разнастайныя "спасылкі" — ад беларускай песеннасці да творчасці Р.Паўлса, ад стылізаванай "прыдворнай менюэтнасці" да Л.Мінкуса з яго "Дон Кіхотам". Можа, яно і няблага: сучасная эстэтыка постмадэрна дапускае якія заўгодна "цытаванні", не абвешчаючы гэта "электыкай", крыўднай па ранейшых часах. Ды толькі, акрамя пазнавання чагосьці да болю знаёмага, хочацца і нейкай аўтарскай канцэпцыі, якая звязала б у адзін "марскі вузлок" жанрава разнастайныя, але стылёва аднастайныя ўплывы (на дне марскім, да прыкладу, так і хочацца імпрэсіянізму замест звыклага танцэму мелодыі з акампанементам). У аркестроўцы часта аддаецца перавага зіхатліва-званочкаваму трымценню ударных. Аркестр гучыць велімі годна: эмацыйна, збалансавана, без памылкаў ці недарэчнасцей. Хаця літаральна напярэдадні наспяваў канфлікт: дырыжор-пастаноўшчык дазволіў сабе прыкрыць для кампазітара выказванні аб партытуры — не сам-насам з аўтарам і нават не на рэпетыцыі, у асяродку аркестрантаў, а на... прэс-канферэнцыі. Кіраў-

юць. Нарэшце, Ён і Яна сустракаюцца — і ўсё, каханне да канца спектакля.

Для Грэя яно — выратавальнае, бо "разбуральны" рок-н-рол ён змяняе на балетную класіку. "Чытаючы" рознастыльваю харэаграфічную лексіку, міжволі прыходзіць да высновы, што гэтая закаханасць для Асоля — жудасная памылка. Калі ў першай дзеі, дзякуючы працягваным знаходкам з балетаў Валяціна Елізар'ева, геранія паўстае індывідуальнасцю, дык пасля сустрэчы з Грэем страчвае сваю адметнасць. Можа, ёй лепш было заставацца з Апавядальнікам (Артур Іваню), у руках якога яна вырабляла куды больш яркія, цікавыя рухі? Але зразумець сапраўднае аблічча гэтага героя цяжкавата. Хто ён, Аўтар? Ці — Д'ябал-стакушальнік, што пераапрацавае ракавою жанчынай? Ці папросту Драсельмеер са "Шчаўкунка" з элементамі спартыўнай пластыкі?

Сцэнічныя строі Валяціны Праўдзінай маюць шмат дэталей, што не ўстрымаюцца нават з першай паловы партэра і тое пры ўсёй сваёй фантазіянасці. Не спрыяе добрану "малюнку" і святло: спектакль ідзе нібы ў паўзмроку, на фоне "чорнага кабінета", дзе з'яўляюцца хіба водарасці з мядузамі ды жырандоль-ліхтары. Але ўсе артысты, уключаючы выканаўцаў цыганскага і ўходняга танцаў, могуць пахваліцца ўдалымі работамі. Не выклікае сумневу і тое, што балет, безумоўна, без цяжкасцей знойдзе сваіх спажаўцоў — пакульнікоў, бо наша публіка любіць відовішчы, якія не вымушаюць думаць — адно глядзець...

Надзея БУНЦЭВІЧ

На здымках: сцэны з балета "Асоль". Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

Н.Бабінцава ды І.Крыкунова выступаюць з Дзяржаўным акадэмічным сімфанічным аркестрам Беларусі.

У Брэсце пад аглядываюцца італьянскімі тэатрамі завяршыўся XXV Міжнародны фестываль "Студзеньскія музычныя вечары". У прывітальным адрасе Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка назваў "...Вечары" цудоўнай культурнай акцыяй, якая выходзіць людзей на лепшых узорах сусветнага мастацтва і садзейнічае ўмацаванню дружбы між народамі.

Срэбраныя "...Вечары" з Залатой лірай

Юбілейны фестываль прымаў удзельнікаў з Расіі, Украіны, Малдовы, Казахстана, Літвы, Латвіі, Арменіі, Польшчы, Венгрыі, Германіі, Італіі, Карэі, Кітая ды іншых краін свету, упершыню — з Даніі і Бельгіі. Сэлета юбілейнаму форуму гасцінна вітаў больш за шэсцьсот чалавек і, канешне ж, адкрыў Брэсту новыя імёны. У праграме кожнага "...Вечара" толькі і гучала: "На фестывалі ўпершыню..." Прычым гэтыя словы датычыліся не толькі выканаўцаў, але і твораў. Так, упершыню на свяце класічнай музыкі брэстчане пачулі буйны духоўны твор "Stabat Mater" італьянскага кампазітара Д.Пергалезі. Яго выканалі выдатныя салісткі Пермскага акадэмічнага тэатра оперы і балета імя П.І.Чайкоўскага — Надзея Бабінцава і Ірына Крыкунова разам з дзіцячым хорам Мінскай музычнай школы № 10 і сімфанічным аркестрам Белдзяржфілармоніі (дырыжор — Аляксандр Анісімаў). Дарэчы, салісткі і дзеці таксама выступілі ўпершыню на фестывалі, як і Юрый Бліноў, у дачыненні да якога нязменны дырэктар фэсту Лілія Батырава адзначыла:

— Пачуць піяніста такога сусветнага ўзроўню, першага беларуса, які даў сольны канцэрт у Карнегі-хале, — шчасце!

— Так здарылася, — распавядае ён, — што я стаў уладальнікам адзінаццаці старадаўніх царкоўных рам. Вось і ўзнікла думка, як іх лепш выкарыстаць: неяк сама сабой прыйшла ідэя стварыць серыю карцін па матывах знакамітых як Фабержэ...

Адразу ж значым, што Арсеній Міхайлавіч выдатна здолеў ажыццявіць сваю задуму. Для гэтага давялося і самі карціны дастасоўваць да рам, і пісаць так, нібыта яны заўжды былі ў іх і нават ста-

Між іншым, згаданы канцэрт, што адбыўся ў верасні 2006 года ў знакамітай амерыканскай канцэртнай зале, быў прызам, які Юрый атрымаў як пераможца Конкурсу імя Ф.Шапэна ў Тэхасе. А вось прэстыжную прэмію — раля Steinway Юрый Бліноў выйграў на конкурсе Асацыяцыі педагогаў фартэпіяна Амерыкі. Але ж знакавым для яго спаборніцтвам стаў Першы Міжнародны конкурс імя С.Пракоф'ева ў Санкт-Пецярбургу. Тады яму было сямнаццаць. З конкурсу і пачалося ўзыходжанне на музычны Алімп ураджэнца беларускага Драгічына.

Адным з дзіямантаў фестывалю была і народная артыстка Грузіі, народная артыстка СССР непераўзыхадзеная Ліяна Іскадзэ. Яна выканала Канцэрт П.Чайкоўскага для скрыпкі з аркестрам разам з Дзяржаўным сімфанічным аркестрам Беларусі. Знакамітая скрыпачка з сусветным імем, як і пад час сваіх папярэдніх выступленняў у Брэсце, уразіла сваёй віртуознасцю, бездакорным пранікнёным выкананнем, рэдкім па прыгажосці п'явучава адзначыла:

— Гэта мой сакрэт!..

Ганаровым удзельнікам "...Вечароў" па праве лічыцца народны артыст Беларусі Ігар Алоўнікаў. Ён прыязджаў амаль на ўсе фестывалі ў якасцях піяніста, арганіста, акампаніятара. Прычым яшчэ ні разу ягоныя праграмы не паўтарыліся! Вось і сэлета маэстра бліскача выканаў Канцэрт для фартэпіяна з аркестрам Ф.Ліста разам з сімфанічным аркестрам Брэсцкага музычнага каледжа імя Р.Шырмы пад кіраўніцтвам Людмілы Жабінскай.

Жаданым удзельнікам "Студзеньскіх музычных вечароў" без сумневу можна назваць прафесара Італьянскай Акадэміі флейты, першую флейту опернага тэатра ў Рыме Антонія Амендуні. "Я люблю Брэст", — прывітаў публіцы на рускай мове музыка, які ў пяты раз удастоіў сваёй увагай фэст. Уявіце: пасля трохтыднёвых гастролей па гарадах Кітая ён адразу ж прыехаў у Брэст, каб сустрэцца з любімай публікай...

На сцэне з Антонія Амендуні зноў выступіў камерны аркестр "Акадэмія" з Львова, зачарававшы залу ідэальным выкананнем і тонкай філіграннай нюансіроўкай "Кармэн-фантазіі". У калейдаскопе на працягу невялікага адрэзку часу прапаўдае пранесліся сцэны слаўнай оперы! А папярэднічала ж выступленню ўсяго адна рэпетыцыя!

Падтэксты Фабержэ

Звычайна мастакі для завершаных жывапісных твораў рамы шукаюць. Падбіраюць іх так, каб яны стасаваліся па сваім колеры, па форме. А гамлянічаніну Арсенію Двароніну давялося рабіць усё наадварот.

— Так здарылася, — распавядае ён, — што я стаў уладальнікам адзінаццаці старадаўніх царкоўных рам. Вось і ўзнікла думка, як іх лепш выкарыстаць: неяк сама сабой прыйшла ідэя стварыць серыю карцін па матывах знакамітых як Фабержэ...

Адразу ж значым, што Арсеній Міхайлавіч выдатна здолеў ажыццявіць сваю задуму. Для гэтага давялося і самі карціны дастасоўваць да рам, і пісаць так, нібыта яны заўжды былі ў іх і нават ста-

А.Дваронін. Твор на тэму як Фабержэ.

— Нашаму аркестру больш за 50 гадоў, — сказаў кіраўнік і канцэртмайстар аркестра, народны артыст Украіны, прафесар Артур Мікітка. — За гэты час мы выступалі з выбітнымі музыкантамі. Наша мара — прывезці ў Брэст твор Ё.Гайдна "Сем слоў Хрыста"...

Узнёслая атмасфера "...Вечароў" вабіць. Многія артысты прызнаюцца, што хацелі б яшчэ раз пабываць у Брэсце. Народнаму артысту Беларусі Міхаілу Казінцу давалося разоў пятнаццаць выступаць на фестывалі з аркестрам "Маладая Беларусь". А сёлета маэстра дырыжыраваў родным яму Нацыянальным акадэмічным народным аркестрам краіны імя І.Жыноўіча, чья праграма стала ўпрыгожаннем юбілейнага фестывалю. Велізарнае задавальненне прынесла выступленне Нацыянальнага дзяржаўнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г.Цітовіча — перліны нацыянальнай культуры.

вае Аляксандр Сасноўскі. Самыя ж першыя аплэдысменты слухачоў форуму дасталіся аркестравым, інструментальным, харавым калектывам і салістам Брэсцкага музычнага каледжа імя Р.Шырмы.

Сюрпрызам фестывалю ўсе называюць вядомага мастацтвазнаўцу і тэлеведучага Святаслава Балзу. Майстра канферансу падаўся і абаяльным апавадальнікам. Ён акрэсліў музычныя традыцыі ў горадзе над Бугам: у свой час сюды прыезджаў Міхаіл Глінка, сто гадоў таму у Брэсце даў сольны канцэрт Сяргей Рахманінаў, васьмнаццаць разоў тут бываў піяніст Святаслаў Рыхтэр...

А заключны акорд "...Вечароў" выклікаў сапраўдны шквал эмоцый: тры тэнары — Матэа Бертарэлі, Даменіка Стасі і Рабрэта Косці — весела, з шыкам, спявалі "Застольную песню" з "Травіяты". Лепшага фіналу і не прыдумаць!

Як водзіцца, на свяце не абышлося без прызоў. Шэраг удзельнікаў атрымаў узнагароды ад Беларускага саюза музычных

Хаця студыя "Летапіс" даўно не з'яўляецца адзіным месцам у нашай краіне, дзе займаюцца негравым кіно, само паняцце "кінадакументалістыка" і сёння звязваецца з гэтым знамяцітым падраздзяленнем "Беларусьфільма". Цягам мінулага года яго супрацоўнікі стварылі 24 стужкі, многія з якіх сапраўды маюць права на ўвагу шырокай аўдыторыі. Большая частка новай прадукцыі "Летапіс" — фільмы-партрэты нашых сучаснікаў і выбітных дзеячаў мінулага. Засяроджанне на асобе — прыкмета аўтарскага почырку цяперашняга "Летапіс", якая не можа застацца па-за ўвагай.

Дакументалістыка паспяхова вытрымлівае канкурэнцыю з боку тэлебачання і ніколі не будзе мець альтэрнатывы ў якасці сродку мастацкага асэнсавання рэчаіснасці — менавіта такую выснову можна зрабіць пасля прагляду новых фільмаў "Летапіс". Засяродзіўшыся на асобе і яе непасрэдным атачэнні, беларускія дакументалісты, тым не менш, распавядаюць пра грамадства і акаляючы свет куды больш і глыбей, чым самыя падрабязныя навуковыя даследаванні і статыстычныя абагульненні. У часы культуры індывідуальнасці, засяроджанасці чалавека на асабістых праблемах, буйны план і назіранне не як асноўныя мастацкія прыёмы аказаліся ці не самымі эфектыўнымі.

У "Печніку" Алы Вольскай, "Забраным краі" Юрыя Цімафеева, "Залатым вяселлі" Уладзіміра Дашука адлегласць паміж камерай і героем — мінімальна. Дакументалісты здолелі ўвайсці ў інтымную зону нашых сучаснікаў і, кожны — з розным вынікам, распавесці іх асабістыя гісторыі. Лепш за іншых гэта атрымалася ва Уладзіміра Дашука. Яго партрэт гаспадара хутара, які змяніў тлумны горад на памяркоўнае вясковае жыццё, нечакана ператвараецца ў драматычную гісторыю мужчыны і жанчыны. Цікавы ўнутраны канфлікт і вылучае "Залатое вяселле" сярод фільмаў-партрэтаў "Летапіс".

У "Варвараўскай свечцы" Вольгі Дашук ніякага канфлікту, нібыта, няма. Ёсць просты па форме аповед пра народны абрад у вёсцы Басце-навічы Мсціслаўскага раёна, што не так даўно быў унесены ў Спіс нематэрыяльных каштоўнасцей Беларусі. Але аўтару ўдалося перадаць трапяткую далікатнасць унікальнага абраду, паміць пра які падтрымлівае толькі некалькі жанчын сталага веку.

Менавіта ўменне знайсці драматычны канфлікт у будзённым жыцці вылучае найбольш удалыя дакумен-

тальныя стужкі. Зразумела, задача стваральнікаў фільма значна палягчаецца, калі герой назірання нечым адрозніваецца ад звычайных членаў грамадства. Сярод новых карцін "Летапіс" пра "незвычайных" трэба вылучыць работы Кацярыны Махавай. Яе героі — людзі з абмежаванымі магчымасцямі. У "Гісторыі Лёшы Крэчата" паказаны цалкам сляпы малады чалавек, які, аднак, вядзе практычна паўнавартаснае жыццё. У стужцы "Асобы тэатр. Пошукі шчасця" камера назірае за гаспадарам аматырскай трупы, акцёры якой маюць асаблівае псіхічнае развіццё. Дакументалісту ўдалося не проста паказаць людзей, што звычайна знаходзяцца па-за ўвагай грамадства, але і перадаць драматызм іх існавання.

Кінапартрэты кампазітара Андрэя Мдзівані, галоўнага мастака Дзяржаўнага беларускага тэатра лялек Валерыя Рачкоўскага і прымы Вялікага тэатра Аксаны Волкавай атрымаліся больш рэпартажнымі. Гэта зразумела, бо галоўныя героі стужак асабіста прысутнічаюць у кадры. Тым не менш, карыфеею "Летапіс" Міхаілу Жданоўскаму ў карціне "Семдзесят пятыя восень Андрэя Мдзівані" ўдалося добра перадаць рысы характару знакамітага кампазітара. А Ірына Волах і Наталля Жамойдзік здолелі, кожная — у сваёй стужцы, зафіксаваць чалавечы абаянне ды прафесійнае майстэрства асоб, пра якіх вялі аповед.

Сустраэцца асабіста з гістарычнымі персанажамі беларускай культуры, зразумела, немагчыма. Таму

"Летапіс" асабістай зоны

Тое, што здолела зрабіць рэжысёр, якая не так даўно хадзіла ў пачаткоўцах, не ўдалося яе больш сталым калегам. "Неверагодная Бенька" Галіны Адамовіч і "Мікалай Пінігін. М'яне няма" Віктара Асюка — фільмы-партрэты салісткі папулярнага гурта "Сярэбраное вяселле" і мастацкага кіраўніка Купалаўскага тэатра. Метад назірання ў дадзеных выпадках не спрацаваў: нічога істотна новага ні пра Святану Беню, ні пра Мікалая Пінігіна ў стужках няма. Аўтары разглядаюць гэтых цікавых творцаў як асоб, не спрабуючы асэнсаваць тую мастацкую з'яву, якія яны з сябе ўяўляюць. Куды больш удалым у Галіны Адамовіч атрымаўся фільм "Першы" — пра галоўнага трэнера Нацыянальнай зборнай па веславанні на байдарках і каное Уладзіміра Шантаровіча. У дадзеным выпадку постыху карціны спрыяла і эмацыйная харызматычнасць удала абранага галоўнага героя.

Сярод новых партрэтаў "Летапіс" шмат аповедаў пра творчых асоб. Цікавай падаецца стужка "Прастора Яўгена Лысіка" Наталлі Жамойдзік, што апавадае пра знакамітага сцэнаграфіста, паўнавартаснага сааўтара шэдэўраў Валянціна Елізар'ева. Традыцыйныя для біяграфічнага фільма інтэрв'ю ўдала ўпісаліся ў кантэксст падрыхтоўкі сцэны да новага спектакля. Такім чынам, у стужцы ёсць не толькі інфармацыя пра творчасць выбітнага тэатральнага мастака, але і адчуванне атмасферы, у якой той працаваў.

жыццё Людвіка Кандратовіча і Ігната Канчэўскага ў кароткім, але годным перакладзе Яўгена Сяцко ("Вандроўкі пана Кандратовіча") і Ірыны Волах ("Адвечным шляхам") грунтуецца на вытрымках з дакументаў, кінахроніцы і фотаздымках.

Большасць створаных у мінулым годзе стужак "Летапіс" адрознівае невялікая працягласць: да 15 хвілін. Падаецца, менавіта гэтая акалічнасць ідзе на карысць некаторым з іх. Больш працяглым карцінам, перанасычаным інфармацыяй, кшталту мантажнага фільма Яўгена Сяцко і Уладзіміра Мароза "Беларусь. 4 гады вайны" і дакументальнага дэтэктыва Анатоля Алая "Без тэрміну даўнасці. Бумеранг-2", відэочна бракуе драматычнай логікі, хоць іх аўтары апрацавалі неверагодную колькасць архіўнага матэрыялу і зрабілі вялікі ўклад у лепшае разуменне самых цяжкіх старонак нашага мінулага.

Зрэшты, моц аўтарскіх выказванняў сучаснага "Летапіс" грунтуецца на кароткіх, "уклучаных" назіраннях. Такіх, як "Доктар клоўн" Юрыя Цімафеева — вельмі эмацыйная замалёўка пра вандроўных артыстаў, якія прыходзяць на дапамогу хворым дзецям. У дадзеным выпадку дакументаліст выступае ў ролі не толькі летапіста ды старонняга назіральніка, але і чалавека, які спачувае. Прынамсі, менавіта такая дакументалістыка падаецца нам самай каштоўнай.

Антон СІДАРЭНКА

Лаўрэат міжнародных конкурсаў, прафесар Антонія Амендуні.

Кіраўнік — канцэртмайстар Львоўскага камернага аркестра "Акадэмія" Артур Мікітка.

Слухачы цёпла сустракалі і іншых добра знаёмых артыстаў: салістку Кіеўскага тэатра аперэты Саламею Прыймак, лаўрэата леташніх міжнародных конкурсаў "Бельканта", "Мансерат Кабалье" Марыну Начкебія, заслужанага дзеяча культуры Рэспублікі Польшча, арт-дырэктара Міжнароднага вакальнага конкурсу "Бельканта" Ганну Самсон, таленавітага піяніста з Германіі, прафесара Барыса Блоха. Вялікі дзякуй пастаянным удзельнікам фэсту — камернаму аркестру абласной філармоніі пад кіраўніцтвам Аляксандра Мартыненкі і сімфанічнаму аркестру Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы, які ўзначаль-

дзелячаў. Ад фонду імя Ірыны Архіпавай Ліліі Батыравай уручылі сярэбраны медаль. Ганаровыя ўдзельнікі фестывалю атрымалі, акрамя дыпламаў, эlegantную статуэтку — Залатую ліру, якую начальнік абласнога ўпраўлення культуры Сяргей Панасюк тут жа ахрысціў "брэсцкім Оскарам". Юным жа талентам з розных краін дасталіся памятнаыя ўзнагароды з паруснікам на п'едэстале і красамоўным надпісам — пажаданнем "Шчаслівай дарогі!".

Алена КАПАЧОВА
Брэст
Фота Мікалая ЧАБЕРКУСА
і Валерыя КАРАЛЯ

Нацюрморты, габелены і... адзінаццаць рам

рыліся адначасова. Хапіла не толькі таленавітага майстэрства, але і зрокавага, пачуццёвага ўяўлення. І тут вартга нагадаць, што знакамітая серыя ювельных вырабаў як Фабержэ стваралася на працягу 1885 — 1917 гадоў для расійскай імператарскай сям'і і прыватных пакупнікоў. Яны вырабляліся з золата, срэбра, каштоўных камянёў. Выкарыстоўваліся шматлікія эмалі. Традыцыйна ўнутры кожнага яйка ўтрымліваўся нейкі сюрпрыз. А на саміх — мініяцюрныя партрэты, выявы... Арсеній Дваронін піша свае асацыяцыйныя паводле асобных з іх (хаця і вельмі пазнавальныя), стварае жывапісны фон адпаведнага каларыту ды зместу.

Увогуле, схільнасць да пэўнай дакументальнасці, прадметнасці жывапісу Арсеній Дваронін вельмі натуральна сталучае з фантастычнай сюжэтнасцю і нават з пэўнай вычварнасцю дэталей, вобразаў, іроніяй, іншасказаннем. І тут ужо не здзіўляешся, што адзін з самых вялікіх — трохстворкавы — твор яго называецца "Спакушэнне Босхам". У ім сапраўды ідзе таленавіты перазоў з твораў гэтага сусветна вядомага нідэрландскага жывапісца. Зрэшты, у час размовы Арсеній Міхайлавіч не хаваў свайго захаплення фантастычным талентам Босха. Міжволі падумалася: ці не ад босхавых шматфігурных алегарычных кампазіцый на тэмы народных прымавак і прыказак — дваронінскія карціны "Зіма", "Лета"?

Але мастак не ілюструе — ён нібыта піша жывапісны падтэкст. Зрэшты, і самі прымаўкі можна прачытаць: "Добрыя жорны

ўсё перамелюць", "Не капай яму іншаму...", "Баба з воза — каню лягчы". Прынамсі, у карціне "Лета" бачым нават указальнік з напрамкамі сэнсаў тых або іншых прымавак.

Адразу ж відаць, што Арсеній Міхайлавіч няўрымсліва ў сваіх творчых пошуках і знаходках. А шыкоўныя нацюрморты красамоўна сведчаць пра жывапісны талент рамантычнага рэаліста ("Букет у шклянёй вазе", "Свята ў Нясвіжы", "Кветкі ў кітайскай вазе"). Да таго ж, ягонае майстэрства дазваляе, у прыватнасці, перадаць не толькі вонкавае, але і часовае адчуванне старажытных фрэсак. Адзін з твораў так і называецца: "Старая фрэска". Далучыўся ён і да таго жанру мастацтва, якім цудоўна валодае жонка Ірына Данилава, — габелена. На выстаўцы ў Светлагорску мы бачым настраёва пераканаўчую "Элегію". Але найбольшы поспех у гэтым вельмі працаёмкім жанры па праве належыць таленту Ірыны Мікалаеўны. Сапраўдным упрыгожаннем двюхзалавай экспазіцыі ў карціннай галерэі "Традыцыя" імя Германа Пранішнікава стаў яе вялікі габелен "Палеская рапсодыя", адзначаны шматлікімі дыпламамі на рэспубліканскіх конкурсных выстаўках, які даў назву гэтай цікавай сямейнай экспазіцыі. Яна стала такой і ў многім дзякуючы твораў мастачкі ў жанры бацьку ("Лета", "Восень", "Ракавінкі", "Птушкі ў горадзе", "Вялікдзень"). Усе яны вольна, але надзвычай шэрава скампанаваны, прасякнуты мяккім жывапісным святлом. Знігаванасцю кампазіцыйных і каларытных магчымасцей радуе габеленавы дыгтыч "Паркавы матыў" і "Паляванне".

І.Данилава. "Лета".

Выстаўка выклікала непадробную цікавасць у светлагорцаў і гасцей горада. Трэба было бачыць, з якім захапленнем распывалі яны шануюных творцаў пра тую або іншую асаблівае іх мастакоўскіх прыхільнасцей! І тут вельмі дарчы быў шматтадовы педагагічны вопыт Ірыны і Арсенія, якія выкладаюць у Гомельскім мастацкім вучылішчы пасля заканчэння Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў...

Ізяслаў КАТЛЯРОЎ

"К" распачынае чарговую серыю публікацый, прысвечаных культурнаму развіццю рэгіёнаў. Сёлета паспрабуем разгледзець гэтае пытанне пад новым ракурсам. Па-першае, акрэслім тэндэнцыі, уласцівыя сёння мясцовай клубнай ды бібліятэчнай справе, а таксама адсочым, што ж змянілася ў тым або іншым рэгіёне цягам апошніх гадоў. Статыстыка паказвае, што адзін і той жа раён журналісты "К" наведваюць прыблізна раз на два-тры гады. Аналіз назапашанай за гэты час фактуры дазволіць, як падаецца, адлюстраваць дынаміку станоўчых ці адмоўных зрухаў у галіне сельскай культуры...

Па-другое, звернем чытацкую ўвагу на канкрэтны творчы праект, які рэалізуецца ці плануецца ў канкрэтна ўзятым раёне. І такі расклад не выпадаковы: менавіта праектная дзейнасць, як пераконвае сусветны досвед, найбольш вынікова ўплывае і на задавальненне культурнага попыту, і на рост аўтарытэту аддзела культуры. Сённяшні артыкул — пра клопаты работнікаў культуры Докшыччыны.

для дзяцей. Шапацуюць кніжныя персанажы, з якімі можна сфатаграфаватца. Працуюць кніжныя выстаўкі, дзе можна займець свой чытацкі фармуляр. Гэтак жа "навязліва" ды эфектыўна крэатыўца і сельскія кніжнікі.

У выніку беспраблемна выконваецца план па аказанні платных паслуг, пашыраецца кола чытачоў, павялічваецца і сфера бібліятэчнага ўплыву. Дзіцячая бібліятэка ладзіць у сябе заняткі нядзельнай шкolkі, праект называецца "Добрае слова". Пры ЦБС неўзабаве адкрыюцца камп'ютарныя курсы для пенсіянераў. А на сяле з'явіцца два

але і пра абавязковую жанравую вучобу ў РМЦ кіраўнікоў фальклорных і тэатральных калектываў раёна. Нездарма ў Докшыцах Цэнтр не толькі метадычны, але і навучальны...

Канешне, грошай на набыццё новай камп'ютарнай і музычнай апаратуры па-ранейшаму не хапае, ноўтбукі ў клубах — досыць рэдкая з'ява, а суперсучасная музычная ды светлавая апаратура ёсць хіба толькі ў філіяле ГЦК — Кінаканцэртнай зале "Іскра". Тым не менш, старшыня райвыканкама Алег Пінчук адзначыў крэатыўнасць усіх структур аддзела культуры і абвясціў у снежны мінулага года,

панавай праектнай дзейнасці, у тым ліку і з выходам на самыя розныя замежныя фонды...

Культасветработнікам Докшыцкага раёна пашанцавала: кіраўнік краю ў свой час скончыў Інстытут культуры. Цудоўна ведае, што замацаванне маладых спецыялістаў — прэрэгатыва мясцовых улад. Прынамсі, праблемы з жытлом для згаданай катэгорыі працаўнікоў у раёне не існуе. Таму і асаблівай кадравай ратацыі няма. Больш за тое: на сёння, як распавядае начальнік аддзела культуры, вучыцца 17 мэтавікаў і больш як 20 завочнікаў. І вучаць іх, асабліва ў БДУКІМ, вельмі

Амбіцыйны праект патрабуе міжнароднага прарыву

"Нашым ідэям

цесна ў межах раёна!"

Усё пачалося з дыскамфорту

У Докшыцкім раёне мне давялося пабываць не раз і не два. Што запомнілася з першага прыезду ледзь не дзесяцігадовай даўніны? Пэўны кадравы дэфіцыт. Недахоп яркіх брэндавых ідэй у клубнай дзейнасці. Адсутнасць буйных інвестараў, гатовых спансіраваць творчыя акцыі. Слабая тэхнічная забяспечанасць сельскіх устаноў... Карацей, стандартны набор праблем, уласцівы, без перабольшання, ці не кожнаму аддзелу культуры Беларусі. Што змянілася? Бадай, самае галоўнае: свядомасць каманды, якую сёння ўзначальвае начальнік аддзела культуры Докшыцкага райвыканкама Інга Журомская. Па сутнасці, апошнім часам гэтая каманда і фарміравалася са стараннем зайздросным ды ўхвальным. У выніку цяперашня палітыка аддзелаўскага кіраўніцтва зводзіцца да, шчыра скажам, нестандартнай высновы: "Нашым ідэям цесна ў межах раёна! Размаху не стае!"

На трансгранічным супрацоўніцтве я спынюся крыху пазней, у другой частцы артыкула, дзе гаворка пойдзе пра канкрэтны праект. А зараз хацелася б распавесці, што мяне надзвычай здзівіла ў Докшыцкім раёне яшчэ пад час маіх першых журналісцкіх візітаў. А здзівіла актыўнасць мясцовых бібліятэкараў. Менавіта яны ці не першымі ў рэгіёнах пачалі ладзіць букросінгавыя акцыі, ініцыявалі з'яўленне грамадскага транспарту з бібліятэчнымі "філіяламі", адкрылі Цэнтр мультымедычнага чытання...

Начальнік аддзела культуры ў свой час адну з рабочых нарад пачаў з сур'ёзных прэтэнзій на адрас клубнікаў: "А што адметнага, апрача правядзення дзяржаўных святаў, можаце прапанаваць вы?" Тыя адчулі сябе, прама скажам, не вельмі камфортна. А ў раёне — 29 клубных устаноў, у

тым ліку ў 12 аграгарадках.

Так, пэўную інертнасць ламаць давялося не адзін месяц. Зараз снежаньская абарона планаў работы сельскіх устаноў пачынаецца рэплікамі клубнікаў "А мы хацелі б вось што...", "А давайце зробім так..." Потым намечанае начальнік аддзела абараняе на ўзроўні старшыні райвыканкама Алега Пінчука. Дарэчы, такая нарада прайшла літаральна днямі.

— І не планы мы на ёй абараняем, а праекты, — кажа Інга Журомская. — Праект, асабліва — доўгатэрміновы, патрабуе прыцягнення ўсіх творчых сіл. А паколькі мы імкнёмся пад час аптымізацыі да стварэння, так бы мовіць, сацыякультурных цэнтраў, дзе пад адным дахам — бібліятэка, клуб, філіял ці клас ДШМ, філіял Раённага дома рамёстваў, дык доля ўдзелу кожнай структуры ў творчай акцыі — роўная. І, як паказвае практыка, асабліва фінансавых укладанняў нашы праекты, нават надзвычай цікавыя, не патрабуюць...

"Ёлка-фэст" і 300 мільёнаў рублёў

Але ў тым, што праектная дзейнасць, безумоўна, пашырае пазабюджэтныя магчымасці аддзела культуры, у Докшыцах ужо ніхто не сумняваецца. І было б несправядліва не згадаць цяпер апошнюю доўгатэрміновую кніжную акцыю "Бібліятэка па-за сценамі". Па словах дырэктара ЦБС Ірыны Карэпанавай, аддзел бібліятэчнага маркетынгу рэалізуе праект з 2010 года. Ён, сапраўды, разлічаны на "заваяванне" гарадскіх вуліц і скверу. Тут адкрываюцца прэс-каварні

філіялы мультымедычнага цэнтра, што даўно і вынікова дзейнічае пры Раённай дзіцячай бібліятэцы...

На роўных з бібліятэкарамі крэатыўца цяпер не толькі работнікі клубаў і СДК. Дырэктар ДШМ Вольга Сушко распавяла, што з мінулага года пры ўстаноў дзейнічае праект "Школа ранняга развіцця", аналагаў якога ў рэспубліцы няма. Сутнасць яго папярэджае магчымы вучнёўскі адсеў са школы мастацтваў.

Кожную крэатыўную ідэю "знізу" начальнік Докшыцкага аддзела культуры матэрыяльна стымулюе мільённай прэміяй, вышуканай з эканоміі бюджэтных сродкаў. Таму выснова першай часткі артыкула адназначная: галоўная тэндэнцыя сённяшняга развіцця культуры Докшыцкага раёна — актыўная праектная дзейнасць. Праўда, ідзе тут аддзел сваім шляхам, набівае пры гэтым свае гузакі, аднак і атрымлівае пры гэтым свой аўтарытэт ды свой непадманны поспех.

На, так бы мовіць, падрыхтоўчае аддзяленне летась было набрана дзесяць чатырохгадовых дзяцей. Выкладчыкі ДШМ па ўласных праграмах займаюцца з імі музычным выхаваннем. Урокі праходзяць у нядзелю ў прысутнасці бацькоў. Месячны кошт такога выхавання — 40 тысяч рублёў. Вольга Сушко ўпэўнена, што ў выніку трохгадовага выхавання "выпадковых" навучэнцаў у ДШМ не будзе. Дарэчы, сёлетні набор "...ранняга развіцця" павялічыўся больш чым удвая.

А клубнікам пад час навагодніх святаў райметацэнтр прапанаваў месячны праект "Ёлка-фэст". Гаворка — не толькі пра ранішнікі ды святочныя вечары,

што на ўмацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы будзе выдаткавана з раённага бюджэту 300 мільёнаў рублёў.

Каля сарака мэтавікаў і завочнікаў

Апошняя камандзіроўка на Докшыччыну яшчэ раз пераканала: сярод агульнарэспубліканскіх праблем нашых аддзелаў адной з хваравітых

няблага. У праектных тэхналогіях выпускнікі ды студэнты арыентуюцца ўпэўнена. Менавіта на глебе вось такой прафесійнай дасведчанасці і "прараслі" шматгадовыя праекты, якія рэалізоўваюцца цяпер сіламі устаноў культуры не адной вёскі, а цэлага сельсавета, да прыкладу, Крыпульскага, дзе аб'ектам увагі бібліятэкараў і клубнікаў сталі вясковыя лазні. Інакш кажучы, праект "З лёгкай парай, землякі!" прэ-тэндуюе стаць чарговай тэмай для асобнага артыкула "К"...

І апошняя, але немалаважная дэталёва кадрануючая механізма. Кожную крэатыўную ідэю "знізу" аддзел культуры матэрыяльна стымулюе мільённай прэміяй, вышуканай з эканоміі бюджэтных сродкаў. Карацей кажучы, выдумляць і тварыць на Докшыччыне становіцца не толькі модна, але і выгадна. І цяпер, напэўна, становіцца зразумела, чаму межы раёна для мясцовых культасветнікаў сталі цеснымі: папраўдзе амбіцыйны праект патрабуе міжнароднага творчага прарыву.

А выснова першай часткі артыкула адназначная: галоўная тэндэнцыя сённяшняга развіцця культуры Докшыцкага раёна — актыўная праектная дзейнасць. Праўда, ідзе тут аддзел сваім шляхам, набівае пры гэтым свае гузакі, аднак і атрымлівае пры гэтым свой аўтарытэт ды свой непадманны поспех.

**"Youth-mix"
і "Лэдзі Агра-сіці"**

У свой час ён заўважыў: "Моладзь не павінна бадзяцца без справы! На парадку дня — заняцца маладых людзей і дзейсна прафілактыка правапарушэнняў!". З падачы начальніка аддзела культуры ідэю падхапіла дырэктар РМЦ Таццяна Дземідовіч. Падхапіла — і развіла ў гадавы праект "Youth-mix". Такое суладнае ўзаемадзеянне і называецца, без сумневу, эфектыўнай каманднай гульні... Дык вось, леташняя рэалізацыя паказала, што маладзёжная субкультура — не толькі нязменная модная ды запатрабаваная пльынь, але і спрыяльнае рэчышча для сацыяльнай адаптацыі маладых людзей... Толькі адзін прыклад, які пераканаў, што праект трэба развіваць ды ўдасканальваць: конкурс "Лэдзі Агра-сіці" прайшоў з немым раённым розгаласам і пры актыўнай спонсарскай падтрымцы ўсіх мясцовых сельскагаспадарчых прадпрыемстваў.

Для вызначэння далейшага праектнага шляху метацэнтр правёў летась анкетаванне сярод райцэнтраўскай ды вясковай моладзі, і высветліў, што цікавіць яе найперш творчая самарэалізацыя. У выніку нарадзіўся шматэтапны праект "Даеш моладзь!". Вось што расказвае пра ягоную значнасць дырэктар РМЦ Таццяна Дземідовіч: "Анкетаванне пераканала нас: самарэалізуюцца юнакі і дзяўчаты па-за сценамі ўстаноў культуры і робяць гэта пад уплывам сучасных тэлекамунікацыйных сістэм... Трэба было браць сітуацыю пад кантроль. І зрабілі гэта менавіта клубныя ўстановы..."

**"Іскра" —
"Бягомль" —
"Крулеўшчына"**

У горадзе ініцыятыву на сябе ўзяла Кінаканцэртная зала "Іскра", на сяле — клубнікі аграгарадкаў "Бягомль" і "Крулеўшчына"... Але спачатку — пра "анкетныя" даныя праекта. **Форма рэалізацыі:** паэтапны конкурс. **Мэтавая група:** моладзь да 31 года. **Тэрміны рэалізацыі:** да 2014 года. **Тып праекта:** практыка-арыентаваны, адкрыты і творчы. **Мэта:** удасканаленне працы ўстаноў культуры, пошук новых метадаў культурнай адаптацыі, прыцягненне моладзі да пазітыўных спраў. **Задачы:** развіццё творчага патэнцыялу нефармальнай моладзі, прапаганда здаровага ладу жыцця, падтрымка талентаў... Таццяна Дземідовіч гатова гаварыць пра сваё дзецішча гадзінамі. Каго зацікавіць яе невялікі ўжо досвед праектных старанняў, звяртаецца ў **Докшыцкі РМЦ.**

Першая праектная акцыя адбудзецца ў лютым. Гэта — Адкрыты маладзёжны фестываль клубнага танца і брэйк-данса "Стрыт

Самы час распавесці больш падрабязна пра канкрэтны клубны (міжнародны ў перспектыве) праектны крэатыў. Ён таксама — доўгатэрміновы і мае сацыякультурную скіраванасць. Натхняльнік стварэння праекта — кіраўнік раёна Алег Пінчук.

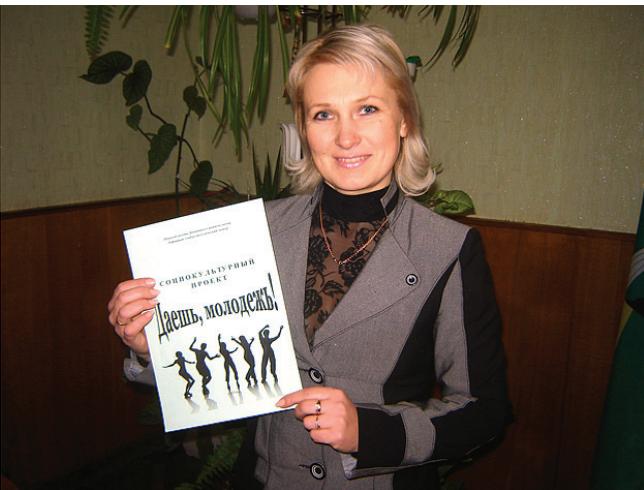

Харэограф Крулеўшчынскай ДШМ Вікторыя Ласіца (у цэнтры) са сваімі выхаванкамі напярэдадні лютаўскага конкурсу праекта "Даеш моладзь!".

Рэгіёны: анкета ідэі — прынцып ажыццяўлення

Механізм рэалізацыі просты?

Сацыяльная адаптацыя ў жанры "Hip-hop", або "Даеш моладзь!"

Дырэктар райметацэнтра Таццяна Дземідовіч з праектам "Даеш моладзь!"

Механізм рэалізацыі праекта просты — усё робіць моладзь: складае слоганы, выдумляе лагатыпы, займаецца ў сацыяльных сетках рэкламай праекта, рыхтуе касцюмы... Ці варта тут падкрэсліваць, што пра фінансаванне акцыі работнікі культуры не надта турбуюцца?

Данс", што пройдзе ў Крулеўшчынскім ЦКіД. Умовы тут для гэтага — самыя спрыяльныя: харэаграфічную адукацыю маюць дырэктар Цэнтра культуры Вольга Навіцкая і выкладчык ДШМ Вікторыя Ласіца. Так што мясцовыя танцавальныя калектывы ўпэўнены, што перамога будзе за імі... А потым у Бягомлі пройдзе фестываль каманд КВЗ, у Докшыцах — рок-песні і альтэрнатыўнай музыкі. Запланаваны праектам і фестываль хіп-хопа, графіці, мабіль-арту (відэаздымак мабільнымі тэлефонамі), тэатральнай творчасці...

А механізм рэалізацыі праекта просты — усё робіць моладзь:

складае слоганы, выдумляе лагатыпы, займаецца ў сацыяльных сетках рэкламай праекта, рыхтуе касцюмы... Ці варта тут падкрэсліваць, што пра фінансаванне акцыі работнікі культуры не надта турбуюцца? Галоўнае ў такой агульнай справе — не грошы, а маладзёжная ініцыятыва ды энтузіязм...

**16 жніўня: свята
святога Роха.
Міжнароднае?**

Дык чаму ж адзелу культуры мроіцца размах міжнародны? На гэтае пытанне няхай адкажа яго галоўны спецыяліст Галіна Літвін: "Я доўга думала, які працяг можа займаць наш

сёлетні маладзёжны праект, прысвечаны альтэрнатыўнаму мастацтву. Прышла да лагічнай высновы, што ён павінен быць духоўным па форме і змесце... Я родам з Ваўкалатаў, мясцовая парафія здавён ушаноўвае святога Роха — ахоўніка хворых, ікона якога знаходзіцца ў мясцовым касцёле Іаанна Хрысціцеля. Памяць пра святога ўшаноўваецца 16 жніўня. У гэты дзень у Ваўкалатах святар і клубныя работнікі пастаянна ладзяць фэст, які стаў масавым і лямбівіліся нават у Латвіі..."

Ідэю сумеснага міжнароднага супрацоўніцтва, у тым ліку і рэалізацыі культурна-асветніцкага праекта, прапрацаваў спачатку старшыня Докшыцкага райвыканкама Алег Пінчук, наведваўшы латвійскі горад-

пабрацім Балві. Потым там пабываў начальнік аддзела культуры (ізноў вынікова "згуляла" каманда). Тамтэйшых каталікоў уразіла тое, што ксёндз у Ваўкалатах актыўна супрацоўнічае з мясцовымі работнікамі культуры. Дырэктар СДК Марыя Кімстач — удзельніца касцельнага хору, мастацкі кіраўнік установы Уладзімір Чыкун — кіраўнік гэтага хору і касцельны арганіст. Хрысціянскай музыкой цікавіцца дваццаць юнакоў і дзяўчат з аматарскага аб'яднання "Голас душы", што дзейнічае пры СДК і спявае ў касцёле. 16 жніўня, пасля імшы, ладзіцца канцэрт арганістаў, свята працягваецца на канцэртнай пляцоўцы ля СДК. Ваўкалацкія песенна-музычныя ды рэлігійна-свецкія традыцыі і прыцягнулі замежнікаў. Так у аддзеле культуры з'явіўся маладзёжны праект "Духоўнае адраджэнне. Традыцыі і сучаснасць". Латвійскі бок цяпер выступае з ініцыятывай фінансавання сумеснай акцыі ў Еўрасаюзе. У рэалізацыі праекта прымуць удзел дзесяць клубных фарміраванняў з Ваўкалацкага СДК, народныя рамеснікі і кулінары, уся, без выключэння, мясцовая моладзь...

Адзін маладзёжны клубны праект рэалізоўваецца поўным ходам, другі — у стадыі фарміравання. Якім будзе трэці? Неаспрэчна толькі адно: цікавым ды нестандартным.

**Яўген РАГІН,
наш спецыяльны
карэспандэнт
Мінск — Докшыцкі
раён — Мінск
Фота аўтара**

Хэдлайн рэгіёна: камандная гульня

Калі быў у Ваўкалатах і знаёміўся з будучым касцельна-клубным праектам, не мог пазбавіцца ад пачуцця дэжавю. Дзесьці я ўжо бачыў і такі ж касцёл, і такі ж СДК побач, праўда, не на адной вуліцы, а праз дарогу. І — такое ж надзвычай актыўнае супрацоўніцтва клубнікаў з парафіяй ды ксяндзом. І толькі ў Мінску прыгадаў: сітуацыю, падобную да ўзаемадзеяння ў Ваўкалатах, назіраў у Ліпнішках, што ў Іўеўскім раёне Гродзеншчыны. І гэта, як аказалася, далёка не апошняе падабенства культуры двух раёнаў розных абласцей.

Сто мільёнаў — за месяц, або Чаму гэта — не галоўнае

Вынікі нетапанання на месцы

А галоўнае з тых падабенстваў у тым, што і Іўеўскім райвыканкамам кіруе крэатыўны ды генератар творчых ідэй — Міхаіл Ваўчэцкі. І разам з кіраўніком аддзела культуры Георгіем Гагарыным яны — не столькі начальнік і падначалены, колькі каманда аднадумцаў з роўным правам на самыя розныя праявы самарэалізацыі.

Менавіта ў выніку каманднай "гульні" ў вёсцы Барава па-над Нёманам у памяшканні былога СК з'явілася гасцёўня для рыбакоў і паляўнічых, якую ўзяў на баланс аддзел культуры. Вясковы "гатэль" хоць і даводзіцца пакуль да ладу, але ахвотных пераначаваць ды павячэраць прымае заўжды.

Гэткімі ж агульнымі высылкамі РДК і касцёл у Іўі зладзілі раённы Фэст калядных песень. Днямі ў раённым цэнтры ў дзiesiąты раз збяруцца дзіцячыя хары з усіх парафій Іўеўшчыны ды суседніх раёнаў.

І гэтак жа шляхам, як і ў Ваўкалатах, ідуць работнікі СДК аграгарадка "Ліпнішкі". Кіраўнік клубнага гуртка Марыя Пекша распавядае, што яны напісалі гісторыю касцёла Святога Казіміра і ладзяць экскурсіі для турыстаў.

Самае цікавае, што ксёндз Андрэй, з якім у Ваўкалатах сустрэцца не давялося, на Докшыччыну пераехаў, па словах Марыі Пекша, менавіта з Ліпнішкаў. Калі супадзенняў так шмат, то інакш як заканамернасцямі іх і не назавеш. А заканамернасць — у вялікім жаданні творчай самарэалізацыі...

Яшчэ адзін турыстычны аб'ект, "народжаны" аддзелам культуры з трапнай падтрымкай старшыні райвыканкама Міхаіла Ваўчэцкага, — Сядзіба Дзеда-Зімініка і Бабы-Завірухі. Год таму гэты казачны маршрут узнік у вёсцы Залейкі і дзякуючы сваёй арыгінальнай непрадказальнасці займае розгалас ці не па ўсёй Гродзеншчыне. Ад сямейных экскурсій адбою няма! Так, лішні клопат для аддзела культуры. Але без клопату — якая самарэалізацыя?

Па словах начальніка аддзела культуры Іўеўскага райвыканкама Георгія Гагарына, з 15 снежня 2012 года па 12 студзеня 2013-га казачная Сядзіба прынесла мясцовай культуры 100 мільёнаў рублёў...

Але не ў мільёнах справа. І ажыццяўленне далёка не кожнага творчага праекта, я перакананы, павінна залежаць ад фондаў, грантаў ды еўрасаюзаўскага трансгранічнага падсілкавання. Справа — ва ўменні не таптацца на месцы, а штодня выдумляць і рэалізоўваць — на сваю, аддзелаўскую, і агульнанародную карысць. А такое ўменне тварыць камандай, талакой ніякімі мільёнамі не вымераецца.

І яшчэ адна думка, што вынікае з крэатыўнага падабенства двух раёнаў з розных абласцей. Паўтаруся, пэўная міжабласная інфармацыйная ізаляцыя, сапраўды, мае месца. Так, наша "Культура" тую ізаляцыю імкнецца ўсяляк кампенсаваць. Аднак, мяркуючы па рэдакцыйным накладзе, чытаюць ведамасную газету далёка не ўсе клубнікі, бібліятэкары, майстры-рамеснікі, настаўнікі ДШМ ды музейшчыкі. Відаць, і нам, журналістам, часам не хапае ўмення "гуляць" у камандзе, у тым ліку і з вамі, прадстаўнікамі рэгіянальнай культуры. Давайце разам вучыцца гэтаму выключна важнаму мастацтву ўзаемадзеяння!..

Я.Р.

Як наладзіць усебаковае ўзаемадзеянне на раённым узроўні?
Пішыце на адрас:
220013, г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 77
або kultura@tut.by,
тэлефануйце
ў рэдакцыю па нумары
8-017-334-57-23,
абмяркоўвайце на
[facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby)
і twitter.com/kultura_by!

Каб даведацца, як сёння ў нашай краіне захоўваюцца старадаўнія народныя традыцыі, ды, разам з тым, пазнаёміцца з героямі календара "Культуры" на 2013 год, апублікаванага ў № 1, карэспандэнт "К" скіраваўся ў Любанскі раён, дзе, як і па ўсёй краіне, 13 студзеня традыцыйна адзначаўся Шчодрок. У шырокай грамадскай свята больш папулярнае пад назвай "Стары Новы год".

ная хата прымала гасцей. Сімвалічным сведчаннем пра захаваня народных традыцый пад час сустрэчы з начальнікам мясцовага аддзела культуры сталі не толькі словы, але і такія невялікія штрыхы: на стале побач з кубачкамі гарбаты ды цукеркамі ляжала падсмажанае насенне гарбуза, якім магі паласавацца ўсе ахвотныя. Як аказалася, "гарбузікі" — неад'емны атрибут святаў каляднага цыкла на Любаншчыне: менавіта імі мусілі "расплавацца" жыхары хат, куды завіталі калядоўшчыкі. Адмыслова для газеты "Культура" маршрут па Любаншчы-

Дом культуры, а галоўным персанажам дзеі — традыцыйны для гэтай мясцовасці персанаж "Каза". Акрамя таго, не абыхлося без механошы і цыганкі.

Як казалі самі ўдзельніцы дзеі, многія мясцовыя жыхары звярталіся да іх з просьбай не абмінуць пад час калядавання іхні дом. На жаль, пераважае большасць тых, хто сустракаў доўгачаканых гасцей, — людзі ў сталым узросце, некаторыя з якіх раней таксама былі калядоўшчыкамі. Ёсць і сумны факт: за час свята ў вёсцы не атрымалася ўбачыць ніводнага

3 ліста ў рэдакцыю

Дысананс ад "Песняў..."

"...Прагледзеў некалькі тэлеперадач праекта АНТ "Песні маёй краіны". Вельмі добра, што робіцца нешта канкрэтнае, каб жыла народная песенная творчасць. Але здзівіла іншае.

Ні выканаўцы, ні іх мастацкія кіраўнікі (за выключэннем адзінак) беларускай мовы у перадачы не карыстаюцца, аднак спяваць на ёй спяваюць. І ў гэтым прыклад, на жаль, ім падаюць заслужаныя ды народныя артысты, прафесійныя музыканты і спевакі, выкладчыкі...

Ядвіга Паплаўская, Аляксандр Ціхановіч, Алег Елісееў, Леанід

Захлеўны, Валерый Скаражонак не палічылі патрэбным гаварыць па-беларуску пры абмеркаванні вынікаў конкурсу, дзе выконваліся "песні маёй краіны". А вось народны артыст Беларусі Анатоль Ярмоленка, спяваецца Таццяна Лазюўская, навуковец Пётр Гуд родную мову шануюць.

Не разумею, як можна даваць сябе да айчыннага мастацтва і ігнараваць пры гэтым беларускую мову? Яна ж — падмурак усёй нашай культуры!..

Уладзімір ГУК, пенсіянер
Пінскі раён

Гомельшчына: "матэматыка" ткацтва і жывапісу

Бо сонца хочацца...

Выстаўка "Калі хочацца сонца..." — сумесны праект Веткаўскага музея стараверства і беларускіх традыцый імя Ф.Р. Шклярава і гомельскага мастака Івана Саладоўніка. Праект — досыць правакацыйны. Яго арганізатары паспрабавалі спалучыць, здавалася б, неспалучальнае: сучасны жывапіс і традыцыйную культуру.

Прапанова музея зладзіць выстаўку была нечаканай, прызнаецца мастак. Яшчэ больш нечаканай, відаць, з'явілася для яго ідэя злучыць у адзіны комплекс карціны ў тэхніцы пуантылізму і традыцыйныя народныя тканіны. Гэты эксперымент сам Саладоўнік назваў "гармонія кантрасту". А супрацоўнік музея і аўтар ідэі Андрэй Скідан назваў праект выстаўкай-недарэчнасцю, бо першапачаткова баўся надуманасці ў такім спалучэнні:

— Ну як можа стасавацца народная тканіна і карціна? Гэта разнажанравыя рэчы, якія належыць розным культурным плыням. Гэта розныя феномены быцця. Годныя, але розныя...

Але пазней, падбіраючы тканіны з фондаў музея — па асацыяцыях, на строі, каларыстычнай гаме, падабенстве вобразаў, — супрацоўнікі зразумелі, што ідэя вартая. Як і французскія імпрэсіяністы канца XIX стагоддзя па амаль матэматычных прынцыпах падбіралі колеры для сваіх пуантылістычных карцін, так і непісьменныя ткачы выраблялі свае тканіны з надзвычайнай матэматычнай выверанасцю.

— З крокаў ніткі, як з цаглінак, складаецца арнамент ручніка, поцілкі, лю-

бой тканіны. І мазок мастака — як нота: мы чуюм хор фарбаў, які выводзіць перад намі нейкую чароўную мелодыю-думу, — кажа Андрэй Скідан, называючы выстаўку своеасаблівым гімнам сонцу, бо колеры, у якіх працуе Іван Саладоўнік — неверагодна сонечныя ды пазітыўныя.

Нягледзячы на тэматычную шырыню жывапісу Івана Саладоўніка, для выстаўкі быў адабраны, у асноўным, раслінны матэрыял яго творчасці. І карціны загаварылі з тканінамі сваімі фарбамі і колерамі ў цікавым гарманічным дыялогу...

Валяціна МІРОНАВА,
навуковы супрацоўнік
Гомельскага філіяла Веткаўскага
музея стараверства
і беларускіх
традыцый імя Ф.Р. Шклярова

Бяспека жыцця

Дзень выратавальніка — свята прафесіяналаў, якія прысвяцілі сябе выкарадкай місіі: абараняць і ратаваць людзей. Створанае 19 студзеня 1999 года Міністэрства па надзвычайных сітуацыях упэўнена вырашае пастаўленыя задачы.

Заўсёды на варце

Работнікі МНС, працягваючы шматвекавую справу пажарнікаў ды іншых супрацоўнікаў аварыйна-выратавальных службаў, абпіраюцца на досвед калег-папярэднікаў, шануюць традыцыі мужнасці ў проціборстве чалавека і разбуральнай стыхіі.

Беларускія выратавальнікі-пажарныя заўсёды былі з краінай, з народам: жылі і развіталіся, сталелі ў навучанні, рушылі ў бой, перамагалі.

Галоўныя ўзнагароды для выратавальніка — пераадоленне сябе і перамога над небяспекай, а найважнейшая — жыццё выратаванага чалавека. За дзесяцігоддзе работнікамі МНС Беларусі праведзена больш за 250 тысяч аперацый, выратавана звыш 50 тысяч чалавек. Прыярытэт для Міністэрства па надзвычайных сітуацыях — далейшае павышэнне эфектыўнасці абароны грамадзян і эканомікі краіны ад бедстваў.

Сёння звыш 48 працэнтаў надзвычайных сітуацый ліквідуюцца цыгам пятнаццаці хвілін з моманту прыбыцця першага

падроздзялення. У выніку знізіліся агульныя эканамічныя страты.

Сёння экстраны нумар "101" вядомы кожнаму, у любой складанай сітуацыі грамадзяне звяртаюцца да тых, хто заўсёды на пасту. І сапраўды, дапамога прыходзіць неадкладна: некалькі хвілін чакання — і ўжо чуваць сірэны пажарных аварыйна-выратавальных аўтамабіляў...

Варатавальнікі робяць усё, каб на роднай зямлі не было тэжэгенных бедстваў і згубных наступстваў стыхій, а чалавеку, які трапіў у надзвычайную сітуацыю, яны заўсёды паспявалі працягнуць руку дапамогі.

Беларускія выратавальнікі кругласучасна нясуць сваю службу, неабходную грамадству. Але няхай іхняя дапамога не спатрэбіцца, і 2013 год стане для нас этапам спакойнага жыцця — без надзвычайных здарэнняў ды катаклізмаў! Жадаем усім выратавальнікам моцнага здароўя і паспяховага службы!

Таццяна БЫЧАНОК,
спецыяліст групы прапаганды і
навучання Савецкага РАНС
г. Мінск

Аўтэнтычны музычны калектыў "Павалыкі".

Традыцыі захаваліся, а чаму моладзі не цікава?

"Гарбузікі"

для калядоўшчыкаў

Але перш чым убачыць народнае дзейства, наша дэлегацыя ў складзе супрацоўнікаў Інстытута культуры Беларусі і Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў завітала да Васіля Каткаўца, начальніка аддзела культуры Любанскага райвыканкама, каб абмеркаваць з ім надзённыя клопаты ў справе аховы нематэрыяльнай культурнай спадчыны. Па яго словах, у раёне захаваліся цэласны каляндарна-земляробчы цыкл, паступова аднаўляюцца даўнейшыя народныя традыцыі.

Па словах начальніка аддзела культуры, яшчэ на пачатку 1990-х у раёне была распрацавана праграма "Збірайма сваё, беларускае!". Мясцовыя культасветработнікі цягам некалькіх гадоў вывучалі жывыя традыцыі, якія, нягледзячы на абставіны, захаваліся. Цяпер гэта ўсё сістэматызавана. Як адзін з пазнавальных вынікаў такой работы можна адзначыць Другі З'езд калядных гуртоў Любаншчыны, які зусім нядаўна прайшоў у райцэнтры. Акрамя таго, для папулярызацыі народных традыцый плануецца стварыць калядны фестываль "Крывыя вечары", што мае доўжыцца з 7-га і да 21 студзеня — так званага свята "Паабед-Каляды". Лічыцца, што менавіта пасля абеду ў гэты апошні дзень каляднага цыкла можна распачынаць працу па гаспадарцы.

Акрамя таго, добрай традыцыяй у раёне стала рэгулярная фальклорная вандроўка ў вёску Шыпілавічы — на радзіму славутага краязнаўцы Паўла Шпілеўскага. Яшчэ адна традыцыя Любаншчыны, адноўленая дзякуючы ініцыятыве мясцовых культасветработнікаў, — гасцявыя кірмашы. Спрадэку ў тых вёсках, дзе не было царквы, на асобныя святы, да прыкладу, Пакроваў, Пятра і Паўла, прыязджаў святар, які каля аброчнага крыжа праводзіў малебен. Пасля гэтага кож-

не пралягаў праз вёску Обчын. Менавіта там сёння можна пачуць унікальны спеў у выкананні аўтэнтычнага музычнага калектыву "Павалыкі". Яго ўнікальная спеўная традыцыя ўнесена ў Дзяржаўны спіс нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны, пра што сведчыць адпаведны знак, размешчаны на мясцовым Доме культуры. Да слова, пад час невялікай фотасесіі народны калектыў выканаў мясцовыя калядныя песні, якія ўраджаюць не толькі сваім глыбінным зместам, але і манерай выканання.

Толькі прыкладна а васьмай вечара наша невялікая экспедыцыя трапіла ў вёску Пласток, што палягае ў маляўнічай мясцовасці непадалёк ад рачулкі з адметнай назвай Ёхна, і змагла далучыцца да калядоўшчыкаў або, як іх называюць на Любаншчыне, калядных казлоў.

Спачатку збярэжыла, што толькі дзе-нідзе ў вясковых хатах з вуліцы можна было ўбачыць святло. І тым не менш, як аказалася, людзі з нецярплівацю чакалі калядоўшчыкаў, папярэдне падрыхтаваўшы для іх розныя прысмакі і, вядома ж, ужо згаданыя гарбузікі. Ці не адзіным выключэннем з традыцыі стаў яе пачатак. Так, у ранейшыя гады калядоўшчыкі збіраліся ў хаце аднаго з вясцоўцаў і рушылі вясёлым шэсцем па населеным пункце. Сёлета ж адпраўным пунктам стаў сельскі

прадстаўнік мясцовай моладзі. Хаця было і прыемнае выключэнне: у адным з сельскіх дамоў была наладжана відэасувязь праз камп'ютар з дачкой гаспадароў, якая зараз жыве ў ЗША. Тым не менш, па словах удзельніц мерапрыемства, пераемнасць адбываецца. У прыватнасці, унукі сёлетніх калядоўшчыкаў, якія жывуць у горадзе, стараюцца абавязкова завітаць да сваіх родных у Пласток і з развучанымі народнымі спевамі прайсціся ў гэты дзень па вуліцах вёскі.

Па традыцыі, завяршылася святочнае дзейства шчодрой куццёй у хаце адной з колішніх калядоўшчыц, якая хоць па стане здароўя і не можа ўдзельнічаць у абыходзе хат, лічыць за вялікі гонар прыняць у сябе на вячэру ганаровых гасцей з ліку аднавяскоўцаў.

Да слова, падобныя дзействы ў гэты вечар праходзілі не толькі на Любаншчыне. У прыватнасці, у Давыд-Гарадку Столінскага раёна ў гэты вечар праводзілі абрад пад назвай "Конікі" (на мясцовай гаворцы — "Конькі"), а да прыкладу, на Тураўшчыне пры ўдзеле шырокай грамадскай адбылася адмысловая сустрэчка Новага года па старым стылі і згодна з аўтэнтычнымі традыцыямі...

**Кастусь АНТАНОВІЧ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Любанскі раён — Мінск
Фота аўтара**

P.S. Пасля гутаркі з начальнікам аддзела культуры з'явілася думка, што на Любаншчыне правядзенне традыцыйных абрадаў скіравана, найперш, на мясцовую аўдыторыю. Але ж пры гэтым унікальныя абрады могуць прывабліваць у рэгіён і шматлікіх турыстаў. Для гэтага варта зрабіць усяго некалькі крокаў: наладзіць плённае супрацоўніцтва з турагенцтвамі, рэгулярна выдаваць буклеты з інфармацыяй пра традыцыйныя мерапрыемствы, што будучы адбывацца ў раёне цягам года ў вызначаныя даты. Безумоўна, зразумелая званкаенасць і кіраўніцтва раёна: натоўпы турыстаў могуць пашкодзіць аўтэнтычнасці народных святаў, камерцыялізаваць іх. Да таго ж, пакуль галоўная праблема для турыстычнай інфраструктуры раёна — практычна поўная адсутнасць аграбудаўніцтва. І гэта сярод такіх маляўнічых краявідаў! Але, думаецца, і гэта не з'яўляецца невырашальнай праблемай. Як аказалася, некаторыя жыхары вёсак раёна гатовы на кароткі час размясціць гасцей у сваіх сціпрых апартаментках.

Не адзін дзясятка маркетологаў ва ўсім свеце ламае галаву над праблемай, як, а дакладней — праз якія дзівосы прывабіць "разбэшчанага" рознымі цікавосткамі турыста на аб'екты культуры. І зусім не выпадкова сёння самымі папулярнымі музеямі побач з сусветнымі лідарамі кштату Луўра становяцца і адносна маленькія па памерах, але незвычайныя па сваіх калекцыях. Да прыкладу, у нашых заходніх суседзях — палякаў — надзвычай запатрабаваны музей, прысвечаны аднаму з сімвалаў і нашай краіны — буслам. У музеі працуе адмысловая выстаўка, дзе можна ўбачыць, што сучасныя буслы выкарыстоўваюць для будаўніцтва сваіх жылляў не толькі такія традыцыйныя матэрыялы, як галінкі дрэў, але і нават бытавое смецце. Папулярнасцю карыстаецца і Музей малака ў Латвіі. Там можна не толькі пазнаёміцца з тэхнікай вырабу смятаны ды масла, але і самому падаць карову, а пасля ад атрыманага малака аддзяліць вяршкі.

Якія ж незвычайныя музеі дзейнічаюць у нашай краіне? І ці выкарыстоўваецца ў іх замежны вопыт?

Як адзначыў начальнік мясцовага аддзела культуры Віталь Ляховіч, музею перададзены старадаўні будынак былой пажарнай станцыі, які летась быў адрэканструаваны. Па словах суразмоўцы, ужо набраны штат музея, завяршаецца распрацоўка мастацкага рашэння будучай экспазіцыі, і ўжо напрыканцы бягучага года плануецца сустрэць першых гасцей гэтай адметнай установы.

Не павінна ўзнікнуць праблем і з унікальнымі экспанатамі. За некалькі гадоў мясцовыя краязнаўцы сабралі больш за 1 500 каштоўных артэфактаў. Да слова, экспазіцыі з прадметамі, прысвечанымі вавёрцы, — толькі частка музея ў Вялікай Бераставіцы.

Да таго ж, насельніцтва гэтага мястэчка спрадвеку займалася такімі промысламі, як бандарства, выраб дзёгцю, смалы, шкіпінару. Нават на сучасным гербе населезнага пункта адлюстравана бочка са смалой. Вядома, у музеі наўрад ці будуць варыць само рэчыва, але затое там плануецца прадставіць шматлікія лесахімічныя і дрэваапрацоўчыя промыслы. У адпаведнасці з канцэпцыяй, тэма смалы пройдзе праз усе яго залы. Пад музей перададзены будынак, дзе да вайны размяшчалася паліклініка, а для яго экспазіцыі ўжо сабрана амаль чатыры тысячы экспанатаў. Асабліваю каштоўнасць уяўляе рог старажытнай жывёліны — тура, знойдзены адным з мясцовых жыхароў. Акра-

гісторыю іх вынаходства і ўдасканалення. Так, у першай зале прадстаўлены гадзіннікі, вагі, званы. У другой — гукаўзнаўляльныя апараты, фотаапараты, самавары, філатэлія і філакартыя. Тут таксама размяшчаецца спецыяльная вітрына для зменных дзіцячых калекцый, тэма якіх — "Сусвет маіх захапленняў". У Камп'ютарнай зале можна пазнаёміцца з усімі часовымі выстаўкамі, што ладзяцца ў Дзіцячым музеі, засвоіць азы работы на камп'ютары, пагуляць у гульні, якія развіваюць лагічнае мысленне, памяць, увагу, уяўленне. Цікава, што ў школах Полацка праходзяць конкурсы за права выстаўкі у музеі свае калекцыі марак, цацак, значкоў.

Білет да... ваўкалака, дэкор — "дым" і смала

Нефармат альбо нестандартны падыход да нападнення раённага музея?

Як аказалася, той жа Музей малака існуе і ў нас цягам некалькіх гадоў на базе Слуцкага прафесійна-тэхнічнага каледжа перапрацоўчай прамысловасці. Праўда, як аказалася пасля тэлефанавання ў каледж, экспазіцыя музея займае толькі адзін невялікі пакой і з'яўляецца, хутчэй, наглядным дапаможнікам для навучэнцаў, чым прывабным аб'ектам для турыстаў, якія наведваюць слаўны сваімі традыцыямі горад. І ўсё ж шкада, што такі аб'ект не аказваўся пад юрысдыкцыяй мясцовага аддзела культуры.

Заслаўскі ваўкалак

Урэшце, а што прапаноўваюць для айчынных ды замежных вандроўнікаў самі ўстановы культуры? Сярод мноства традыцыйных музеяў, якія плённа працуюць у справе асветы шырокай грамадскасці, усё ж хочацца вылучыць некалькі найбольш адметных, найперш, сваімі прыцягальнымі назвамі. Да прыкладу, **Музей міфалогіі і лесу**, што з'яўляецца падраздзяленнем Гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Заслаўе".

Установа, якая адкрыла свае дзверы для наведвальнікаў у 2005 годзе, арыентавана, у першую чаргу, на дзіцячую аўдыторыю і мае на мэце прадманстраваць, што з першабытных часоў лес стаў домам для чалавека і дазволіў яму жыць у даволі суровых абставінах.

Экспазіцыя музея паказвае, наколькі непразрыстымі былі старадаўнія гушчары, якой багата і разнастайнай была іх флора і фаўна, наколькі крыважэрна паводзілі сябе драпежнікі. Першая яе частка — зона рэальнага лесу, дзе прадстаўлены чучалы зайца-русака, рабчыка, янотападобнага сабакі, куніцы, вавёркі, сойкі, драздо-рабінніка і дразда пёўчага, сініцы, ластаўкі. Другая — асяроддзе міфалагічнага, вобразнымі дамінантамі якога, як адзначаюць у музеі, з'яўляюцца скульптуры ваўкалака, ляснага дзядка, лесавіка, вадзяніка

і дамавіка. Важна, што ўсе персанажы размешчаны ў характэрным для іх асяродку. Да таго ж, у музеі выкарыстаны тэатральны прыём каляровай падсветкі і гукавога суправаджэння экскурсій. Паводле задумы, Музей міфалогіі і лесу прызначаны стварыць атмасферу абагулення прыроды і данесці да гледача ўнікальнасць нашай старажытнай спадчыны.

Бераставіцкая вавёрка

Яшчэ аднаму прадстаўніку айчынных фаўны — вавёрцы — прысвечаны не так даўно створаны музей у Вялікай Бераставіцы. У 1754 годзе горад атрымаў Магдэбургскае права, а разам з ім — і зацверджаны герб з выявай вавёркі ў цэнтры.

Усяго некалькі месяцаў таму, 3 верасня 2012 года, была афіцыйна зарэгістравана як юрыдычная асоба Дзяржаўная ўстанова культуры "**Музей Вавёркі ў Вялікай Бераставіцы**", і, што немалаважна, адразу займела сваю старонку ў папулярнай сацыяльнай сетцы.

Дарэчы, падобны музей існуе ў Расійскай Федэрацыі. Сярод экспанатаў — цацкі, ювелірныя вырабы, паштовыя маркі і грашовыя знакі з выявай вавёркі, у тым ліку беларускія папяровыя 50 капеек, што былі ў абароце на пачатку 90-х, там таксама прадстаўлены. Каб адрознівацца ад расійскіх калег, музейшчыкі з Вялікай Бераставіцы плануюць не толькі ўразаць колькасцю ды вартасцю прадстаўленых экспанатаў, але і плануюць у сваім музеі пабудоваць вальеры ды завесці сапраўдных вавёрак.

Смалавіцкая смала

А вось пра тое, што і як выраблялі са смалы нашы продкі, можна будзе неўзабаве даведацца ў **Смалавіцкім раённым музеі смалы і рамёстваў**.

Упершыню Смалавічы прыгадваюцца ў пісьмовых крыніцах каля 1448 года. Відавочна, назва горада пайшла ад смалы: асноўным промыслам мясцовых жыхароў было яе здабыванне з драўні-

мя таго, некалькі тысяч гадоў налічвае яшчэ адзін экспанат — старажытны гарпун. З больш позніх артэфактаў вылучаюцца пасведчанні аб нараджэнні жыхароў Смалавічаў XIX стагоддзя, старадаўнія манеты.

Полацкі "Сусвет..."

Экспазіцыя **Дзіцячага музея**, які ўваходзіць у склад Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка, размяшчаецца ў памяшканні помніка архітэктуры канца XIX — пачатку XX стст. Ідэя стварэння такой установы належала Тамары Джумантаевай, дырэктару Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка, а адкрыццё філіяла адбылося 28 мая 2004 года. Сёння ў экспазіцыі прадстаўлены 760 прадметаў, якія складаюць 8 калекцый.

Дзве экспазіцыйныя залы музея даюць наведвальнікам магчымасць пазнаёміцца з самымі рознымі прадметамі, даведацца

Валожынскі метал

З адмысловых музеяў, якія павінны ў бліжэйшай перспектыве з'явіцца ў нашай краіне, можна адзначыць і валожынскі праект. У гэтым горадзе ў хуткім часе распачне працу музей, дзе госці змогуць пазнаёміцца з гісторыяй нараджэння ды развіцця металургічнай вытворчасці ў рэгіёне. Як аказалася, яшчэ ў перыяд жалезнага веку на гэтай тэрыторыі здабывалі руду. А ў 1870 годзе ў вёсцы Вішнева быў заснаваны вялікі металургічны завод, дзе выраблялі дэталі для млыноў, у тым ліку водных, агароджы, зброю ды іншыя побытавыя прадметы. Каб узнавіць адпаведную атмасферу, музей плануецца размясціць у падвальным памяшканні, сцены і столь якога "ўпрыгожаць" "дым" і "сажа".

Мінскія валуны

Сярод рознага кштату айчынных музеяў хочацца ў які раз згадаць і **Музей камянёў**, што больш за дваццаць гадоў абсалютна бясплатна прымае гасцей на ўскрайку беларускай сталіцы і, да слова, не мае аналагаў на ўсёй постсавецкай прасторы.

З валуноў, якіх у музеі больш за дзве тысячы, выкладзена карта Беларусі. На ёй паказаны населеныя пункты, а таксама рэчкі ды азёры. Менавіта тут можна ўбачыць знакамітыя Барысавы камяні, на якіх высечаны шасціканцовыя крыжы і надпісы, "Крыж Стэфана Баторыя", каля якога, паводле падання, абедаў кароль Рэчы Паспалітай у час аднаго з паходаў. У музеі таксама быў прывезены валун з назвай "Дзед", які да канца XIX стагоддзя знаходзіўся ў цэнтры Мінска на старажытным язычніцкім капішчы...

Кастусь АНТАНОВІЧ

(Працяг. Пачатак у № 2 за 2013 г.)
Мінскі тэатр стаў другім і не апошнім відовішчым збудаваннем у творчай біяграфіі Караля Казлоўскага. Да гэтага архітэктар шмат будаваў у Варшаве ды правінцыйных гарадах Польшчы.

фешэнебельная вуліца польскай сталіцы, дзе размешчаны пасольствы многіх краін.

Праўда, пражыў архітэктар у сваім вытанчаным асабняку на Красівай нядоўга: дом давялося тэрмінова прадаць у пагашэнне судовых выдаткаў. Зайздроснікі абвінавачвалі прадпрымальнага архітэктара ў махінацыях з продажам

Будынак тэатра. Пачатак XX стагоддзя.

Сага пра Тэатр

Пра тое, як узводзілі знакамiты будынак

Кароль Казлоўскі атрымаў еўрапейскую адукацыю. Юнацтва правёў у Францыі ў ліцэі Дуайі, куды яго аддалі бацькі Аляксандр Казлоўскі і Караліна з роду Шылінгаў. Малады ліцэіст часта бываў у Парыжы. Парыж сярэднявечных крыжых вулачак становіўся тады Парыжам Вялікіх бульвараў ды багатых дамоў у стылі эклектыкі. У 1860 г. Шарль Гарнье выйграў конкурс на будаўніцтва Гранд-опера. Менавіта ў Францыі Казлоўскі вырашыў стаць архітэктарам і выправіўся на радзіму — у Варшаву — для навучання архітэктурнаму праектаванню ў прафесара архітэктуры Юліяна Анкевіча.

Ідэалам тады была антычная і рэнесансная архітэктура, і сваю задачу архітэктары бачылі ў адаптацыі класічных антычных форм

На працягу шэрагу нумароў — аповед пра гісторыю ўзвядзення знакамiтага будынка, дзе сёння месціцца Купалаўскі тэатр. Увесну калектыў мае прыняць першых глядачоў пасля вяртання гэтаму будынку яго гістарычнага аблічча.

да мовы сучаснага будаўніцтва. Пышна расцвілі неастылі — неарэнесанс, неаготыка, неабарока, — якія выкарыстоўвалі дэталі і прытцыпы вялікіх стыляў мінулага. Архітэктары вучылі ўмела маніпуляваць канструкцыямі і дэталіямі, пераймаць творчасць вялікіх. Неўзабаве ў Варшаве Казлоўскі пачаў актыўную прыватную практыку. Адным з першых ён увёў у варшаўскую архітэктурную моду на "дамы-вілы" ў стылі міжземнаморскіх італьянскіх асабнякоў. Ён першым будаваў на вуліцы Красівай у Варшаве ўласны асабняк-вілу ў стылі неарэнесансу. На той час вуліца Красівая была ўскрайнай горада і патанала ў садах. "Шык" гэтай вуліцы пачаўся менавіта з пабудовы Казлоўскага. Зараз гэта самая

зямельных участкаў у Варшаве. Але вялікі дом па арыгінальным праекце ў цэнтры Варшавы ён сабе ўсё ж такі пабудаваў, праўда, значна пазней — цяпер ужо на вуліцы Воўчай.

Казлоўскі зрабіў сабе імя ў польскай архітэктуры на праектаванні неагатычных касцёлаў і асабліва — "Праекце сядзібы для жыхароў сярэдняй забяспечанасці". Ён апублікаваў гэты праект у адным з папулярных часопісаў па будаўніцтве ў 1882 годзе. Такі зручны, узорны, тыпавы, як цяпер казалі б, дом быў спраектаваны як мадэрнізаваны еўрапейскі нацыянальны варыянт традыцыйнай шляхецкай сядзібы і ўлічваў як традыцыі старога дома на прыродзе, так і новы густ да камфорту заможных абывацеляў. Казлоўскі зламаў традыцыйны стыль драўлянага ампірнага "польскага шляхецкага дома" з калонамі, часткова замяніўшы матэрыял пабудовы з дрэва на цэглу. Драўляны з каменным падмуркам, дом абавязкова меў ганак, які служыў не толькі ўпрыгожаннем: "Паколькі, па нашым звычаі, гаспадары праводзяць гасцей, выходзячы і за парог дома", — пісаў аўтар.

Дом пачынаўся з сэнцаў. Па правы бок ад увахода быў кабінет гаспадары, па левы — сталовая, дзверы вялі проста ў гасцёўню, адкуль можна было трапіць у спальню і пакой-будуар гаспадыні дома. На другім паверсе знаходзіліся пакоі для гасцей. Прадугледжваліся кухня, падаввалы, пральня, пякарня і чорны ход. Гэты прасты і рацыянальны праект распаўсюдзіўся вельмі шырока, і на яго базе было ўзведзена мноства дамоў канца XIX стагоддзя. Многія дамы пад Варшавай пабудаваны па праекце Казлоўскага. Напрыклад, нават сёння іх можна ўбачыць у прыгарадзе Варшавы — гістарычнай Зялёнцы (дзе некалі Пасхаліс адкрыў сваю знакамiтую фабрыку "кунтушовых паясоў").

Потым быў тэатр у Любліне і, нарэшце, у Мінску...

(Працяг будзе).

Надзея УСАВА,
намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

Эксклюзіў "К"

...Добра вядомы і дастаткова вывучаны феномен Віцебска з яго школай Ю.Пэна, з дзейнасцю маладога Шагала, са створаным ім Народным мастацкім вучылішчам, дзе працавалі Малевіч, Лісіцкі, Ермалаева. Але ёсць у нашай краіне яшчэ адно мястэчка, дзе нарадзіліся адразу два будучыя выдатныя мастакі Парыжскай школы — Хаім Суцін ды Шрага Царфін. Гаворка — пра Смілавічы.

Зусім рознае было стаўленне двух гэтых землякоў да роднага мястэчка. Суцін не вельмі любіў узгадваць пра яго, казаў, што родам з Літвы (энцыклапедыі заходніх краін доўга пазначалі, што Суцін нарадзіўся непадалёк ад Вільнюса), у той час як Царфін любіў распавядаць пра сваю малую радзіму, раку Волму, навакольныя лясы, што атачалі мястэчка. У розных дакументах ды анкетах ён не толькі пазначаў Смілавічы ў якасці месца свайго нараджэння, але і ўдакладняў: "Russie Blanche" (Белая Русь).

Невядомае пра Суціна

Расповед смілавіцкага сябра

На жаль, Суцін не пакінуў якіх-кольвечы згадак пра сваё жыццё на радзіме, ён увогуле быў чалавекам даволі скрытным. (Аўтар памыляецца: у сваіх мемуарах "Маё жыццё з мастакамі "Вулля" (М., "Искусство-XXI", 2004) Марыя Вараб'ёва Стэбельская (Марэўна) дае шмат матэрыялу пра тое, як Суцін ёй раскаваў пра сваё дзяцінства ў Смілавічах, а таксама пра свае ўзаемаадносіны з бацькамі, але, канешне ж, гэтага недастаткова. — рэд.).

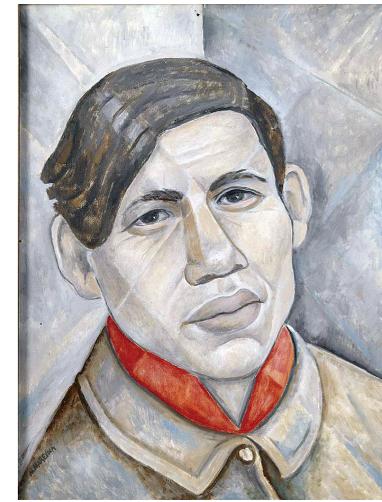
Затое захаваліся невялікія расповеды Царфіна пра Суціна. У нашы рукі трапіў машынапісны экзэмпляр гэтых згадак з праўкамі аўтара, ласкава прадастаўлены нам Ліліян Дзюлак, дачкой Царфіна. Вытрымкі з гэтых успамінаў мы і прапануем сёння чытачам "Культуры". Дадзены дакумент цікавы яшчэ і тым, што ў ім ёсць некаторыя дэталі пра лад жыцця ў невялікім беларускім мястэчку пачатку XX стагоддзя.

...У той час Смілавічы былі, хутчэй, яўрэйскім мястэчкам. Па сведчаннях Царфіна, там пражывала амаль чатыры тысячы чалавек: яўрэі, татары, палякі і беларусы ("рускія сяляне", як піша Царфін), пры гэтым "яўрэі складалі большасць насельніцтва мястэчка". У большасці сваёй смілавіцкія яўрэі былі заможныя людзі: прамыслоўцы, лесагандляры ці займаліся гарбарнай вытворчасцю, як бацька Царфіна... Сярод іх было шмат адукаваных і нават інтэлігентных людзей. Бацькі адпраўлялі сваіх дзяцей атрымліваць адукацыю ў бліжэйшыя гарады — Мінск ды Вільню. Мой бацька належаў да кола адукаваных яўрэяў. Ён вылісваў некалькі газет і любіў чытаць Тургенева, Талстога ды іншых...

Бадай, Шрага Царфін — адзіны, хто пакінуў апісанне бацькі Хаіма Суціна: "...Мужчына невысокага росту, прыёмнага знешняга выгляду, выхаваны ў рэлігійных традыцыях. Ён любіў дыскутаваць з маім бацькам пра Талмуд, у той час як мой бацька распавядаў яму пра Талстога. Суцін-бацька быў частым госцем у нашым доме... Звычайна ён прыходзіў пасля малітвы і вылісваў у нас шклянечку лікёру, закусваючы яго прыгатаваным маёй маці пірагомам..." Вядома, што Суцін-бацька не ўхваляў мастацкія схільнасці сына, але, па сведчаннях Царфіна, ён, хаця і "не ўпускаў выпадку выказаць сыну сваю незадаволенасць, <...> ганарыўся талентам сына і заўсёды паказваў кліентам малюнкi Хаіма, якія пакрываюць сцены яго дома".

Царфін, як і Суцін, з дзяцінства любіў маляваць. "...Калі мы былі дзецьмі, ён змаляваў сцены бацькоўскага дома, а я — канторскія кнігі майго бацькі. Хаім любіў маляваць партрэты, я ж аддаваў перавагу маляванню пажарнікаў, чые бліскучыя каскі рабілі на мяне надзвычайнае ўражанне. Суцін часта змаляваў з фотаздымкаў. Ён рабіў з іх паліваныя копіі, што прыводзіла ў захапленне жыхароў мястэчка. Пазней, калі ён вучыўся ў Вільні, Хаім спрабаваў зарабіць гэтым на жыццё, паколькі яго бацька не мог дапамагач яму грашыма, як гэта было ў маім выпадку..."

А вось як Царфін апісвае бацькоўскі дом Суціна: "Невялікі дом <...> фасадам выходзіў на вялікую плошчу, дзе два-тры разы на тыдзень і па святах працаваў рынак. З адваротнага боку іх дзялянка спускалася да ракі

Марэўна. Партрэт Хаіма Суціна.

Волмы, якая ў час працяглых паводак амаль цалкам залівала сад. <...> Злева ад дома Суціных праходзіла дарога на Мінск, сталіцу Беларусі. З правага боку знаходзілася адна з трох сінагог мястэчка..." Далей Царфін распавядае пра юнацтва Суціна: "...Спачатку ён паступіў у вучыцца ў майстэрню мастака Кругера ў Мінску, але вельмі хутка перабраўся ў Вільню. Як і большасць іншых студэнтаў, на ражджэсценскія каникулы і летам ён прывязджаў дадому. Улетку ён часта працаваў на пленэры, на беразе ракі ці ў навакольных палях, альбо ўладкоўваўся ў ценю якога-небудзь хлява. Ён аддаваў перавагу маляванню і напісанню партрэтаў пажылых людзей і старых. Паколькі старым пазіраваць не хацелася, Хаім пайшоў на хітрасць. Будучы студэнтам Віленскай Мастацкай школы, ён насіў яе форму, што рабіла ўражанне на многіх жыхароў мястэчка. Суціну прыйшла ў галаву ідэя выдаць сябе за чыноўніка. "Прыстаў даручыў мне зрабіць ваш партрэт", — казаў ён старым-сялянам.

Аднойчы хітрыкі Суціна раскрыліся, бо нехта паскардзіўся на яго прыставу. Сыны 85-гадовага старога, партрэт якога пісаў Суцін, моцна пабілі яго палкамі. Суцін падаў на іх скаргу. Міравы суддзя, высокаадукаваны немец прысудзіў вінаватым выплаціць штраф у 15 рублёў. Суцін быў у захапленні, паколькі гэта дазволіла яму набыць палотны і фарбы, а таксама заплаціў за невялікі пакойчык, які ён здымаў у мястэчку пад майстэрню..."

Царфін адзначае ў сваіх успамінах, што ўжо тады Суцін не любіў, калі нехта глядзеў, як ён працуе, асабліва — дзеці. Малыя Шрага быў адзіным дзіцем, якому дазвалялася знаходзіцца побач з ім, калі ён маляваў, — магчыма, дзякуючы таму, што іхнія бацькі сябравалі. У знак удзячнасці хлопчык прыносіў малодому Суціну яблыкі з бацькоўскага саду...

"...Суцін назаўсёды з'ехаў з нашага мястэчка ў 1913 годзе, — працягвае Царфін. — Я паехаў на год пазней..." Абодва мастакі назаўсёды пакінулі родныя мясціны, бацькоў, братоў і сяцёр (Памылка: з'ехаў са Смілавіч значна раней. — рэд.)...

Цікавая тая частка ўспамінаў Царфіна, дзе ён распавядае пра інтарэсы маладога Суціна: "Я часта заспяваў Суціна за чытаннем. Аднойчы ўвечары, калі я прыйшоў да яго, ён быў заглыблены ў чытанне "На дне" Горкага. Я пачаў прасіць яго даць мне прачытаць гэтую кнігу, але ён адказаў, што я яшчэ

занадта малы і што мне пакуль зарана чытаць такія кнігі. І сапраўды, <...> мне ў гэты час было толькі 12 ці 13 гадоў.

Хаім вельмі любіў музыку. Ён граў на балалайцы і адчайна грымаснічаў пры гэтым. Ён натхнёна пеў і граў, выгінаючыся ўсім целам. Часцяком ён найграваў адну і тую ж мелодыю, называючы яе "Вальсам вар'ята" — "Вальсом сумасшедшего" (напісана Царфіным ад рукі па-руску. — Ю.А.). Цяпер мне здаецца, што гэта быў пачатак "Месяцовой санаты" Бетховена..."

Свае ўспаміны пра юнага Суціна Царфін завяршае наступным цікавым назіраннем: "У юнацтве Суцін старанна сачыў за сваім знешнім выглядам і з гонарам насіў форму студэнта Віленскай Мастацкай школы. Нягледзячы на беднасць, ён быў фронтам, пудрыўся і надушваўся..."

Затым на дваццаць гадоў шляхі двух смілавічан разыйшліся: Суцін паехаў у Парыж, Царфін — у Палесціну ("Паведамленне пра пачатак вайны заспела мяне ў адкрытым моры, на караблі, які вёз мяне ў Палесціну", — успамінаў пазней мастак). Узнавілі знаёмства яны толькі ў 1936 годзе. "Па просьбе ягоных бацькоў я адшукаў яго ў Парыжы, — піша Царфін. — З тых часоў Суцін прыходзіў да нас <...> амаль кожны вечар. Калі ён і спыніў стасункі тады з многімі так званымі прыяцелямі, то зусім не таму, што стаў багатым. Уся яго маёмасць складала 10 000 франкаў, якія ён паклаў у банк, і ён з гонарам сакрэтна паведаміў мне пра тое ў 1939 годзе".

Суцін добразычліва паставіўся да мастацкіх праў свайго малодшага сябра і ацаніў яго работы. Ён часта даваў яму прафесійныя парады і настойваў: "Кінь усё, займіся жывапісам. Будзь, як я". Царфін прыслушаўся да гэтай парады сябра, але значна пазней: гадоў праз дзесць. Пакуль жа ён не можа кінуць усё: ён цяпер жанаты, у яго маленькая дачка. Трэба ўтрымліваць сям'ю... У многіх успамінах пра Суціна згадваецца пра тое, што ён быў скупаваты. Царфін з гэтым меркаваннем не згаджаецца: "...Суцін не быў скупы. Ён часта перадаваў мне грошы на дабрачынныя патрэбы. Ужо ў юнацтве ён быў шчодры. Памятаю, наш местачковы цырульнік казаў майму бацьку, што Хаім, тады яшчэ студэнт, заўсёды даваў яму добрыя гасцінцы.

І калі ён разарваў адносіны з многімі знаёмымі, то зрабіў гэта таму, што яны прынеслі яму шмат засмучэнняў. Хаім часта казаў мне пра гэта: яны не разумелі ягоны жывапіс, смяліся з яго ды з ягонай творчасці і раілі яму стаць шаўцом, каб зарабляць на жыццё.

Аднойчы, гэта было ў Парыжы ў 1939 годзе, мы па звычцы прагульваліся па вячэрнім горадзе, і я прапанаваў яму зайсці ў "Купал" (Кавярня "Купал" — адно з месцаў штовячэрніх збораў ды гулянак багемы Манмартра. — Ю.А.). Ён адмовіўся і сказаў мне: "Усе яны выклікаюць у мяне агіду..."

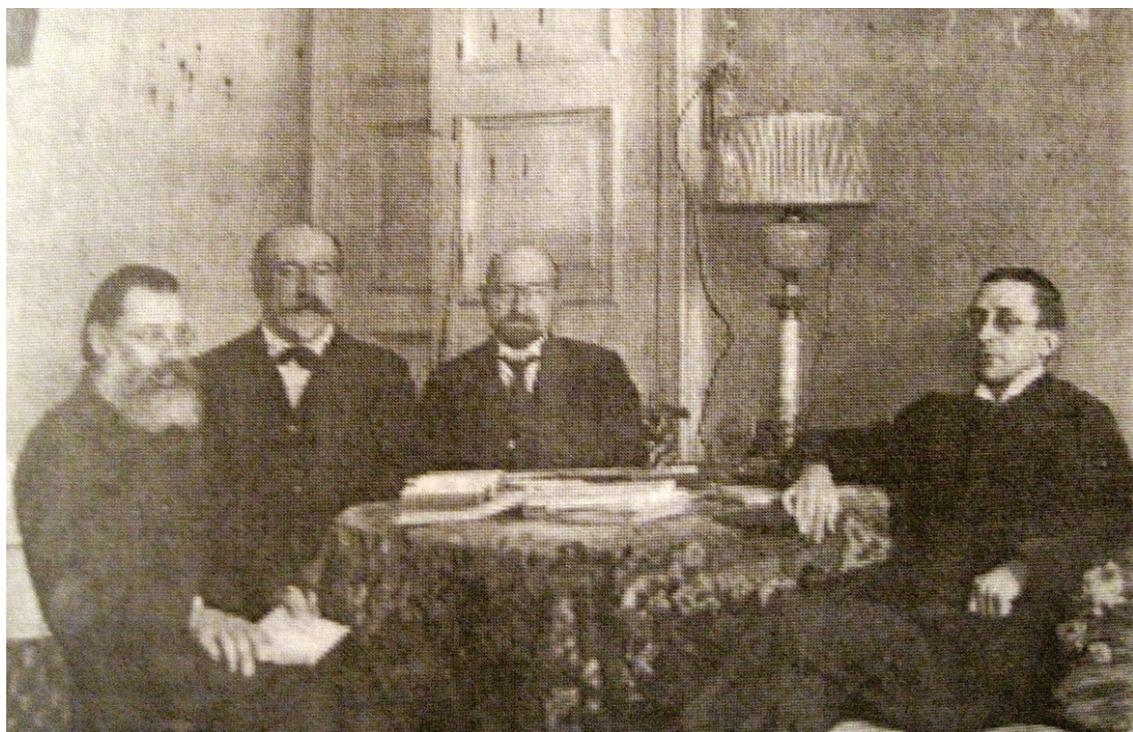
На жаль, на гэтым успамінах Царфіна абрываюцца...

Юрый АБДУРАХМАНАЎ

(Працяг. Пачатак у "К" № 2 за 2013 г.).

...Жыццё Мікалая Шчакаціхіна шчасліва і спакойна пачыналася ў "златоглавой" Маскве. Пачатковую адукацыю ён атрымаў у прыватнай мужчынскай гімназіі Аляксандра Флёрава. Яна была створана з прагімназіі ў 1907 г., а адкрыта — у 1910-м у арэндным памяшканні дома Элькінда на рагу Мерзлякоўскага завулка і Вялікай Нікіцкай вуліцы. У наступным годзе паступіў сюды і пятнаццацігадовы Коля Шчакаціхін. Адначасова Флёраў пачаў узвядзенне свайго уласнага збудавання для гімназіі побач з Мядзведжым завулкам — уздоўж Мерзлякоўскага. На другім паверсе жылі гімназісты, на першым — быў "штаб" дырэктара Аляксандра Баркова, географа, і настаўнікаў К.Гарбачэўскага, Я.Фішэра, В.Львовай, А.Каліцінскага, Я.Разанава, М.Зарчэнікава, С.Агнёва.

Мікалай Цімафееў-Расоўскі, будучы знакаміты генетык, біёлаг, успамінае: "...У Флёраўскай гімназіі быў надзвычай высокі, нават для сталічных гімназіяў — маскоўскіх, пецябургскіх, харкаўскіх, адэскіх, — працэнт таленавітых настаўнікаў. Ну проста занадта таленавітых у нейкім сэнсе! Многія з іх былі таленавітыя людзі, другія, апрача ўсяго іншага, здаваліся дзівакамі, трэція — па сапраўдному з'яўляліся выдатнымі спецыялістамі. У нас, па сутнасці, у кожным класе было, прынамсі, трое-чацвёра вельмі добрых, адораных вучняў..."

М.Шчакаціхін сярод прафесараў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (злева направа): М.Нікольскі, А.Міхайлоўскі, У.Пічэта, М.Шчакаціхін. Мінск. 1926 г.

Да такіх вучняў адносіўся і Коля Шчакаціхін. Мне здаецца, што менавіта гэтая гімназія заклала ў яго той падмурак ведаў, той творчы стрыжань, на якім потым павырасталі залатыя крылы выдатнага беларускага культуролага, тэарэтыка і гісторыка выяўленчага мастацтва і архітэктуры. Гімназія была дарагой, але ўвесь даход ішоў на аплату маламаёмных, бедных студэнтаў, хаця, у цэлым, тут вучыліся дзеці з заможных інтэлігентных сем'яў. Сярод выхаванцаў гімназіі, да прыкладу, — артыст Ігар Ільінскі, мастак Барыс Шаляпін, сын вялікага спевака, а таксама Аляксандр Рэфармацкі, Макс Церашковіч, Іван Вітвер, Леў Кніпер, Сяргей Канавалаў, Мікалай Рыжоў, Васіль Зубкоў — імёны, якія ўвайшлі ў гісторыю Расіі ў розных галінах культуры і навукі. Пасля рэвалюцыі гэты будынак стаў агульнаадукацыйнай сямігадовай школай, потым — Адзінай працоўнай вопытна-паказальнай школай № 10, а былыя педагогі (хто выжыў у рэвалюцыйным ліхалецці) раз'ехаліся па розных паралелях ды мерыдыянах Еўропы...

Перад Першай сусветнай вайной, 1 чэрвеня 1914 года, Шчакаціхін скончыў гімназію з залатым медалём. Захаваўся яго атэстат сталасці, дзе літаральна па ўсіх трынаццаці прадметах — ад Закона Божага, філасофіі, матэматыкі да французскай, нямецкай, грэчаскай і лацінскай моў — сцэрльняы пяцёркі. І не дзіва, што ён без усялякіх праблем паступіў у Маскоўскі ўніверсітэт. У архіве гэтай установы знаходзіцца даведка, у якой сказана, што Шчакаціхін быў залічаны студэнтам гісторыка-філалагічнага факультэта 1 жніўня 1914 г., а 31 жніўня 1915-га — пераведзены на прыродазнаўчае аддзяленне фізіка-матэматычнага факультэта. 6 кастрычніка 1917 г. яго зноў перавялі на гісторыка-філалагічны факультэт (аддзяленне тэорыі і гісторыі мастацтва), які ён паспяхова скончыў у 1918-м.

Вучоба Шчакаціхіна ва ўніверсітэце (у гуманітарным аспекце) праходзіла пад кіраўніцтвам прафесара старажытнай класічнай археалогіі Уладзіміра Мальбэрга. Той быў вядомы як аўтар даследаванняў помнікаў старажытнай грэчаскай скульптуры і вазавага жывапісу, а таксама антычнага мастацкага рамяства, рэшткі ўзораў якога былі знойдзены на поўдні Расіі. Некаторы час ён узначальваў Маскоўскі музей прыгожых мастацтваў імя Аляксандра ІІ (будучы Пушкінскі).

Сярод іншых ўніверсітэцкіх педагогаў вылучаўся і Аляксей Сідараў — спецыяліст у галіне даследавання малюнка і мастацтва кніжнай графікі. Аляксея Аляксеевіча я трошкі асабіста ведаў у сярэдзіне 60-х; у мяне нават ёсць ягоная манаграфія "Васіль Якаўлеў" (выданая 1949 года) з аўтографам аўтара. Апошні застаўся ў маёй юнацкай памяці як вельмі жорсткі прыхільнік сацрэалізму, хаця напісаў цікавыя манаграфіі пра Рэгіна і Хогарта. Аднак і тут даўся ў знакі

"Падарожная" да аднаго лёсу

Мікалай Шчакаціхін: "Я паспеў зрабіць штосьці для навукі..."

Ганна Раманова. Мінск. 1923 г.

яго асаблівы "марксісцкі" погляд на сутнасць мастацтва. Думаю, Шчакаціхін мала што пачарпнуў з ягоных лекцый, хаця Сідараў нейкі час, да Першай сусветнай вайны, стажыраваўся ў музеях Заходняй Еўропы. Аднак дзякуючы гэтаму настаўніку першай друкаванай работай выпускніка ўніверсітэта Шчакаціхіна з'явілася стасаронкавая кніжка "Фелікс Валатон" з прадмовай менавіта А.Сідарава. Кніга была прысвечана творчасці выдатнага швейцарскага графіка і жывапісца, якога Аляксей Аляксеевіч вельмі цаніў за майстэрства кіраперафа і нават асабіста быў знаёмы з мастаком яшчэ будучы ў Парыжы ў 10-я гады ХХ ст.

Карацей кажучы, гэта была першая манаграфія пра Валатона на рускай мове, да таго ж, таленавіта напісаная зусім маладым, 22-гадовым, чалавекам. І, увогуле, гэта было першае ў жыцці Шчакаціхіна сур'ёзнае мастацтвазнаўчае даследаванне. На жаль, яно, наколькі я ведаю, больш ніколі не перавыдавалася. Вось толькі два фрагменты стылю мовы аўтара пра

творы Валатона. Пра серыю літаграфій "Патаемнае": "...Можна толькі здзіўляцца той псіхалагічнай вастрыні і той жывой рэалістычнасці адлюстраванага, якую дае Валатон пры дапамозе такіх мінімальнага сродкаў. Яго пранікліваць сапраўды геніяльная...". Пра кілаграфію Валатона да кнігі-альбома "Маскі" Рэмі дэ Гурмо: "...Гэта падзея ў гісторыі сучаснай літаратурнай Францыі не меншая,

прыват-дацэнт Аляксей Іванавіч Някрасаў — прапраўнук паэта, буйны спецыяліст па візантыйскім і старажытнарускім мастацтве і архітэктуры. Так здарылася, што вясной 1938 г. ён быў арыштаваны па 58-м артыкуле за "арганізацыю ў МДУ манархічнай тэрарыстычнай групы для звяржэння Савецкай улады" і атрымаў дзесяць гадоў лагераў і пяць гадоў паражэнняў у правах. Пакаранне адбываў у Варкуце да студзеня 1947-га, а пасля вызвалення ціха-мірна пасяліўся ў мястэчку на 101-м кіламетры ад Масквы. Аднак у лютым 1949 года быў ізноў арыштаваны за самавольны прыезд у сталіцу (для сустрэчы з сям'ёй) і кінуты ва Уладзімірскую ўнутраную турму НКУС. Адтуль яго выслалі ў пасёлак Венгерава, што ў Новасібірскай вобласці, дзе знясілены вучоны праз год памёр. У 1956-м Аляксей Іванавіч, як і ягоны былы вучань Шчакаціхін, быў рэабілітаваны. Божа мой! Колькі сочень тысяч такіх трагічных лёсаў захавала савецкая гісторыя часоў сталінізму? І хто за гэта трымаў адказ?..

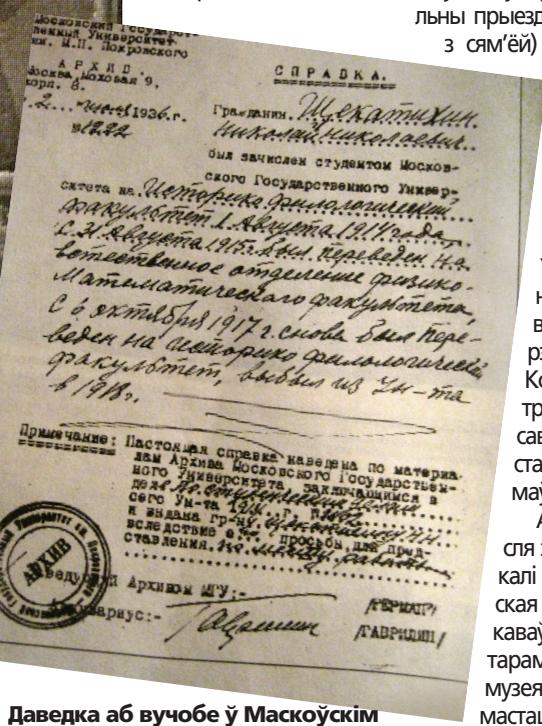
Але вярнуся назад. Пасля заканчэння ўніверсітэта, калі пачыналася Грамадзянская вайна, Шчакаціхін уладкаваўся на работу інструктарам Аддзела па справах музеяў і аховы помнікаў мастацтва і даўніны ў Наркамсветы, але ў сакавіку 1919-га пераехаў на радзіму маці — у горад Арол, дзе працаваў у музейным паддзеле Губнарадукацыі і лектарам у палітадзеле Арлоўскай ваеннай акругі (па запрашэнні камандуючага Пятра Шчарбакова). Але там доўга не пратрымаўся, і ўжо на пачатку 1920-га ён — у Харкаве. За два гады жыцця ў гэтым горадзе змяніў некалькі прафесій: ад лектара і навуковага супрацоўніка музея і камітэта Тэатральнага аддзела Наркамсветы да загадчыка літаратурнай секцыі клуба "Будучыня" пры Харкаўскай

ваеннай акрузе і члена Праўлення Усеўкраінскага саюза пісьменнікаў. А яшчэ паспеў пабыць у доўгатэрміновай камандзіроўцы ў Адэсе, дзе займаўся інструктажам па арганізацыі навукова-даследчай работы ў розных установах горада. Словам, без справы не сядзеў, але ўся гэтая мітусня ў прафесійным жыцці ніякага творчага задавальнення не прыносіла...

У снежні 1921-га пачынаецца зусім новы этап у жыцці і творчасці Шчакаціхіна: ён пераязджае ў Мінск, які на дзесяць гадоў становіцца не толькі яго родным домам, але і месцам, дзе Мікалай змог праявіць сябе як бліскучы мастацтвазнаўца, вучоны і гісторык мастацтва старажытнай і новай Беларусі. У той час амаль два месяцы ўжо існаваў Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт і на гістарычным факультэце працавала кафедра гісторыі мастацтваў пад кіраўніцтвам прафесара М.Г. Сыркіна. Вось на гэтую кафедру і быў запрошаны Шчакаціхін на пасаду асістэнта. Хто яго канкрэтна запрасіў — дакладна не вядома. Шчамяллёў, да прыкладу, лічыць, што гэта быў Уладзімір Іванавіч Пічэта — першы рэктар ўніверсітэта, які асабіста яго сустрэў на вакзале. Мабыць, гэта так, бо Пічэта таксама запрасіў на выкладчыцкую працу і Я.Коласа, і Я.Лесіка, і М.Доўнар-Запольскага, і В.Друшчыца, і У.Ігнатоўскага, і Ф.Турука, і А.Смоліча, і Д.Даўгала. Ён марыў зрабіць ўніверсітэт "цэнтрам грамадскага жыцця Беларусі" і імкнуўся яшчэ ў 1921 г. стварыць у Мінску Інстытут беларускай культуры, хаця на той час гэтага зрабіць не ўдалося.

Паралельна Шчакаціхіна ўзялі на працу ў якасці інструктара літаратурнага гуртка на 21-х кавалерыйскіх курсах, якія размяшчаліся ў доме па вуліцы М.Горкага. Дарэчы, менавіта тут, калі мастацтвазнаўца чытаў лекцыю пра творчасць паэта А.М. Някрасава, адбылося яго знаёмства з будучай жонкай, 16-гадовай Ганнай Мацвееўнай Рамановай, якая была на дзесяць гадоў маладзейшая за яго. Знаёмства перарасло ў каханне, і 5 снежня 1923-га яны зладзілі вяселле...

(Працяг будзе).
Барыс КРЭПАК

Даведка аб вучобе ў Маскоўскім ўніверсітэце ў 1914 — 1918 гг., атрыманая М.Шчакаціхіным у 1936-м.

чым у галіне графічных пошукаў... Пра графічны валатонаўскі партрэт аўтара "Братоў Карамазавых": "...З усіх створаных Валатонам партрэтаў партрэт Дастаеўскага, бяспрэчна, належыць да самых глыбокіх і вострых у серыі знакамітых людзей..."

І ўсё ж, на мой погляд, большы уплыў на Шчакаціхіна як на будучага вучонага-мастацтвазнаўцу, мысліцеля і даследчыка таямніц старажытнай беларускай культуры аказаў

ШТОТЫДНЁВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНИЦКАЯ
ГАЗЕТА
Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637,
выдадзена
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар —
Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ
Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Міхаіл БАРАЗНА,
Уладзімір ГЛЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Кацярына ДУЛАВА,
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Марына САМОНЧАНКА
(адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Дар'я АМЯЛКОВІЧ,
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Таццяна КОМАНАВА,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілья СВІРЫН.

Спецкарэспандэнты:
Пётр ВАСІЛЕЎСКІ
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела
фоталюстрацый —
Юрый ІВАНОЎ
Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС

Мастацкі рэдактар —
Наталія ОВАД
Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.

Тэлефоны:
(017) 290 22 50,
(017) 286 07 97,
(017) 334 57 23
Тэлефон/факс:
(017) 334 57 41
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334 57 41
www.kimpress.by
E-mail: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведмяляюць сваё
прозвішча, поўнае імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выдачы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца працы,
зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць матэрыялаў.
"Матэрыял на правах
рэкламы."

"Культура", 2013.
Індэкс 63875, 638752
Наклад 7935
18.01.2013 у 18.00
Замова 311
Дзяржаўнае прадпрыемства
"Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзейнасць
ЛВ № 02330/0003879
ад 17 красавіка 2009 г.

Дырэктар —
ПРЫКО Алег Васільевіч
Першы намеснік дырэктара —
КРУШЫНСКАЯ
Людміла Аляксееўна
Намеснік дырэктара
па маркетынгу —
СІДАРЭНКА Антон Васільевіч

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл.: (017) 290 22 50
(прыёмная).
Бухгалтэрыя:
тэл.: (017) 334 57 35

Дырэктар —
ПРЫКО Алег Васільевіч
Першы намеснік дырэктара —
КРУШЫНСКАЯ
Людміла Аляксееўна
Намеснік дырэктара
па маркетынгу —
СІДАРЭНКА Антон Васільевіч

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл.: (017) 290 22 50
(прыёмная).
Бухгалтэрыя:
тэл.: (017) 334 57 35

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл.: (017) 290 22 50
(прыёмная).
Бухгалтэрыя:
тэл.: (017) 334 57 35

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл.: (017) 290 22 50
(прыёмная).
Бухгалтэрыя:
тэл.: (017) 334 57 35

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастацтва Беларусі
XII — XVIII стст.
■ Мастацтва Беларусі
XIX — пач. XX стст.
■ Мастацтва Беларусі
XX — пач. XXI стст.
■ Мастацтва Расіі
XVIII — пач. XX стст.
■ Мастацтва краін
Заходняй і Цэнтральнай
Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:
■ "Алтарная скульптура
і мастацкія
тканыны Беларусі
XVII — XIX стст."
■ "Сустрача. М. Ферды-
нандаў і А. Рэверон. Дзве
гамы аднаго натхнення".

■ "Пабачыць зямлю
ўсо..." (В. Грамыка).
■ "Вайна 1812 года
вачыма відавочаў.
Графіка Х.-В. Фон
Фабера дзю Фора".

■ "Марк Шагал:
жыццё і каханне".
■ Партрэт Войцэха
Пустоўскага пэндзля
Валянція Ваньковіча.
■ Случкі паясы
з фонду Нацыянальнага
мастацкага музея Літвы.

Філіялы Нацыянальнага
мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул.
Інтэрнацыяна-
льная, 33а.

Тэл.: 327 87 96.
■ Пастаянная экспазіцыі:
"Парадныя залы",
"Жыццё і творчасць
Валянція Ваньковіча",
"Сядзібны партрэт
XVII — сяр. XIX стст."
■ "Цярноўнік крэсаў".
■ "Аўтапартрэт"

Валянція Ваньковіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі раён. Тэл.:
507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка А.Вярбіцкага.
"Сучаснасць. Былое.
Майстар".

МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ
Ў Г. МАГЛЁВЕ

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.

Тэл.: (8-0222) 22 48 87.
■ Экспазіцыя "Культура
1-й пал. XIX ст."
■ "Вясельныя традыцыі
Усходу. Японія. Індыя.
Карэя".

МУЗЕІ
НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст.
у партрэтах і геральдыцы".
■ "Водбліскі ваеннай
славы".

■ "Мастацтва
ў гарадской культуры
XIX — пач. XX стст."
■ "Вайна 1812 г.
у гісторыі Мінска".

Выстаўкі:
■ Выстаўка "Скарбы
Беларусі" (са збору
музея).
■ Выстаўка "Чатыры
пэндзлі: Бархатковы".
Дом-музей І З'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалеж-
насці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ "Народная
архітэктура
беларускай вёскі
ў здымках Уладзіміра
Шарнікава".

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі
раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Мір стары — Мір
новы" (фотавыстаўка).
■ "Таварыства
перасоўных мастацкіх
выставак. XXI стагоддзе
(Санкт-Пецярбург)".
■ "Баль Залатога веку.
Мір" (гістарычны касцюм).

■ "Пад мірным небам
маладая Беларусь"
(жывапіс Аляксея
Панцюка-Жукоўскага).

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул.
Ленінская, 19.
Тэл.: 8-01770
5 51 81, 5 31 96, 2 06 02

■ Выстаўка "Вера, Над-
зеля, Уваскрэсенне".
3 Музея Рокішскага
краю (Літва).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Ака-
дэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

■ Экспазіцыя "Якуб Колас.
Жыццё і творчасць".
■ Тэатралізаваная экскурсія
паводле казак Якуба Коласа.
■ "Шляхам Янкі Купалы
да Якуба Коласа"
(у філіяле "Мікалаеўшчына",
у Мемарыяльнай сядзібе
"Смоўня").

■ Выстаўка да 130-годдзя
з дня нараджэння Якуба
Коласа "Якуб Колас —
народны паэт Беларусі".
■ "Таямніцы Дома
Песняра".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск,
вул. Янкі
Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя
"Шляхі" з праглядам
роліка ў 3D-фармаце.
■ Выстаўка "Айчынная
вайна 1812 года
ў сюжэтах сучаснага
мастацтва" са збору
Пушкінскага запаведніка.

Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:
■ "Старадаўнія гарады
Беларусі ў кнігах
і артэфактах"
(да 1150-годдзя Полацка).
■ "Мая Мазыршчына"
(выстаўка да 60-годдзя
мастака Мікалая Дубровы).
■ "Цёплая шафа".
■ "Да 200-годдзя
перамогі Расіі
ў Айчынай вайне 1812 г."
■ "Антыкварыят. Палацаў
страчаная раскоша..." (з пры-
ватнай калекцыі С. Пуціліна).

Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадме-
ты" ("Дамавая царква",
паўночны рызаліт палаца).
■ "Загадкавыя фантазіі
мора" (грот палаца).

Выстаўкі:
■ "Апякункі паэтычных
нябёс".
■ "Васіль Быкаў. Шлях,
вызначаны лёсам"
(жыццё і творчасць).

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул.
М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

■ Цыкл музейна-
педагагічных заняткаў
з элементамі тэатралізацыі
"Дзядзька Янка, добры
дзень!" для дзяцей
малодшага школьнага
ўзросту і сямейнага
наведвальніка.

Выстаўкі:
■ "Апякункі паэтычных
нябёс".
■ "Васіль Быкаў. Шлях,
вызначаны лёсам"
(жыццё і творчасць).

■ "Паэт з Нарачанскага
краю". Да 100-годдзя з дня
нараджэння Максіма Танка.
■ "Ходзіць Сон ля
кон..." (прысвечана белару-
скай перадачы "Калыханка").
■ "А.П. Чэхаў. Лінія жыц-
ця" з фондаў Дзяржаўнага
літаратурна-мемарыяльнага
музея-запаведніка А.П. Чэха-
ва "Меліхава" (Расія).

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т
Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "1812 г. Вайна і мір".

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

■ Экспазіцыя, прысвечаная
дзяржаўнаму дзеячу
СССР А.Грамыку.
■ "Чырвоная гасцеўня".
■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".
■ Экспазіцыя адкрытага
захавання археалагічнай
калекцыі музея (цокаль
паўднёвай галерэі).

■ "Старажытная
гісторыя Гомельшчыны"
(археалагічная экспазіцыя).
Вежа палаца

Экспазіцыя:
"Уладальнікі Гомельска-
га маёнтка Румянцавы і
Паскевічы".
Выстаўкі:
■ "Конны партрэт
генерал-фельдмаршала
І.Ф. Паскевіча (1874 г.)"
(выстаўка адной карціны
з калекцыі Д.Асташонка).

■ "Мінулага
прасочваючы ніць..."
(мемуарная літаратура
канца XVIII — XX стст.).
■ "Класікі беларускага

мастацтва" (выставач-
на-адукацыйны праект).
Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:
■ "Свет звяроў
Гомельшчыны".
Выстаўкі:
■ "Вось зіма прыйшла
серабрыстая..."
(работы гомельскіх
мастакоў з фондаў).
■ Куток жывых
экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных
раслін і жывёл.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ
ГОРАДА ГОМЕЛЯ

г. Гомель, вул.
Пушкіна, 32.
Тэл.: (80232) 74-28-23.

■ "Свет звяроў
Гомельшчыны".
Выстаўкі:
■ "Вось зіма прыйшла
серабрыстая..."
(работы гомельскіх
мастакоў з фондаў).
■ Куток жывых
экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных
раслін і жывёл.

■ "Свет звяроў
Гомельшчыны".
Выстаўкі:
■ "Вось зіма прыйшла
серабрыстая..."
(работы гомельскіх
мастакоў з фондаў).
■ Куток жывых
экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных
раслін і жывёл.

■ "Свет звяроў
Гомельшчыны".
Выстаўкі:
■ "Вось зіма прыйшла
серабрыстая..."
(работы гомельскіх
мастакоў з фондаў).
■ Куток жывых
экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных
раслін і жывёл.

■ "Свет звяроў
Гомельшчыны".
Выстаўкі:
■ "Вось зіма прыйшла
серабрыстая..."
(работы гомельскіх
мастакоў з фондаў).
■ Куток жывых
экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных
раслін і жывёл.

■ "Свет звяроў
Гомельшчыны".
Выстаўкі:
■ "Вось зіма прыйшла
серабрыстая..."
(работы гомельскіх
мастакоў з фондаў).
■ Куток жывых
экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных
раслін і жывёл.

■ "Свет звяроў
Гомельшчыны".
Выстаўкі:
■ "Вось зіма прыйшла
серабрыстая..."
(работы гомельскіх
мастакоў з фондаў).
■ Куток жывых
экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных
раслін і жывёл.

■ "Свет звяроў
Гомельшчыны".
Выстаўкі:
■ "Вось зіма прыйшла
серабрыстая..."
(работы гомельскіх
мастакоў з фондаў).
■ Куток жывых
экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных
раслін і жывёл.

■ "Свет звяроў
Гомельшчыны".
Выстаўкі:
■ "Вось зіма прыйшла
серабрыстая..."
(работы гомельскіх
мастакоў з фондаў).
■ Куток жывых
экзатычных рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных
раслін і жывёл.

